

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM 4. VE 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNDE
KİTAP OKUMA ALIŞKANLIĞININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Özgül KELEŞ

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Erol GÜNGÖRDÜ

ANKARA- 2006

JÜRİ ONAYI

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Özgül KELEŞ’e ait “İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Kitap Okuma Alışkanlığının İncelenmesi” adlı çalışma jürimiz tarafından Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....

Üye

Üye

ÖN SÖZ

Düşünen, fikir üreten, düşündüğünü ifade edebilen ve yanlış bilgi ile doğru bilgiyi ayırabilen bireylerin sayısının artması için, çocukluk çağında kitap okuma alışkanlığı kazandırılmalıdır.

Kitap okumayan nesillerin giderek düşünme fonksiyonu körelmekte, fikir üretme kabiliyetleri gerilemekte, yetersiz olan kelime hazinesi ile başarılı iletişim kurma özelliği kazanılamamaktadır. Evrensel değer hükümlerinin kazandırılması, karakter ve kişilik gelişmesi, tarih ve kültür şuuru ancak okuyan, araştıran ve bilgiyi seven nesillerin yetiştirilmesiyle mümkündür.

Kitap, çocuklarda zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimi büyük ölçüde etkilemektedir. Hemen her şeyi öğretme imkânı olmayan eğitim sürecinde, çocukların kendilerini okuyarak yetiştirmeleri gerektiği için, çocuklarda kitap okuma sevgisini oluşturmak ve onların kitap okumayı alışkanlık haline dönüştürmelerini sağlamak çok önemlidir. O nedenle bu araştırmada öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarının düzeyi incelenmiştir.

Tez danışmanlığımı kabul etme inceliğini gösteren, bu çalışmaya tüm bilimselliği, titizliği ve yaratıcılığıyla ışık tutan değerli hocam Yrd.Doç.Dr. Erol GÜNGÖRDÜ'ye, başta tezin uygulama ölçeğinin hazırlanmasında yol gösteren hocalarım Doç.Dr. Hayati AKYOL, Yrd.Doç.Dr. Bekir BULUÇ ve Yrd.Doç.Dr. Melek ÇAKMAK olmak üzere eğitim hayatıma katkılardan dolayı Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün tüm saygı değer öğretim elemanlarına, tezin istatistiksel verilerinin elde edilmesinde yardımlarını esirgemeyen Ar.Gör. Sabri Sidekli'ye ve araştırmam boyunca olduğu gibi her zaman en büyük desteğim olan aileme gönülden teşekkür ederim.

Özgül KELEŞ

ÖZET

Bu çalışma, 2005-2006 öğretim yılında Ankara ilinde bulunan ilköğretim okullarından rasgele seçilen il, ilçe ve köy okullarının ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarını incelemektedir. Araştırmada 597 öğrencinin kitap okuma alışkanlıkları üzerinde; cinsiyet farklılığı, anne ve babanın öğrenim durumu, ailenin sosyo- ekonomik durumu, öğrencilerin okudukları sınıf düzeyi, yaşanılan yerleşim birimi, okul türü ve kardeş sayısının etkileri analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular şöyle özetlenebilir: Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha çok kitap okumaktadırlar. Annenin eğitim düzeyinin öğrencilerin kitap okuma alışkanlığını etkileme oranı babaya göre daha yüksektir. Ailenin gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeyleri de artmaktadır. Öğrencilerin sınıf düzeyleri kitap okuma alışkanlığı düzeylerini az da olsa etkilemektedir. Öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimleri küçüldükçe kitap okuma alışkanlığı düzeyleri de azalmaktadır. Özel ve merkez okullarda eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları, köy okullarında eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarına göre daha fazladır. Buna karşılık özel okulda eğitim alan öğrenciler ile merkez okulda eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Son olarak, öğrencilerin kardeş sayılarına göre kitap okuma alışkanlıkları farklılaşmaktadır.

ABSTRACT

This study investigates the reading habits of 4th and 5th grade primary school students of the 2005 – 2006 education year randomly chosen from primary schools in the district of Ankara and its towns and villages. The effects of gender differences, education level of parents, the family's socio-economic structure, the level of classes whom the students participate, the place of residence, the type of school and the number of brothers and/or sisters on the reading habits of totally 597 students is analysed in the research. The outcome of the research can be summarised as follows: Female students tend to read more than their male counterparts. The effect of the mothers' level of education on the reading habits is higher than the fathers'. The level of reading rises with the level of family income. The level of classes has a minor effect on the level of reading habits. As the place of residence becomes smaller, the level of reading falls. The reading habits of pupil studying in private and central schools are higher than the ones who study in suburban schools. However there are no significant differences in the level of reading between central state and private school students. Finally, the reading habits differ with the number of brothers and/or sisters in the family.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vii

I.BÖLÜM

GİRİŞ

1.Giriş.....	1
1.1.Problem Durumu.....	2
1.2.Problem Cümlesi.....	4
1.3.Alt Problemler.....	4
1.4.Araştırmanın Amacı.....	5
1.5.Araştırmanın Önemi.....	5
1.6.Varsayımlar.....	7
1.7.Sınırlılıklar.....	7
1.8.Tanımlar.....	7
1.9.Kısaltmalar.....	8

II. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Kuramsal Çerçeve.....	9
2.1.1.Okuma Nedir?.....	9
2.1.1.1.Okumanın Türleri.....	12
2.1.1.1.1.Sesli Okuma.....	12

2.1.1.1.2.Sessiz Okuma.....	13
2.1.1.2.Okumanın Önemi ve İşlevi.....	14
2.1.1.2.1.Toplumsal Önemi/Yararı.....	16
2.1.1.2.2.Bireysel Önemi/Yararı.....	17
2.1.1.3.Okumanın Aşamaları.....	18
2.1.1.4.Okuyucu Türleri.....	24
2.1.2.Okuma Alışkanlığı.....	25
2.1.2.1.Okuma Alışkanlığını Etkileyen Faktörler.....	28
2.1.2.1.1.Fiziksel Faktörler.....	28
2.1.2.1.2.Bilişsel Faktörler.....	28
2.1.2.1.3.Çevresel Faktörler.....	29
2.1.2.2.Okuma Alışkanlığının Kazandırılması.....	30
2.1.2.3.Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Ailenin Rolü.....	30
2.1.2.4.Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Okul ve Öğretmenin Rolü.....	33
2.1.2.5. Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Kütüphanenin Rolü.....	34
2.2.İlgili Araştırmalar.....	37
2.2.1.Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	37
2.2.2.Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	41

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.Yöntem.....	43
3.1.Araştırmanın Modeli.....	43
3.2.Evren.....	43
3.3.Örnekleme.....	43
3.4.Veriler Toplama Araçları.....	44
3.5.Verilerin Toplanması.....	45
3.6.Verilerin Analizi.....	45

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.Bulgular ve Yorumlar.....	47
4.1.Kişisel Bilgiler ve Okuma Alışkanlığına Yönelik Bulgular ve Yorumlar...	
.....	47
1.Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	65
2.Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	67
3.Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	72
4.Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	75
5.Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	76
6.Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	79
7.Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	81
Açık Uçlu Sorular.....	83

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.Sonuçlar.....	89
5.2.Öneriler.....	96
KAYNAKÇA.....	99
EKLER.....	111
Ek-1: MEB'in Araştırma İzin Onayı.....	112
Ek-2: Anket Formu.....	113

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No	Sayfa No
1. Birinci Bölüm Demografik Bilgiler İçin Frekans Dağılımı – A.....	48
2. Birinci Bölüm Demografik Bilgiler İçin Frekans Dağılımı –B.....	50
3.Okuma Alışkanlığını Ölçen Çoktan Seçmeli Sorular İçin Frekans Dağılımı.....	52
4. Likert Tipi Sorulara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları -A.....	57
5. Likert Tipi Sorulara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları -B.....	61
6. Öğrencilerin Kitap Okuma Alışkanlıkları Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması İle İlgili T-Testi Sonuçları	65
7. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Okuma Alışkanlığını Ölçen Değerlendirme Değişkenleri Ortalama Puanları Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	68
8. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Okuma Alışkanlığını Ölçen Değerlendirme Değişkenleri Ortalama Puanları Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	70
9. Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Okuma Alışkanlığını Ölçen Değerlendirme Değişkenleri Ortalama Puanları Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	73
10. Öğrencilerin Kitap Okuma Alışkanlıkları Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılması İle İlgili T-Testi Sonuçları.....	75

11. Öğrencilerin Yaşadıkları Yere Göre Okuma Alışkanlığını Ölçen Değerlendirme Değişkenleri Ortalama Puanları Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	77
12. Öğrencilerin Eğitim Aldıkları Okul Türüne Göre Okuma Alışkanlığını Ölçen Değerlendirme Değişkenleri Ortalama Puanları Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	80
13. Öğrencilerin Sahip Oldukları Kardeş Sayısına Göre Okuma Alışkanlığını Ölçen Değerlendirme Değişkenleri Ortalama Puanları Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	82
14. Açık Uçlu Soru 1.....	85
15. Açık Uçlu Soru 2.....	87

I. BÖLÜM

1.GİRİŞ

Okuma, insanın dünyasını genişleten, kişiliğini biçimlendiren, onu başkalarına bağlayan bir değerdir. Okuma alışkanlığı ülkelerin gelişmişliğine bağlı olan kültürel bir beceridir. Gelişmiş toplumlar okuma alışkanlığı sorununu yetersiz ölçüde çözmüş olmalarına karşın, dünyada hala okuma yılı ilan edilebilmektedir. Okuma alışkanlığının kazandırılması için yapılan çalışmalar hem okuma alışkanlığının önemini ortaya koymakta ve hem de henüz çözümlenmemiş bir sorun olduğunu göstermektedir.

Bilgi üretilen bir toplumda yaşayan kişi için okulda verilen eğitim yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle eğitimciler gelecek için “kendi kendine eğitim” modelini öngörmüşlerdir. Böyle bir modelde de kişi kendini geliştirebilmek için kitaplara ihtiyaç duymaktadır.

Kitaplar, insanlara ihtiyaçları, ilgi alanları, amaçları ve eksiklikleri doğrultusunda çok yönlü doyum sağlarlar. Kitaplar istenilen zamanda okunmaları ve okuyucunun öğrenme hızına uygun bir öğrenme süreci sağlayabilmeleri açısından, standart insan modeline göre programlar hazırlayıp sunan radyo, televizyon, bilgisayar gibi iletişim araçlarından çok daha yararlı bir öğretim materyali olma özelliği taşımaktadır. Bu durum, kişinin kendi kendine ve ömür boyu öğrenmesinde kitabın önemini ortaya koymaktadır. Kitap yardımıyla, gözle görülmez, elle tutulmaz düşünce, duygu ve bilgiler, yüzyıllardan yüzyıllara, ülkelerden ülkelere, toplumlardan toplumlara taşınmaktadır.

Kişinin kendini tanımasında, toplumsallaşmasında, sağlıklı bir toplumun oluşmasında ve devam etmesindeki en önemli etken kitap okuma alışkanlığıdır. Bu nedenle okuma alışkanlığı kazanmış bir toplum olabilmemiz için, ilköğretim seviyesindeki çocukların okumaya karşı ilgilerini artırmamız gerekir. Çünkü okuma alışkanlığının kazanılması için en uygun dönem kuşkusuz çocukluk dönemidir.

10-12 yaşlar arasında kazanılmış okuma alışkanlığı, çocuğun yetişkinlik dönemindeki okuma alışkanlığının temelini oluşturur. Bu nedenle 10-12 yaş dönemini kapsayan ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerine verilen okuma desteği çok önemlidir. Bu araştırma da ilköğretim 4. ve 5. sınıfa giden öğrencilerin okuma alışkanlıklarını incelemek amacıyla planlanmıştır.

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sayıltıları, araştırmanın sınırlılıkları ve araştırma için önemli görülen bazı kavramların tanımları sunulmuştur.

1.1 Problem Durumu

Dil, ulus olmanın, milli birlik ve bütünlüğün, bağımsızlığın, toplumsal gelişme ve değişimin en temel ögesidir (Sever, 2001:19). Bir insanın zihni bakımdan yetişip gelişmesinde dil öğrenimi çok önemlidir. Öğrenilecek dil doğal olarak ana dili olmalıdır.

Ana dili; “insanın doğup büyüdüğü aile ve soyca bağlı bulunduğu toplum çevresinden öğrendiği, bilinçaltına inen ve kişilerle toplum arasındaki ilişkilerde en güçlü bağı oluşturan dildir” (Korkmaz, 1992:8).

Ana dili eğitimi, çocuğun aile ve çevresinde edindiği dil yeteneğini okulda verilen eğitim ve öğretimle birlikte, günlük hayattaki ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde geliştirmektedir. Bu eğitim, çocuğa ana dili üzerinde çeşitli beceriler kazandırarak çocuğu çeşitli alanlarda biçimlendirmeyi amaçlamaktadır.

Dil eğitimi, öğrenilip biten sınırlı bir bilgi, beceri alanı değildir, yaşam boyu devam eder. Çocuk, yetişkin bir kişi olduğunda da bu eğitimini kendi kendisine sürdürür. Her gün yeni kavramlar öğrenerek bilgilerini yenilemek zorundadır.

Okuma faaliyeti, ana dili eğitiminin vazgeçilmez bir parçasıdır. Genel bir tanımla okuma; “Ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda, düzenli bir ortamda gerçekleştirilen anlam kurma süreci” dir (Akyol,2005:1).

Okuma- yazma, sadece yazının anlamlandırılması ya da seslendirilmesi değil, okuyan ile yazan arasında kurulan bir köprü; insanlıkla ilgili tüm değerlerin korunması ve geliştirilmesi konusunda temel ve yaşamsal bir süreçtir.

Okuma eğitim ve öğretiminin amacı okuyan, okuduklarını anlayan, yorumlayıp eleştirebilen öğrenciler yetiştirmektir. Gelecekte iyi konuşan, düşünerek dinleyen, yaratıcı bir zekâyla yazı yazabilen kişilerin yetişmesi bunlara bağlıdır. Bu becerilerin istenilen ölçülerde geliştirilmesi için öncelikle okuma zevkinin ve alışkanlığının verilmesi gerekir.

Gelişmiş ülkelerin karşılaştıkları okuma alışkanlığı sorununu, ciddi ve hızlı bir biçimde ele alarak çözümlemeye çalışmaları okumanın özellikle toplumsal önemini ortaya koymaktadır. Uzmanlar, okuma alışkanlığı ile ekonomik gelişme, güç, suç, okuldan ayrılma, işinde başarılı olma arasında çeşitli ilişkilerin varlığından söz etmektedirler. Okuma, toplumsal yaşamın

gerekliliklerinden biri durumundadır. Bireyin entelektüel gelişiminin temelini oluşturan okuma, bir anlamda toplumsal bir güç niteliği almıştır. Bireyin anlama gücünü geliştiren, bilgi dağarcığını zenginleştiren okuma, öğrenmenin de temel aracıdır (Gönen, 2004: 2).

Bu araştırmayla ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının ne düzeyde olduğunun saptanması öngörülmüştür.

1.2. Problem Cümlesi

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarının düzeyi nedir?

1.3. Alt Problemler

1- İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, cinsiyetlerine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2- İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, anne ve babalarının eğitim durumlarına göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3- İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, ailelerinin gelir düzeylerine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4- İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinde, okudukları sınıf düzeyine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

5- İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinde, yaşadıkları yerleşim birimlerine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

6- İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinde, eğitim gördükleri okul türüne göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

7- İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin kardeş sayılarına göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.4. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlık düzeylerini tespit etmek ve buna bağlı öneriler getirmektir.

1.5. Araştırmanın Önemi

Okuma toplumsal yaşamın gereklerinden biri durumundadır. Bireyin entelektüel gelişiminin temeli olan okuma, teknolojinin damgasını vurduğu çağımızda toplumsal bir güç niteliğine bürünmüştür. Kişinin bireyselleşmesi ve içinde yer aldığı toplumla sağlıklı ilişkiler kurabilmesi, en başta okuma gücü kazanmasına bağlıdır. Bireyin anlama gücünü geliştiren, bilgi dağarcığını zenginleştiren okuma, öğrenmenin de temel aracıdır. Kısaca okuma, “bireysel anlamda gelişmiş bir kişiliğin, toplumsal anlamda da verimli bir ekonomi, demokratik bir yaşam ve sağlıklı bir toplumun en önemli şartlarından biridir” (Devrimci,1993:5).

Okuma, yaşamı zenginleştiren, insanın bilgi ve kültür kazanmasında anahtar rol oynayan ve sürekli geliştirilmesi gereken bir beceridir. Townsend'a (2002:8) göre okuma yeteneği arttıkça, özsaygı da artmaktadır. Bu yüzden öğrencilerin okuma becerilerinin geliştirilmesi, eğitimin her kademesinde önemli bir hedef olarak düşünülmüştür.

Okuma alışkanlığı, gerek bireysel ve gerekse toplumsal düzeyde çözümlenmesi gereken, çözümlenmediği durumda, birçok sorunun kaynağı olan önemli bir sorundur (Yılmaz, 1993:21). Ayrıca okuma ile ekonomik gelişme, güç, suç, okuldan ayrılma, işinde başarılı olamama arasında çeşitli korelasyonların varlığı da bu becerinin hem bireysel hem de toplumsal açıdan çok önemli olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Uluslar Arası Eğitim Başarılarını Belirleme Kuruluşu'nun (IEA), Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi (PIRLS) çerçevesinde, 35 ülkede ilköğretim 4.sınıf öğrencileri arasında yapılan araştırma sonuçlarına göre Türk öğrencilerin okuma becerilerinin Uluslararası standartların altında olduğu saptanmıştır (PIRLS,2001). Bu nedenle, ana dili eğitiminde eğitim programları hazırlanırken ve öğrenme- öğretme süreçlerini planlarken bireylerin okuma becerilerini geliştirmeye özen gösterilmelidir (Güneyli,2003: 5).

Bu araştırma;

İlköğretim 4.ve 5. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları düzeylerinin; cinsiyete, ailenin gelir düzeyine, anne-babanın eğitim durumuna, yerleşim birimine, okul türüne, kardeş sayısına göre değişip değişmediğini ortaya koyması, öğretmenlere ve bu konuda yapılacak yeni araştırmalara kaynak teşkil etmesi, okuma alışkanlığının kazandırılıp geliştirilmesi bakımından önem taşımaktadır.

1.6.Varsayımlar

Araştırmada aşağıdaki temel varsayımlardan hareket edilmiştir:

1. Araştırmada kullanılan anket ölçülmek istenen değişkenleri ölçebilecek niteliktedir.
2. Araştırmaya katılan öğrenciler, sorulara samimi ve güvenilir cevaplar vermişlerdir.

1.7. Sınırlılıklar

Araştırma, Ankara ilinde 2005–2006 öğretim yılında random (rastgele) yöntemiyle belirlenen ilköğretim okullarının dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.

1.8.Tanımlar

Araştırmada geçen bazı kavramların tanımları aşağıda verilmiştir.

İlköğretim: Kadın, erkek bütün Türk vatandaşlarının milli gayretlerine uygun bedeni, zihni, ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir (222 sayılı kanun, madde 4).

Okuma: “Okuma; ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda, düzenli bir ortamda gerçekleştirilen anlam kurma süreci olarak tanımlanmaktadır”(Akyol,2005:1). Demirel’e (1995:65) göre de, “yazının anlamlı ses haline dönüşmesidir.”

Öğrenme: “Yaşantı ürünü olarak meydana gelen davranıştaki nispeten kalıcı izli değişimdir” (Senemoğlu, 2001:94).

Okuma alışkanlığı: “Bireyin, bir gereksinim ve zevk kaynağı olarak algılaması sonucu, okuma eylemini yaşam boyu sürekli ve düzenli bir biçimde ve eleştirci / irdeleyici bir nitelikte gerçekleştirmesidir” (Yılmaz,1993:30).

1.9. Kısaltmalar

EARGED : Eğitim Araştırma ve Geliştirmesi Dairesi

PIRLS : Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi

IEA : Uluslararası Eğitim Başarılarını Belirleme Kuruluşu

II. BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırma konusuyla ilgili kuramsal çerçeve ile yurt içi ve yurt dışı ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1.KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.1.Okuma Nedir?

Okuma kavramı çeşitli açılardan tanımlanmaktadır. Yapılan her tanımın bulunduğu ortak nokta okumanın aklın gelişmesine kendi başına büyük katkısı olan düzeyli bir zihinsel işlem olduğuna ilişkindir. Okuma, görme, algılama, dikkat, hatırlama, anlamlandırma, yorumlama, sentez ve çözümleme gibi farklı zihinsel işlemlerin bir arada gerçekleştiği; insanın kendisini, çevresini ve dünyayı tanımak için bilgi ve kültür kazanmasında ve eleştirel bilince ulaşmasında rol oynayan çok önemli bir eğitim aracı ve dil becerisidir (Coşkun, 2002-a: 41-51).

Özdemir’e (1990:11) göre “okuma, basılı sözcükleri duyu organları yoluyla algılayıp, bunları anlamlandırma, kavrama ve yorumlamaya dayanan zihinsel bir etkinliktir.” Okumada en önemli husus anlamadır. İyi bir okuma faaliyeti, verilmek istenen mesajın doğru anlaşılmasıyla gerçekleştirilir.

“Okuma edimi, baştan sona, önümüzdeki metni okuma, yaşantımızın geçmişi, şimdisi, geleceği arasında bir etkileşmedir” (Göktürk,1997:132). Buna göre, gerek bugünün ve gerekse geleceğin becerilerinin kazanılması okuma ile mümkündür.

Demirel’e (1990:119) göre okuma, “bilişsel davranışlarla psiko-motor becerilerin ortak çalışmasıyla, yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliğidir.”

“Okuma, gözlerin ve beş organın çeşitli hareketlerinden ve zihnin anlamı kavrama becerisinden meydana gelen karmaşık bir faaliyettir” (Aytaş, 2003:155). Okuma yalnızca, yazılı sözcüğün ya da dilin kodunu çözmeyi içermez; o daha çok dünyaya ilişkin bilginin önünde gider ve onunla iç içe geçmiştir (Freire ve Macedo,1998: 72).

Alpay’a (1991:120) göre ise okuma, “insanın kendisinden ve çevresinden haberdar olması, okuduğunu anlamak koşulu ile hangi yaşta olursa olsun yakın çevresi dışındaki dünya ile ilişki kurmasıdır.”

Okuma çeşitli gelişme aşamalarından oluşan karmaşık bir süreçtir. Her şeyden önce sembollerin tanındığı bir algılama sürecidir. Bunları zihinsel kavramlara dönüştürme daha sonra ortaya çıkar (Bamberger,1990:10). Zihinsel kavramlara dönüştürülen sembollerin içerdiği anlamlar, mesajlar ise bireyin zihninde “düşünme” olayını başlatır. Böylelikle okuma eylemi ile gerçekleştirilen görsel imgelerin algılanarak zihinde canlandırılması ve buna bağlı olarak da düşünme sürecinin başlaması, bu düşünme ile de, ya okunan eserden etkilenme, davranışlarda değişme ve gelişme gösterme, ya da okunan metni eleştirerek beğenilmeyen noktaların açıklanması yoluna gidilir (Gürcan,1999:17). Okuma kavramını yedi evrede inceleyebiliriz:

1-Tanıma: Okuyucu, ilk olarak bazı bilgileri alfabeyi tanıyarak başlar. Bu ise okumanın hemen hemen fiziksel yanını oluşturmaktadır.

2-Sindirme: Fiziksel olarak ışık ışınları sözcüklerin üzerine düştüğünde, göz bu birimleri alır, optik sinirler aracılığı ile beyne ulaştırır.

3-Geçişli bütünleştirme: Sözcükler arasındaki ilgiyi kavrayıp bir bütün elde ederek anlam oluşturur.(cümle)

4-Saklama ve koruma: Temeli bilginin depolanmasıdır. Depolama ise başlı başına bir sorundur. Genel olarak pek çok okuyucu sınav ya da başka nedenlerden dolayı, bilgileri kısa süre içinde depolarlar. Ama depolama yeterli değildir. Kalıcı olması için sağlamlaştırılması gerekir. Bunun için kısa aralıklarla yinelenmelidir.

5-Anımsama: Öğrenilen bir bilgiyi depolandığı yerden “bellek” bulup çıkarmak ve gerektiği yerde kullanmaktır.

6-İletişim: Öğrenilen bilginin tümünün ya da gerekli bölümünün alış- veriş yaparak kullanılmasıdır (Kayalan,2002:20-21).

İnsanlarda okuma arzusu, okumanın insan yaşamının bir parçası olduğunu göstererek, eğitim ve öğretim programlarını okuma arzusu uyandıracak biçimde düzenleyerek ortaya çıkacaktır.

Anderson ve arkadaşlarına (1985) göre üretime dönük bir okumanın gerçekleşmesinde araştırmalara dayalı olarak ortaya konulan beş temel prensibe dikkat edilmelidir:

- Okuma anlam kurma sürecidir.
- Okuma akıcı olmalıdır.
- Okuma stratejik olmalıdır.
- Çocuk okumaya güdülenmelidir.
- Okuma hayat boyu devam etmelidir (Akt.Akyol,2005:4).

İnsan, bildiklerinin büyük bir bölümünü okuma yoluyla edinmektedir. Okuma, bilgi edinmede şimdiye değin aşılamamış bir araç olma niteliğini korumaktadır.

2.1.1.1. Okumanın Türleri

Kitap okuma eylemi, bireyin amacına, içinde bulunduğu ruhsal, toplumsal olaylara, boş zaman etkinliklerine bağlı olarak değişik türlere ayrılmaktadır (Gürcan,1999:17).

2.1.1.1.1.Sesli Okuma:

Sesli okuma, “bir metnin duyulabilecek ve zevkle dinlenilebilecek yükseklikte bir sesle okunmasıdır”(Köksal,1999:3).

Dickinson ve Smith’e (1994) göre sesli okuma, “çocuğun anlama ve kelime hazinesinin gelişmesini, cümle yapısı hakkında fikirler edinmesini ve nihayetinde de tecrübelerinin zenginleşmesini sağlar” (Akt.Akyol,2005:15).

Sesli okuma, okuma-yazma öğretimi ve okuma yeteneğinin geliştirilmesi çalışmalarında özellikle ilk yıllarda büyük önem taşımaktadır. Sesli okuma, okuma hızını ve anlamayı düşürdüğünden ilkokul üçüncü sınıftan itibaren giderek azaltılmalıdır.

“Öğrencilere uygulanacak sesli okuma alıştırmalarında miktarın ne kadar olacağı konusunda öğretmenin sınıf düzeyinde bir oran bulması gerekmektedir. Sınıfların ve öğrencilerin kapasiteleri değişkenlik gösterdiğinden, bunu tespit edebilecek en ideal kişi sınıf öğretmeni olacaktır. Öğretmenler, sınıflarında sesli ve sessiz okuma alıştırmaları arasında iyi bir denge kurmalı, ne öğrenciye fazla sesli okuma örnekleri okutarak onların ileriki yaşantılarında okuma yavaşlığı ve yanlışlığı yaratmalı, ne de fazla sessiz okuma örnekleri ile öğrencilerin yazınsal türlerden gerektiğince faydalanmalarına engel olmalıdırlar” (Gürcan,1999:17).

Sesli okumada başlıca amaç, yazının doğru ve konuşma dilinin özelliklerini yansıtacak şekilde seslendirilmesidir (Cemaloğlu,2000:50-51).

Aytaş'a (2005: 461-470) göre sesli okuma çalışmalarına ilköğretimin ikinci kademesinde ve ortaöğretimde önem verilmelidir. İlköğretimin ikinci kademesinin ilk yıllarında üçte bir oranında sesli okumaya yer verilmeli, ikinci ve üçüncü sınıflarında ise bu oran gittikçe azaltılmalıdır.

2.1.1.1.2.Sessiz Okuma:

Bu tür okuma “ses örgenlerini hareket ettirmeden yalnız gözle yapılan bir okumadır” (Köksal,1999:4). Sessiz okumada baş ve gövde hareket ettirilmez. Konuşma örgenleri kullanılmadığından, okumada sadece görsel ve zihinsel algılama söz konusudur (Gürcan,1999:20).

Araştırmalar sessiz okumada anlayışın daha iyi olduğunu ispatladığından, bir okuma işlemine başlamadan önce sessiz okuma uygulaması yapmak büyük önem taşır. Böylece çocuklar birisinin okuması ve diğerlerinin dinlemesi sırasında olduğundan daha faal bir biçimde çalışabilirler. Sessiz okuma bireysel okuma eğitiminin temelidir (Bamberger,1990:12).

Sessiz okuma anlamı çok çabuk algılama ve kavrama olanağı sağlar. Sessiz okuma becerisi, sesli okumanın gerçekleşmesinden sonra kazanılması gereken bir beceridir. O nedenle de sessiz okuma öğretimine ikinci sınıftan itibaren başlanır. Ancak, gerekli temel alışkanlık ve becerileri kazanmak bakımından, zamanı ve yeri geldikçe ve çocuklar serbest metin okumaya başladıklarında sessiz okumanın ilk denemeleri yapılmalıdır. İleri sınıflarda ise, sessiz okumaya ayrılan zaman giderek artırılmalı, beşinci sınıftan sonra ise sessiz okumaya daha fazla zaman ayrılmalıdır (Çelenk, 2003: 102).

Güleryüz'e (1998:23) göre öğrencilere sessiz okuma alışkanlığı kazandırmak için;

- Okunan metin kalemle ya da parmakla izlenmeden okunmalı, ses organları kullanılmamalı,
- Anlayarak sessiz okumada, metnin içeriğine uygun hızda okunmalı,
- Sessiz okumada baş ve gövde hareket ettirilmemeli,
- Dikkat dağıtıcı ortamlardan uzak durulmalı,
- İçerikle ilgili özel kodlamalar anında yapılmalıdır.

2.1.1.2. Okumanın Önemi ve İşlevi

Okumak, yaşamı anlamlı kılan, boyutlandıran, bireye seçenekler sunan bir uğraştır.

Hangi amaçla gerçekleşirse gerçekleşsin okumada temel unsur iletişim kurmaktır. Bu iletişim, sadece okurla metin arasında değildir. Geçmiş yaşantılar aracılığı ile oluşan bilgi, kültürel birikim, inançlar, değer yargıları, beklentiler gibi bir çok faktör bu iletişimin gerçekleşmesinde etkilidir (Coşkun,2002-b:231-244). Yaşantıların okuma becerisinde etkili olması gibi okuma da yaşamı etkilemektedir. Özellikle küçük yaşlarda kazanılan okuma alışkanlığı ve çeşitliliği, bireylerin zihinsel gelişimi ve sosyal olgunlaşmasında çok önemli bir etkiye sahiptir (Russel, 1949:16).

Staiger'e (1973:19) göre, tanımında olduğu gibi, okuma nedenleri de toplumların sosyo-ekonomik ve kültürel yapılarına göre değişiklik göstermekte; bir toplum için geçerli olan bir neden diğer bir toplum için geçerli olmayabilmektedir. Aynı biçimde, bir toplum farklı zamanlarda, farklı okuma

nedenlerine sahip olabilmektedir (Akt.Yılmaz,1993:25). Gray ve Rogers'a (1975) göre okuma nedenleri şu şekilde özetlenebilir:

- Âdet ve alışkanlıklar nedeniyle,
- Görev duygusuyla,
- Genellikle boş zamanlarını değerlendirmek,
- Güncel olayları anlamak,
- Anlık kişisel tatmin,
- Günlük yaşamın pratik gereksinmelerini karşılamak,
- Profesyonel veya meslekî ilgileri devam ettirmek,
- Daha çok hobi türünden uğraşlar,
- Gereksinim ve talepleri karşılamak,
- Kendini geliştirmek ve ilerletmek,
- Entelektüel gereksinimleri karşılamak,
- Dinî gereksinimleri karşılamak
- Kişisel – sosyal talepleri karşılamaktır (Akt. Devrimci,1993: 9).

Okumanın bu kadar fazla nedeninin olması, onun öneminden kaynaklanmaktadır. Bu eylemin gereği gibi kazanılması ise önce çocuğun aile çevresinin okumaya ilgisinin sonra da ilköğretimde alacağı okuma eğitiminin yeterliliği ve etkililiği ile mümkündür (Kayalan,2002:23-24).

Okuma bir başına etkinlik olarak boş zamanlarını değerlendirmede yer aldığı gibi, başka etkinliklerin doğmasına, yeni yeni ilgilerin uyanmasına da yol açar. Sözelimi okunan bir roman, bir hikâye bir masal veya şiir kitabının eğlendirici, dinlendirici nitelikleri yanında, kahraman ve karakterlerin davranışlarına öykünme, onların olumlu taraflarını benimseme yönünden

okurları etkileyici yanı da vardır. Böylece okur, boş zamanlarında okuma yoluyla olumlu alışkanlıklar edinmeye yönelir. Bu da okumanın boş zamanları değerlendirme yönünden yalnızca bir amaç değil, bir araç olduğunu da gösterir (Özdemir,1964'den akt.Oğuzkan,2001:13).

Okumaktan gaye, elbette okumuş olmak değil; istifade ederek okumak, yani nitelikli bir okumadır. Nitelikli okuma ise; anlamaya çalışarak, çok yönlü düşünerek, karşılaştırmalar, değerlendirmeler ve çıkarmalar yaparak, düşünce üretilerek yapılan okumadır (Karaçam,2005:1). Okuma yoluyla kazanacağımız dinamik düşünce, çevremize uyumu kolaylaştıracak gibi çevremizdekileri geliştirmemizi de sağlar (Maraşlı,2005:16).

Okumanın önemini iki genel başlık altında toplamak olanaklıdır:

- 1- Toplumsal önemi/ yararı
- 2- Bireysel önemi/ yararı (Yılmaz,1993:25-26).

2.1.1.2.1.Toplumsal Önemi/ Yararı:

Gelişmiş ülkelerin karşılaştıkları okuma alışkanlığı sorunu, ciddi ve hızlı bir biçimde ele alarak çözümlemiş olmaları okumanın özellikle toplumsal önemini ortaya koymaktadır.

Ekonomik gelişme için bir ülke nüfusunun en az %40'ının okuryazar olması gerektiği hesaplanmaktadır. Eğitim ekonomide verimliliği %44 oranında artırmaktadır. Okuma alışkanlığı, eğitimdeki verimliliği %30 oranında artırmaktadır (Bamberger ,1990:4). Kısaca okuma, eğitim aracılığıyla ekonomide verimliliğe ve sonuçta kalkınmaya katkıda bulunur.

Okumanın öneminin farkında olan ülkelerde, belirlenmiş günlük ihtiyaçlar listesinde kitap okuma 18. sıradayken ülkemizde, 2003 yılında

Kültür Bakanı'na sunulan bir rapora göre, 235. sıradadır (Şirin ve Soylu, 2003:18). Okumanın bir anlamda toplumsal bir güç niteliği taşıdığı düşünüldüğünde, saptanan bu oran ülkemizin toplumsal gücünü ortaya koymaktadır.

“Okuma alışkanlığı fazla gelişmemiş toplumlarda, toplumun kültürel yapısında kısır döngülerin oluşacağı söylenebilir. Örneğin, yere tükürmek ya da çevreyi kirletmek olgusu bir toplumun kültüründe hoş karşılanıyorsa, fakat toplum genel olarak bundan rahatsız oluyorsa, toplumun bilinçlendirilmesi ve çevre bilinci kazanmasında okuma olgusunun çok önemli işlevleri olacağı kuşkusuzdur. Toplumun kültürel yapısında hoş olmayan, ama müsamaha gösterilen olguların yıkılarak, toplum yaşamına daha uygun bir modelin gelmesi sağlanabilir” (Gürcan,1999:84).

2.1.1.2.2.Bireysel Önemi/ Yararı:

Bamberger (1990:27-28)' e göre, okuma bir öğrenme biçimi; dil ve kişiliği sistematik olarak geliştiren bir araç; eğitimde fırsat eşitliğinin yaratılmasına yardımcı bir alan; zihinsel ve duygusal yaşamın temel taşı; öğrenimde başarıyı %30 dolayında artıran bir etken ve mekanik (siyah/ beyaz karışıklığı) düşünce tarzının oluşumunu engelleyen bir unsurdur.

“Kişisel gelişim açısından okuma önemlidir. Çünkü okuma duygusal ve ruhsal ihtiyaçları gidermeye katkı sağlar. Okuyamayan insanlar sürekli başkaları tarafından bu yetersizliklerinin fark edilebileceği endişesini taşırlar. Okumayan veya okuyamayan insan hem akademik zenginlikten hem de kültürel etkinliklere katılımdan mahrum kalır ve eğitilmiş insanlarla iletişim kurmakta zorlanır. İyi okuma bireyin kavramlar oluşturmaya, genellemeler yapabilmesine, sonuçlar çıkarmasına, fikirler arasında ilişkiler kurmasına katkı sağlar ve insanın düşünme şeklini farklılaştırır” (Akyol,2005:2).

Staiger, (1979:23) okumanın insanlar üzerinde yarattığı etkileri beş kategoride ele almaktadır:

- 1-Yardımcı etki
- 2-Prestij etkisi.
- 3- Pekiştirici etkisi.
- 4- Estetik etki.
- 5- Dinlenme etkisi. (Akt.Yılmaz,1993:28).

Bu beş kategori çerçevesinde, okumanın yaşamı anlamlı kılan, boyutlandıran ve kişiye seçenekler sunan bir eylem olduğu söylenebilir.

Okuma, eğitim engellerini ortadan kaldırabilir. Böylece dilin geliştirilmesi ve entelektüel öğretimin ilerletilmesi yolu ile daha eşit bir eğitim fırsatına imkân sağlar.

Kısaca, okuma bireysel düzlemde gelişmiş bir kişiliğin, toplumsal düzlemde ise, verimli bir ekonomi, demokratik bir yapı ve sağlıklı bir toplumun en önemli koşul ve güvencelerinden birisidir (Yılmaz 1990:10'dan akt.Yılmaz,1993:29).

Okumanın, gerek toplumsal ve gerekse bireysel önemi/ yararının ortak paydası bir gelişmişlik ölçütü olmasıdır. Okuma hem bireysel, hem de toplumsal düzeyde bir uygarlık ölçütüdür.

2.1.1.3.Okumanın Aşamaları

a. 0-5 Yaş Grubu (Okul Öncesi): 1-2 yaş dönemi için hazırlanmış kitaplarda yazı yoktur. Küçük bir olay, yalın ve gerçeğe uygun resimlerle, her sayfada tek resim ilkesi ile anlatılır. Yetişkin bu resimlerin adlarını, anlamlarını

ona öğretir. Çocuk bir yandan onu dinler, bir yandan da resme bakabilirse, gördüklerinden ve duyduklarından memnun olabilirse, hem ruhsal, hem de düşünsel bir doyuma ulaşır (Alpay,1991:76).

2-4 yaşında olay biraz daha büyür, sayfalardaki resimler altında kısa açıklamalar ya da öykünün birkaç cümlesi yer alır. Yazılar yetişkin tarafından okunur, ama çocuk resimleri okur, anlamaya çalışır (Alpay,1991:76).

Özen'in (2001:58) de dediği gibi 4-5 yaş dönemi kitapları ise gerçekçi öykülerden oluşmaya başlar. Bu yaş dönemindeki kitaplarda anlatılan mekân gerçektir. Resimler konuyu anlatır şekildedir ve yazı puntosu büyüktür.

Saygılı'ya (2002:62) göre bu yaş dönemi çocuğu için kitap seçerken, bunların çocukların ilgisini çekecek nitelikte (günlük hayat, meslekler, hayvanlar, küçük çocuklar, aile yaşantısı, makineler vb.) olmasına dikkat etmelidir. Neyin gerçek, neyin hayal olduğunu kestiremeyen küçük çocuklara cadılı, perili, canavarlı, bol korku ve üzüntülü masal veya kitaplar okunması doğru olmaz. Çocuk çoğunlukla bunlara gerçekmiş gibi inanır; gelişmekte olan hayal gücüyle, anlamadığı şeyleri yanlış yorumlayarak birçok korkular, şüpheler edinebilir. Yine seçilen kitapların cinsiyet farkını belirginleştiren türde olmamasına dikkat edilmelidir. Çünkü bu yaş çocuklarında cinsiyet farkı oluşmamıştır (Yalçın ve Aytaş, 2005:39).

Bu dönemde okumaya hazırlık ilgiyi kitabın içindekiler üzerinde toplayarak dil öğretimi ile teşvik edilmelidir. Ebeveynler ve ana okulu öğretmenleri, erken özendirme en etkili yol olduğu ve dil eğitiminin özellikle gerekli bulunduğu konusunda bilinçlendirilirse, çocukları resimli kitaplara bakmaya teşvik edecekler, daha çok hikaye anlatacaklar ve yüksek sesle okuma pratiği yapacaklardır (Bamberger,1990:39).

b. 6-8 Yaş Grubu (1.Kademe 1. Devre) Gelişmenin bu aşamasında, çocuk hayale karşı çok hassastır. Bu sürenin başında özellikle kendisinin

tanıldığı bir çevreden gelen peri masallarından çok hoşlanır (Bamberger,1990:18).

İnsanda kitaba karşı ilgi ve merak bu dönemde başlamaktadır. Çocuğun eline verilen renkli, resimli kitaplar, çocuğa kitaptan okunan ya da anlatılan hikâye ve masallar, oyun oynama güdüsüne seslenen dizeler, tekerlemeler, bu dönem çağındaki çocukların kitaba ısındırılması, kitabın sevdirelmesi ve ileride okuma alışkanlığı kazanmasında önemli rol oynamaktadır.

Küçük çocuğun dikkat süresi çok kısadır. Mizah anlayışı da çok somuttur. Hayal dünyası yakın çevreyle sınırlıdır. Bu dönem, masal ve hikâye okuma/anlatma dönemidir (Tuncer, 2000:199).

6-8 yaş okula başlangıç yıllarıdır. Sınıf içinde kalabalık bir gruba, programlanmış bir öğretime uyum sağlamaya çalışan çocuk, ödev ve ders kitabı dışındaki çocuk edebiyatı ürünlerini yetişkinle birlikte okuyarak sürdürmelidir. 4-6 yaş kitaplarının resimleri değil, yazıları onu ilgilendirmeye başlar. Bu yazılar kısa olduğu için de onu pek zorlamaz (Alpay,1991:78). 6 yaş çocuğu yatağa yattıktan sonra, yarım saat kadar kendisine kitap okunmasını veya kitaplara bakma fırsatı verilmesini ister. Bu dönem, bir çocuğun okumaya karşı olan ilgisini kamçılarlamak üzere en uygun dönemdir (Yavuzer,2003:7).

Bu yıllarda çocuk, öncelikle, zamanının büyük bir bölümünü hayal dünyasında geçiren bir “oyun çocuğu” dur. Bu yıllar eğitici etkilerin başlangıç noktasıdır.

Daha sonraki başarı -ve başarısızlık- büyük ölçüde okuldaki ilk yıla bağlıdır. Eğer öğretmen okumada gösterilen her başarıyı gözlemleyebilir, övebilir ve geliştirebilirse, çocuk konuya karşı olumlu ve iyimser bir yaklaşım gösterecektir. Kendine güvenme ve okumadan zevk alma sık sık övülerek güçlendirilmelidir. Okulun ilk yıllarında aşağıdaki noktalara özellikle önem verilmelidir:

1.Okul öncesi dönemdeki hikâye anlatma ve onunla birlikte okuma eğitiminin en önemli temeli olan “kelime toplama” faaliyetleri sürdürülmelidir.

2.Okuma materyalleri çocuğun ihtiyaçlarına ve genel ilgilerine uygun olmalıdır.

3.Çocuk kendisini öğretmeni ile bir tutarken, okumayı seven bir kişi ile özdeşleşirse, okuma gelişimi olumlu bir biçimde etkilenecektir.

4.Okuma materyalinin seçimi sırasında çocukların gelişme aşamaları ve egemen olan ilgileri göz önünde tutulmalıdır (Bamberger,1990:40).

Tuncer’e (2000:199-200) göre, bu dönemde çocuklar, basit halk masallarından, gerçek veya hayal üstüne kurulmuş doğa kitaplarından, kişilik verilmiş makinelerle ait hikayelerden, başka ırk ve milletten çocukları konu alan eserlerden ve basit şiirlerden zevk alırlar. Varol’a (2002:157-158) göre ise bu dönem çocukları resimli romanlara meraklıdır. Bütün parasını resimli romana yatırabilir.

Kitap okuyucusunun eğitilmesindeki en önemli aşama ilkokul dönemidir. Kitap dostluğu, kitap sevgisi ve kitap değerinin çocukta yeşerebilmesi, ilkokul eğitimcilerinin en büyük görevi olmalıdır. İlkokul dönemindeki çocuğa, onu irkiltecek, tiksindirecek, korkutacak masal ve hikâye kitaplarını okumasını öğütlemek, çocuğun gelişimine ve özellikle de çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasında önemli etkilere sahiptir. Bunun yerine, çocuğun hoşlanabileceği, zevkle yeni kitaplar okumaya yönlendirebilecek kitapları tavsiye etmek gerekmektedir.

c. 9-12 Yaş Grubu (İlk Gençlik Çağı): Çocuk katı, objektif dünyaya kendisini alıştırmaya başlar. “Nasıl?” ve “neden?” soruları “ne?” sorusuna daha çok eklenir. Meraklı çocuk, çevresindeki şeyleri ihtirasla kavrar. Bunlar kuru anlatımlar biçiminde değil, daha çok hikâyeler, yaşanan olaylar olarak sunulmalıdır. Bu gerçeklere dayanan geçiş aşamasında peri masallarına ve

diğer masallara ilgi hala görülmektedir. Aynı zamanda maceraya karşı istek de başlamıştır (Bamberger,1990:18).

9-10 yaş döneminde cinsiyet farklılaşması belirginleşmeye başlar. Bu nedenle öykülerde yeni sözcükler yer almaya başlamalı, giriş, gelişme, sonuç bölümlerine önem verilmelidir. Bu dönemde çocuklar, izcilik, serüven ve dehşet veren olaylara, güldürülere, buluşlara, ünlü kişilerin yaşamlarına ilgi duymaya başlarlar. Bu dönem hayal gücünün en gelişmiş olduğu dönemdir.

Diğer okudukları türler arasında; günlük hayattan alınma realist hikâyeler, başka ülkelerin ve ırkların (özellikle Kızılderililer) gelenek ve göreneklerini anlatan eserler, basit makinelerin çalışmasını açıklayan kitaplar, fabllar, doğayla ilgili hikayeler ve şiirler vardır (Tuncer, 2000:200).

10-12 yaş döneminde okuduğu yazıları hayalinde canlandırabildiği için, artık resimli, çizgili kitaplarla yavaş yavaş ilgisini kesmeye başlar (Alpay,1991:78). Erkekler bilim ve buluşlara; kızlar okul ve aile yaşamı içeren konuların yanında aşk öykülerine ilgi duyarlar (Özen,2001: 88).

Çocuk, üçüncü veya dördüncü sınıfa gelip, okuma alışkanlığı kazandığı zaman “uyku geleneği” yerleştirilmeli; kitap okuma işi, kendisine bırakılmalıdır. Uyumadan önce, bir süre kendi kendine kitap okuyabileceği söylenmelidir. Çocuk, bu yenilikten memnun olacak ve bir yandan dinlenirken öte yandan da yarım saat, kırk beş dakika kadar okuyarak okuma alışkanlığını ve kitap sevgisini geliştirecektir (Ünal,2002:105).

d. 13-15 Yaş Grubu (İlk Gençlik Çağı): Ergenlik öncesi gelişme aşaması sırasında çocuk yavaş yavaş kendi kişiliğini çözer. Bu yaşta sertlik ve grup kurma gösterileri yaygındır. Okuyucunun ilgisi konu, olaylar ve duygusallık yolları ile çekilebilir. Kızlar için ucuz hissilik ile kendini övme kadar “şeytani çocuk” da çoğu zaman ön plandadır. Genelde macera kitapları, hissi romanlar, seyahat kitapları, değersiz ve ucuz hissi hikâyelerle ilgilenilir.

Bu yaşlar, kız ve erkek çocuklarda okuma eğiliminin arttığı, okuma arzusunun dorukta olduğu yaşlardır. Elllerine ne geçerse, fakat özellikle tarih, biyografi, hayvan hikâyeleri, efsaneler, doğa ve fen konularında okurlar. Ayrıca gülmek için de okurlar. Çizgi roman da bu dönemde en çok okunan bir türdür (Tuncer, 2000:201).

Okulun 4. ve 5. yıllarını da kapsayan bu dönemde başlıca sorun, yeteneklerin ve ilgilerin çok fazla değişiklik göstermesidir: Pek çok çocuk gerçek “peri masalı çocukları”dır; diğerleri zaten “macera çağı”na ulaşmışlardır; ikisi arasında ise genelde ilginç çocuklardan söz eden gerçekçi hikayeleri tercih eden çoğunluk vardır. Hayvan hikâyeleri yanında ilgi çekici roman dışı kitaplar da çocuklara hitap eder:

1-Bu noktada temel görevlerden biri, sözü geçen gelişim aşamasının önemli bir yönü olan “çevrenin üstesinden gelmeyi” kitaplarla birleştirmektir. Benzer bir biçimde, çocuklara kitle iletişim araçları ve kitapların sunduğu imkânlar arasında seçim yapma ve bunları birbiriyle anlamlı biçimde birleştirme de öğretilmelidir.

2- Bu dönemde okulda “edebi eğitim” alanında hiçbir özel çaba harcanmamalıdır, çünkü estetik duygusu henüz çok gelişmiş değildir. Estetik edebiyat bu nedenle dikkatle seçilmeli ve seçilenler de çocukların deneyimleriyle ilgili olmalıdır.

3- Bu dönemin karakteristik niteliklerinden olan grup oluşturma, okuma grupları kurmada kullanılmalıdır.

4- Özel konularda okuma becerilerine ve okuma gruplarına önem verilmesinin yanı sıra, okuma materyali de çocuğu bu materyalin önemi konusunda daha bilinçli kılmak üzere sürekli kullanılmalıdır. Bununla birlikte, bu süreç bilinçli edebi eğitimden çok, materyalin dikkatli seçimine ve ona alıştırmaya dayandırılmalıdır. Çocuk asgari direnme yasasını izlediğinden

çoğunlukla, aynı zamanda düzeyi de düşük olan, kolay materyal arar. Böyle durumlardan kaçınmak için çocuğun “ufkunu geliştirmesini” sağlamaya dikkat etmelidir (Bamberger,1990:42).

13-14 yaşlarında çocuklar, örnek alacakları kahramanlar ararlar. Bu bakımdan en yararlı eser türü, biyografilerdir. Erkek çocukları, sporun yanında fen kitaplarına ilgi duyarlar. Macera romanları, sporla ilgili dergiler okurlar. Kız çocukları ise romantik eserleri, meslek hikâyelerini ve dedektif romanlarını severler. Ayrıca evcil hayvanlarla ilgili realist eserlerden, tarihi romanlardan, ince mizah içeren kitap ve dergilerden zevk alırlar. İlgileri çok çeşitli, fakat kısa sürelidir. Hayal kurma güçleri idealizme doğru dönüşmüştür (Tuncer, 2000:201-202). Göğüş’e (1978:63) göre, bu çağın güçlü ve çok yönlü yeteneklerine karşılık vererek, okumada anlama ve hız kazanma becerisi geliştirilmelidir.

2.1.1.4.Okuyucu Türleri

Okuma dürtüleri ve ilgileri, yalnız farklı yaş gruplarına göre değil, bireysel okuyucu tiplerine göre de değişmektedir. Bu tiplere, okuma yöntemlerine, okuma isteğine ya da belirli bir tür okuma malzemesinin seçilmesine dayanır.

Bamberger’e (1990:19) göre, okuma malzemelerinin özelliği göz önüne alınarak dört tip belirlenmiştir:

1- Romantik tip: Büyüleyiciyi tercih eder. Bu tip çoğunlukla başka çocukların çevresi ile ilgili hikâyelere ve edebi olmayan eserlere duyarlı olan, 9 ve 11 yaş çocukları arasında özellikle göze çarpar.

2- Gerçekçi tip: Her şeyden önce fantastik diye nitelendirilen kitapları reddetmesiyle tanınır. Peri masalları ve hayali macera romanlarını sevmez.

3- Entelektüel tip: Bilgilendiren malzemeleri sever. Nedenleri arar, her şeyin açıklanmasını ister. Bu nedenle kurgusal olmayanı seçer, erken öğrenmek ister. Bir hikâyenin verdiği dersi veya uygulamadaki yararını arar. Bu nedenle edebi olmayan eserleri tercih eder ve daha erken yaşta öğrenmek ister.

4-Estetik tip: Kelimelerin seslerinden, ritminden ve kafiyesinden, özellikle de şiirden hoşlanır. Şiirleri ezberlemeyi sever. Kitaplardaki güzel bölümlerini not eder, sık sık yeniden okur. Sıklıkla olmasa da her yaş grubunda bulunur.

2.1.2.Okuma Alışkanlığı

Öğrenme sonucu, otomatik olarak yapılan davranışlar alışkanlığı doğurur. İyi öğrenilmiş şeyler çok tekrar edildiğinde alışkanlık meydana gelmektedir. Alışkanlıklar, o kadar iyi belenmiş bilgi ve davranışlardır ki, bunları hiç düşünmeden otomatik olarak tekrarlar ve yaparız (Baymur, 1983:32).

Bireylerin yaşamlarında bir alışkanlığı kazanabilmesi için bir takım aşamalardan geçmesi gerekmektedir.

Bunlar kısaca;

- Farkında olma,
- İlgi
- Evrim
- Deneme
- Benimseme olarak sıralanmaktadır.

Okuma alışkanlığının kazanılması için, kişinin bu alışkanlığa ilişkin olarak yukarıdaki aşamaları gerçekleştirmesi gerekmektedir. Benimseme bu aşamalar içinde alışkanlığa giden yolda son aşama, fakat alışkanlığın sürdürülmesi için ise ilk koşul olmaktadır (Özçelebi ve Cebecioğlu,1990:23).

Yukarıda sözü edilen aşamalarla birlikte düşünüldüğünde ise, birey öncelikle okuma eyleminin önemini fark edecek; bu farkında oluşu ilgiye dönüştürecek; ilgiye dönüşen bu olguyu incelemeye başlayacak; okuma eylemini gerçekleştirecek ve bu eylemi benimseyerek kolaylıkla ve istekle yineler hale gelecek; sonuçta okumayı yaşam tarzının, koşulu durumuna getirecektir.

Temel okuryazarlıktan sonra gelen aşama olarak kabul ettiğimiz **“okuma alışkanlığı”** bireyin, bir gereksinim ve zevk kaynağı olarak algılaması sonucu, okuma eylemini, yaşam boyu sürekli ve düzenli bir biçimde ve eleştirici/ irdeleyici bir nitelikte gerçekleştirmesi anlamına gelmektedir.

Bir başka tanıma göre “okuma alışkanlığı, çocuğun temel okuma becerisini izleyen bir süreç olarak, bireyin okuma eylemine şartlandırılması ve güdülenmesine bağlı olarak bu eylemin alışkanlığa dönüştürülmesidir” (Gürcan,1999:37).

Okuma alışkanlığının kazanılmasında üç dönem: çocukluk, gençlik ve yetişkinlik; üç toplumsal kurum: aile, okul ve çevre ve üç birey türü: ebeveyn, öğretmen ve arkadaş söz konusu olmaktadır. Dönemler içinde özellikle çocukluğun, bu alışkanlığı kazanmadaki önemi pek çok uzman tarafından vurgulanmaktadır. Ancak, okuma alışkanlığının yaşam boyu sürmesi gerektiği saptaması, bu alışkanlığın yaşamın her döneminde kazanılıp, geliştirilebileceği gerçeğini dile getirmektedir. Toplumsal, ekonomik, kültürel, ruhsal v.b. birçok boyuta sahip okuma alışkanlığının kazanılması için en uygun dönem, kuşkusuz çocukluk ve gençlik dönemidir. Kişilik oluşumunun ve yaşama ilişkin ilk deneyimlerin yaşanmaya başlandığı, algılama ve etkilenmenin en yoğun

olduğu çocukluk dönemi ile bedensel ve ruhsal gelişmenin hızlandığı ve yaşama hazırlık diye nitelenen gençlik dönemi, okuma alışkanlığının yaratılması yönünden birbirinin devamı olmasına karşın, ailenin etkisi yönünden bazı farklılıklar taşımaktadır. Bamberger'in de (1990:9) dediği gibi eğer okuma alışkanlığı aşılacak isteniyorsa, değişik gelişme dönemlerinin ihtiyaç ve ilgilerinin ötesine geçilmeli ve çocuk, okuma materyallerini değişen entelektüel ihtiyaçlarına ve çevre şartlarına uydurmak üzere, güdülendirilmelidir. Okuma, değişen eğilimlerden çok sürekli etkenler tarafından belirlenen bir alışkanlık haline gelmelidir.

Okumayı sürekli ve düzenli bir şekilde gerçekleştiren insanların da bir yılda okudukları kitap sayısına göre ne derecede okur olduğunu gösteren belirlemeler vardır.

Çok okuyan okuyucu	: 1 yılda 21 veya daha fazla kitap okuyan kişi,
Orta düzeyde okuyan okuyucu	: 1 yılda 6-20 arası kitap okuyan kişi,
Az okuyan okuyucu	: 1 yılda 1-5 arası kitap okuyan kişi,
Okuyucu olmayan	: Hiç kitap okumayan kişidir. (Şirin ve Soylu, 2003:18).

Okuma alışkanlığını kazanmanın en temel ögesi okumayı sevmektir. Kitabı seven kişi kitabın ona vereceği yararları anlamış kişidir. Fakat her şeyden önce kitabı kişiye sevdirmek gerekmektedir. Bunun için de bu konuyu çocukluk döneminden itibaren ele almak gerekir. Şu halde okuma alışkanlığı elde etmiş bir topluma ulaşmak için, ilköğretim birinci kademe seviyesindeki çocukların okumaya karşı davranışlarının çok dikkatli incelenmesi ve özenle okumaya karşı ilgilerinin artırılması gerekmektedir.

Kısaca; “okuma alışkanlığı”, “okuma becerisini” hayatı boyunca sürekli ve düzenli kullanan ve bunu amaçlarına ulaşmada bir araç olarak gören kişilerin okuma eylemidir, denilebilir.

2.1.2.1.Okuma Alışkanlığını Etkileyen Faktörler

Okuma alışkanlığının gelişimini ilerletmek ya da ortadan kaldırmak için bazı etkenler bulunmaktadır:

2.1.2.1.1.Fiziksel Faktörler: Okumanın fizyolojik faktörleri, görme, işitme yetenekleriyle, beyin ve hafızanın işleyişiyle ilgilidir.

Göz ve görme fonksiyonu okumada çok önemli bir yere sahiptir. Gözün bir duruşta gördüğü alana, aktif görme alanı denir. Güneş’e (1997:55) göre, aktif öğrenme alanı dar olan okuyucular bir göz duruşunda 5-10 harf görebilirken, iyi okuyucular ise 5-10 kelime görebilmektedir.

Gözün kelimeyi gördüğü an ile onun sesli okunması arasındaki süreye göz-ses genişliği denir. Göz-ses genişliği kelimenin anlaşılmasını etkilemektedir. Göz-ses genişliği fazla ise okuma-anlama güçleşmektedir. Bu nedenle göz-ses genişliğini azaltacak çalışmalara ağırlık verilmeli ve gözle okumaya (sessiz okumaya) özen gösterilmelidir (Güneş,1997:55).

2.1.2.1.2.Bilişsel Faktörler: Okuma başarısı ve bilişsel gelişim arasında ilişki olup olmadığını saptamak amacıyla birçok çalışma yapılmıştır. Genel olarak da okuma ve bilişsel gelişim arasında önemli derecede bir ilişki bulunmuştur. Okuma başarıları düşük olan ve yaşlılarına göre yavaş öğrenen öğrenciler üzerinde yapılan deneysel bir çalışmada öğrencilerin bilişsel gelişimlerini artırmak amacıyla oluşturulmuş uygun eğitim ortamları hazırlandığında, okuma başarılarının yükseldiği görülmüştür.

Bilişsel gelişim ve okuma arasındaki ilişki iki şekilde ele alınabilir; birincisi okuma becerisinin kazanılmasında bazı özel bilişsel becerilerin gerekliliği; ikincisi ise okuyucu için okuma eyleminin bilgi ve beceri ediniminde önemli bir güç olmasıdır. İlk okuma öğretiminin amaçlarından biri de okuma becerisini kazandırmaktır. İlk okumadan sonraki eğitimde okuma, amaç değil; yeni bilgilere ulaşmak için bir araç haline gelir. Okumayı olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilecek bilişsel faktörler; zihinsel yaş ve zeka, görsel ve işitsel ayırım yapabilme, algısal gelişim ve muhakeme yetenekleridir.

2.1.2.1.3.Çevresel Etkenler: Okuma güçlüğüne neden olan faktörlerden biri de çevresel faktörlerdir. Genel olarak bu başlık altında sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler alınmaktadır. Çevre koşulları çocuğun okumaya istek duymasında önemli bir etkindir. Güneş'e göre (1997:13) çocuğa hikayeler okumak, fikirlerini söylemesi için teşvik etmek, dil ile ilgili oyunlar oynamak, çevrede olup bitenler hakkında çocukla sohbet etmek, çocuklara kitap alma veya okuma konusunda model olma gibi etmenler çocuğun okumaya karşı olumlu bir tutum sergilemesine zemin hazırlar.

Ayrıca Güneş (1997:54), ilkokul öğrencileri üzerinde yaptığı bir çalışmada, öğrencilerin okuma seviyelerinin sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaştığını belirtmiştir. Güneş'in bulgularına göre üst sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin okuma düzeyleri yüksek; orta ve alt sosyo-ekonomik düzeyde bulunan öğrencilerin okuma düzeyleri ise üst sosyo-ekonomik öğrencilere göre düşüktür. Bu farklılaşmanın nedenini araştırmacı, üst sosyo-ekonomik öğrencilerin kelime tanıma düzeylerinin yüksek olmasına bağlamıştır. Güneş'in bulgularına ek olarak, Coşkun (2002) lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, bazı sosyo-ekonomik faktörler (öğrencinin ailesinin gelir düzeyi, kardeş sayısı, anne – babasının eğitim düzeyi vb) ve öğrencinin çalışma ortamına ilişkin bazı faktörler (kendisine ait bir odanın ve çalışma masasının olup olmaması, oturduğu evin ısıtma biçimi vb) göz önüne alındığında öğrencilerin okuma hızı ve anlama düzeylerinde anlamlı farklılıklar oluştuğunu belirlemiştir.

Kısaca; çocuğun ilerde kazanacağı olumlu ve olumsuz okuma alışkanlıkları, okuma zevki ve okuma becerisi üzerinde ailenin yaklaşımı çok önemlidir. Evde farklı bir dil ve ağızla konuşulması, ailenin sosyo-kültürel düzeyinin düşük olması, çocuğun sık sık okul değiştirmesi, anne ve babanın çocuğa iyi örnek olmamaları çocuğun okuma becerisi ve alışkanlığını olumsuz yönde etkilemektedir.

2.2.2. Okuma Alışkanlığının Kazandırılması

Okuma alışkanlığının kazanılmasında başta aile olmak üzere öğretmen, okulun ve kütüphanelerin rolü vardır.

2.2.2.1. Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Ailenin Rolü

Çocuğun büyüdüğü aile ortamı, kitap okumayı etkileyen, dolayısıyla okuma alışkanlığının kazanılmasında rol oynayan faktörlerin başındadır.

Çocuğun ya da gencin okuma alışkanlığı kazanmasında, özellikle aile içinden okuma alışkanlığına sahip bir örneğe gereksinim vardır. Diğer bir deyişle, okuyan bir örnek, çocuğun ve gencin okuma alışkanlığı kazanmasında çok önemli rol oynamaktadır. Özellikle ebeveynin, çocuğu resimli kitaplara bakmaya teşvik etmeleri, ona yüksek sesle öykü okumaları bu alışkanlığı kazandırmada önemli uygulamalar olacaktır (Yılmaz,1990:33-34).

Dökmen (1994:20-21), çocukların ve gençlerin okuma sevgisi ve alışkanlığı kazanmasında anne ve babanın rolünü “modelden öğrenme” ilkesi çerçevesinde değerlendirir: “Eğer çocukların ve gençlerin yeterli miktarda ve gerekli kalitede okumasını istiyorsak, modelden öğrenmelerini sağlayacak ortamı hazırlamalıyız. Çocukların okumayı modelden öğrenebilecekleri ilk ve en önemli ortam ailedir.”

Bircan ve Tekin'e (1989:393-410) göre "Çocuk doğduğu andan başlayarak kendisini bir sosyalleşme ortamında bulur; toplumun kültürel kalıplarını, değer yargılarını, alışkanlıklarını öncelikle ailede edinir. Buna bağlı olarak da okumaya verilen değer konusunda ilk izlenimleri aldığı yer ailesidir. Türkiye'de genelde yetişkin nüfusun eğitim düzeyinin düşük olması nedeniyle çocuklar okumaya yönlendirilmemekte, okuma bilinci ve sevgisi kazandırılmamaktadır."

Okuma istekliliği büyük ölçüde çocuğun evindeki kitap ve dil atmosferiyle belirlenir.

Townsend'a (2002: 102-103) göre, ailenin çocukla okumak için kullanabileceği en iyi yollardan bir tanesi NIM yöntemidir. Bu yöntem, akıcı bir okuma modeliyle aynı zamanda, çocuğun sözcükleri doğru okuduğunu kontrol edebilen bir yoldur.

NIM, tehdit etmeden ve destekleyici bir okumayı geliştirme yoludur. Bu yönteme göre;

1- Okumaya kolay bir kitapla başlanmalıdır. Daha sonra, yavaş yavaş daha zor kitaplara geçilmelidir.

2- Çocuğun, okuyucuyu kolaylıkla duyabilmesi için, biraz arkasında durulmalıdır.

3- Çocukla beraber yüksek sesle okunmalıdır. Okuyucu daha yüksek sesle ve daha hızlı okuyarak ona kılavuzluk yapmalıdır. Bazen çocuğun kılavuzluk yapmasına izin verilmelidir.

4- Okumaya başlanıldığında, birinci ya da ilk iki cümle birkaç kere okunmalı, böylece okuma hızı belirlenmelidir.

5- Sözcükleri takip etmek üzere bir çubuk ya da parmak kullanılmalıdır. Amaç öncelikle çocuğun sözcükleri takip etmesini sağlamaktır.

6- Bir satırın sonundan diğerinin başına giderken daha hızlı hareket edilmelidir.

Bamberger (1990:46), çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırabilmeleri için ebeveynlere birtakım önerilerde bulunmuştur:

- 1- Ebeveynler çocuklarına olabildiğince sık hikâyeler anlatmalı ve yüksek sesle okumalıdır.
- 2- Ebeveynler çocukları için yaşına, isteklerine, ihtiyaçlarına ve gelişim aşamasına uygun kişisel bir kütüphane kurmalıdırlar.
- 3- Ebeveynler çocuklarını cep harçlıklarından bir kısmını kitaplara harcamak için eğitmelidirler.
- 4- Ebeveynler, olabildiğince çok sayıda akşamın belli bir süresinin okumaya ayrılmasını sağlamalıdırlar; bu sürede ailenin her üyesi kendi kitabını okumalıdır.
- 5- Ebeveynler çocuklarının okumasına katılmalıdırlar, yani okudukları şeyler hakkında onlarla konuşmalıdırlar.
- 6- Ebeveynler çocuklarına, okudukları şeyleri uygulayabileceklerini ve kullanabileceklerini; kitapların onların hayatlarını kurtardığını, aydınlattığını ve güzelleştirdiğini anlamalarında yardımcı olmalıdırlar.

Çocuğun kitaplara duyduğu ilgi okulöncesi dönemde dil ağırlıklı etkinliklerin çeşitliliğince ve zenginleştirilmiş deneyimlerle, yaşamın ilk yıllarında başlar. Ona okunan öyküler, söylenen şarkılar, mırıldanılan çocuk şiirleri/ melodilerinin tümü çocuğun konuşma ve yazma diline duyduğu ilginin gelişmesine yardımcı olur. Bu tür etkinlikler de ileriki okuma becerisinin temellerini oluşturur (Yavuzer,2001: 45).

Okul öncesi dönemde çocuk ile kitaplar arasındaki ilk ilişkiyi gerçekleştiren aile, bu tutumunu çocuk ilkokula başladıktan sonra, öğretmen ile işbirliği içinde sürdürmelidir. Çocuk okumayı öğrenmeye çalışırken ona kitap okuyarak, ders kitaplarını birlikte inceleyerek, ödev yaparken destekleyerek çocuk ile kitap ilişkisini sürdürmeye devam etmelidir.

2.1.2.4.Okuma Alışkanlığı Kazandırılmasında Okul ve Öğretmenin Rolü

İnsan hayatının en kritik yıllarını içine alan ilköğretimin, çocuğa kitap okumayı sevdirmek ve okuma alışkanlığını kazandırma konusunda görevi de, sorumluluğu da son derece büyüktür. Okuma alışkanlığı ilköğretim çağında edinilmemişse, yetişkinlik döneminde bu alışkanlığın edinilebilmesi güçleşir. Bu nedenle eğitim sistemi, öğrencilere kendi kendine öğrenmeyi öğreterek, yetişkinlik dönemindeki okuma alışkanlığının temellerini oluşturmaktadır.

“Çocuk, okula başlayana kadar ebeveyni, başladıktan sonra da öğretmeni taklit eder. Çok okuyan ve okuduğunu öğrencilerinin gördüğü bir öğretmenin, okumaya teşvik ve yönlendirme konusunda öğrenciler üzerindeki etkisi büyük olur” (Maraşlı,2005:185-186).

Doğal olarak, öğretmenin kişiliği, özellikle de okuma alışkanlığı, çocukların okuma ilgilerini ve okuma alışkanlıklarını geliştirmede son derece önemlidir; ayrıca öğretmenin eğitimi de kesin olarak öğrencilere olan etkisine katkıda bulunabilir (Bamberger,1990:48). Günümüzde öğretmen, sadece bilgi veren, ders verip onu değerlendiren pasif bir birey olmaktan çıkmıştır. Modern eğitim anlayışının öğretmeni, çocuğun toplum içinde özgürce gelişebilmesi için onun duyan, düşünen ve uygulayan bir insan olması yolunda çeşitli deneyimleri kazanmasıyla yakından ilgilenir. Öğretmen, çocuğun öğrenme, araştırma ve incelemesine rehberlik eden bir birey olmalıdır.

İpşiroğlu'nun (1997:66) da söylediği gibi, öğretmenin sınıf ve okul kütüphanelerini esaslı bir şekilde incelemesi, hangi kitapların hangi seviyedeki öğrencilere, hangi açılardan uygun olduğunu, hangi kitaplardan hangi derslerde yararlanılabileceğini tespit etmesi, bunların yanında yeni yayınları izleyip yeni kitaplar teklif etmesi gerekir.

2.1.2.5.Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Kütüphanenin Rolü

Kütüphane; okulun rehberlik programı, ileri ve geri zekâlı çocuklar için planladığı özel faaliyetler yahut ileri intibak programının yardımcısıdır (Soysal,1969:126).

Başka bir tanıma göre, “kütüphane, bireyin kendi kendini eğitme, değişik konularda bilgi edinme, boş zamanlarını değerlendirme, öğrencilerin ödevlerine destek olmada, okuma becerilerini geliştirmede ve sürdürmede yardımcı kurumlardır” (Bayram, 1990:27).

“Okumaya alıştırmamanın amacı çocukta okuma istek ve zevkini uyandırmak, çocuğa kitap seçebilmeyi öğretmek, bilgi alabilmek veya sadece zevki için kitap okuma alışkanlığını kazandırmaktır. Kütüphaneye ilk defa ayak bastıkları zaman çocukların her birinin okumaya karşı gösterdikleri zevk ve kabiliyet aynı değildir ve gelişme tempoları da birbirinin aynı olmaz. Önemli olan çocuğun bu alanda göstereceği gelişmeyi yönetebilmektir. Kendi kendine çalışmak, pratik yapmak en iyi öğretim usulü olduğuna göre çocuğu ilk günlerden itibaren araştırmaya, kitapları karıştırmaya, kitapları birbiriyle mukayese etmeye bırakmalıdır. Böylece çocuk kitap karıştırmak, kitap kullanmak alışkanlığı kazanacaktır”(Yazıcı,1970:56). Dolayısıyla kütüphaneler, özellikle de okul kütüphaneleri okuma alışkanlığının kazanılmasında önemli bir yere sahiptir.

Okul kütüphanesi okulun sadece “zihinsel merkezi ısıtma sistemi” değildir, aynı zamanda da halk kütüphanelerinin daha sonraki kullanımı için ilk adımdır. Ne yazık ki, henüz okul kütüphanesi pek çok ülkede benimsenen bir olgu değildir. Amerika Birleşik Devletleri’nde bile okulların %50’sinin kütüphanesi yoktur. Bir sınıf kütüphanesi koleksiyonu bütün öğrencilerin çeşitli ilgilerini, ihtiyaçlarını ve gelişim düzeylerini karşılayacak kadar kitap kapsamayacağından, aynı zamanda merkezi bir okul kütüphanesi de gereklidir.

Burada çocuklar kütüphane tekniğini, yani çeşitli katalogların nasıl kullanılacağını, vb. öğrenmelidirler (Bamberger,1990:49-50).

Okul kütüphaneleri, öğrencilere sundukları kitaplarda dikkatli olmak zorundadırlar. Öğrencilerin derslerini destekleyici kitapların dışındaki kitaplar, öğrencilerin merakları doğrultusunda çok çeşitli ve okuma seviyesine uygun kitaplar olmalıdır. Öğrenciler sürekli aynı kitaplarla karşılaşmamalı, çok çeşitli kitap ve dergilerle okumaya karşı ilgileri ayakta tutulmalıdır.

Okul kütüphanesinin bulunmadığı yerlerde sınıf kitaplıkları kurulur. Bamberger'e (1990:49-50) göre, sınıf kütüphanesinin başlıca görevi öğretimi tamamlamak ve başvuru kitapları ile roman dışı eserleri kullanmak fırsatı sağlamaktır. Çoğu öğretmen de sınıf koleksiyonunun sınıf okuma zevkini geliştiren kitaplar kapsamı gerektiği kanısındadır. Böylece, öğrencilerin mecbur olduklarından değil, ilgi duydukları için okumaları kolayca sağlanabilir.

Güngördü'ye (2006:53) göre de, sınıf kitaplığı uygulaması korunup geliştirilmesi gereken bir düzendir. Okuma alışkanlığının kazandırılması, öğrencinin nitelikli okuma malzemesine kolaylıkla, doğrudan ulaşabilmesine bağlıdır. Genel olarak yayınlara ulaşmakta zorluk çeken çocukların güç okudukları açıktır. Sınıf kitaplığı, çocukların kitapla yakından tanışıp kaynaşmalarına fırsat vermesiyle önem kazanır.

Kitap, çocuğun zihinsel, duygusal ve sosyal gelişiminde önemli bir uyarandır. Gelişim süreci içinde çocuk, kendine özgü bir kişiliğe sahip olan bir bireydir. Çocuğun yetişkinden farklı oluşu, sadece bir basamak farkından değil, aynı zamanda bir nitelik ve zihniyet farkından kaynaklanır. Çocuk, “eksik bir yetişkin” değil, fakat zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal gereksinimlerini tamamlamak isteyen, kelimenin tam anlamıyla bir “kişi”dir (Yavuzer,2005:186). Bu nedenle sınıf kitaplıklarında çocuğun kişiliğinin,

içinde bulunduğu büyüme olgusunun ve gelişiminin çeşitli evrelerini göz önünde bulunduran kitaplara yer verilmelidir.

“Çocukların okuma alışkanlığı kazanamamalarının en önemli nedenlerinden biri de çocuğun nitelikli kitaplarla tanışamamasıdır” (Güngördü, 2006: 53). Bu nedenle öğretmenin sınıf kitaplığını hazırlarken kitapların niteliğine dikkat etmesi gerekmektedir.

Yörükoğlu’na (2000:94) göre iyi çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler:

- a) Çocuk kitapları, çocuğun gelişme düzeyine uygun konuları işlemeli, dili yalın, kavramları açık olmalıdır.
- b) Konular ilgi çekici biçimde sunulmalı, eğlendirici, öğretici ve düşündürücü olmalıdır.
- c) Konunun işlenişi bilim verilerine ve insanlık değerlerine uygun olmalıdır. İnsanı ve çevresini gerçekçi açıdan tanıtmalı, yurt sevgisini, insan sevgisini ve yardımlaşma duygusunu güçlendirici olmalıdır.
- d) Denemeci, araştırmacı, eleştirci, kısacası özgür düşünceli insan yetiştirme amacı göz önüne alınarak yazılmalıdır.
- e) Çocuğun kendisini tanımasına, kişiliğini geliştirmesine katkıda bulunmalıdır.

Okuma alışkanlığının geliştirilmesi ve desteklenmesi için kütüphane hizmetlerinin yaygınlaştırılması zorunludur. Ayrıca kütüphane hizmetleri çocukları kütüphanelere çekecek nitelikte olmalıdır. Bunun için de, sanatsal aktiviteler (kukla, öykü anlatma, tartışma, video gösterisi v.s.) içeren kütüphane programları geliştirilebilir. Kütüphanelerin milli birliği artırmaya

katkısı olduğu düşünöldüğünde, kütüphanelere harcanacak paraların esirgenmemesi gerekmektedir.

2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırma konusu ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalardan ulaşılabilenler sunulmuştur.

2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Avcıoğlu'nun (2000) 1997-1998 öğretim yılında, farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki ilköğretim ikinci kademe öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, öğrencilerin sosyo-ekonomik ve sınıf düzeylerine göre sözcük bilgisi, okuduğunu anlama, yönlendirilmiş okuma ve etkili okumadan oluşan okuma becerileri arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur.

Bayram (1990), “ İlkokul Çağı Çocuklarının Okuma Alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi Gezici Kütüphane Hizmeti” adlı araştırmasını, Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi'ne bağlı Gezici Kütüphane'nin Aydınlikevler İlkokulu öğrencilerinin okuma alışkanlığını kazanmalarında etkili olup olmadığını araştırmak amacıyla yapmıştır. 450 öğrenci üzerine yaptığı araştırmada, okuma alışkanlığını kazanmış öğrencilerin okumaya karşı ilgilerini belirleyen etkenlerin, sırasıyla, öğrencilerin kendi isteği, ailesi ve öğretmenleri olduğunu, okuma alışkanlığı kazanmış öğrencilerin ailelerinin eğitim düzeylerinin yüksek olduğunu, öğrencilerin %57.2'sinin okuma alışkanlığı kazanmadığını, kız çocuklarının erkek çocuklarına nazaran daha fazla kitap okuduğunu ve öğrencilerin büyük çoğunluğunun daha çok çizgi roman okumayı tercih ettiklerini bulmuştur.

Bekar (2005), “İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmalarında Ailenin Rolü” adlı araştırmasını, Kastamonu merkezdeki M.E.B.’e bağlı dört okuldaki 283 öğrenci üzerinde yapmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin %95.1’inde okuma alışkanlığı olduğu, yarısından fazlasının orta düzeyde okuyucu oldukları saptanmıştır. Yine öğrencilerin %60.8’inin her gün 1-2 saat sıklığında televizyon seyrettikleri için televizyonun okuma dereceleri üzerinde fazla etkili olmadığı, %53.4’ünün ders kitabı dışındaki kitapları yeni bilgiler öğrenmek için okuduğu, %70.3’ünün araştırma yapmak için kütüphaneye gittiği, büyük çoğunluğun roman, hikaye, masal kitabını okumaktan hoşlandığı, %55.1’ine göre en yararlı eğitim aracının zengin bir kütüphane olduğu, %63.6’sının okumaktan zevk aldıkları bulunmuştur.

Çetinkaya (2004), Afyon merkezindeki ilköğretim 8. sınıfa giden öğrencilerin okuma alışkanlıklarını incelemek amacıyla yapmış olduğu araştırmasında, 26 soruluk bir anket formu uygulamıştır. Toplanan verilerin analizi neticesinde, öğrencilerin son bir yılda okudukları kitap sayısında, kütüphanelerden yararlanma alışkanlıklarında sosyo- ekonomik düzeyin etkili olmadığı, öğrencilerin evlerine düzenli olarak bir gazetenin gelmesi ve ailenin boş zamanlarında okuması için çocuğa kitap almasında sosyo-ekonomik düzeyin ve son bir yılda okunan kitap sayısının etkili olduğu, cinsiyetin ise etkili olmadığı bulunmuştur.

Devrimci (1993), “İlkokul 5. Sınıf Çocuklarında Okuma Alışkanlığının İncelenmesi” adlı araştırmasını, Ankara’da, sosyo-ekonomik düzeyleri farklı olan, iki devlet okulundaki 200 öğrenci üzerinde yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin sosyo- ekonomik durumları, öğrencilerin kütüphanelerden yararlanma oranlarını-amaçlarını ve öğretmenlerin çocukları kitap okumaya yöneltme şekillerini farklılaştırırken, kitap okumayı sevmelerini, boş zamanlarını değerlendirmelerini ve okudukları yayın türlerini etkilememiştir. Cinsiyet faktörünün ise hiçbir etkisinin olmadığı bulunmuştur.

Dilbaz (1988), “İlkokul 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Türkçe Dersinin Bilişsel Alanla İlgili Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi” adlı araştırmasında, İlkokul 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir fark olduğunu ve 5. sınıf düzeyine gelmiş öğrencilerin hem okuduğunu anlama hem de yazım kurallarını uygulama yeteneği açısından yetersiz olduklarını ortaya koymuştur.

Dökmen (1994), çocukların okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını belirlemek amacıyla yapmış olduğu araştırmasında, alt sosyo - ekonomik düzeydeki öğrencilerin, orta ve üst düzeydekilere oranla kitap okuma uğraşısını daha fazla tercih ettiklerini, üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların, alt ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklara oranla daha fazla kitap okuduklarını, öğrencilerin yarısından fazlasının çocuk kütüphanelerine gittiklerini bulmuştur.

Gönen ve diğerlerinin (2004) yaptığı “ İlköğretim 5., 6., ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi” adlı araştırma sonucunda, kız çocuklarının erkek çocuklara göre az bir oranla daha fazla kitap okudukları, çocukların kitap okumayı sevmelerinde cinsiyet ve sosyo-ekonomik farklılıkların etkili olmadığını, çocukların kütüphaneleri en çok ödev yapmak için zorunlu olarak kullandıkları, çocukların kitap okumaya karşı ilgilerinin fazla olduğu bulunmuştur. Daha önceki yıllarda yapılan çalışmalar göz önüne alındığında ise çocukların kitap okuma oranında belirgin bir artış olduğu ifade edilmiştir.

Gömleksiz (2005) , yaptığı araştırma ile Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıkları ve kitap okumaya ilişkin görüş ve tutumları belirlemeye çalışmıştır. Araştırmanın sonucuna göre kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre kitap okumayı daha fazla sevmektedir. Kitap okuma alışkanlığının ve kitap okumaya karşı isteğin kız öğrencilerde daha fazla olduğu belirlenmiştir. Hem erkek hem de kız öğrenciler kitap okumanın gerekliliğini kabul ederken, kitap okumanın etkisi ve yararının kız öğrenciler tarafından daha fazla benimsendiği araştırma ile ortaya konmuştur.

Yılmaz (1993), araştırmasını Ankara'daki 8 ilköğretim okulunda okuyan 344 öğrenci üzerinde yapmıştır. Bu araştırmaya göre, ailelerin %30'unun evinde bir kitaplık var. Annelerin %21'i, babaların ise sadece % 5'i çocuğuna okul öncesinde kitap okuyor. Ebeveynlerin yaklaşık % 80'i çocuğuna kitap hediye etmiyor, %7'si çocuğunu kitabevine götürüyor, % 88'i kitap seçiminde çocuğuna yardımcı olmuyor, % 80'i çocuğunun okuduğu kitap hakkında onunla konuşmuyor, %67'si çocuklarının okumalarına tepkisiz kalıyor, sadece % 29'u olumlu tepki gösteriyor, % 95'i kitap okumadığı ya da az kitap okuduğu için çocuklarına iyi bir model olamıyor ve %12'si çocuğunu kütüphaneye götürüyor.

Gürler (1999), “ Çocuk Kitapları ve Anne- Babaların Bu Konudaki Tutumları Üzerine Bir İnceleme” adlı araştırmasında, anne-babaların okumanın önemi konusunda yeterli bilinçte olmadıklarını, çocuk kitabı konusunda gerekli bilgi donanımlarının olmadığını, anne- baba ve çocuk iletişimi konusunda bilgilerin yetersiz olduğunu saptamıştır.

Luma'nın (2002) araştırmasının konusu, yedinci sınıf öğrencilerinin okuma beceri ve alışkanlıklarının tespit edilerek, bu beceri ve alışkanlıkların uygulanan eğitim programı sonucu geliştirilmesinden oluşmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğrenciler en fazla okuduğunu anlayamamaktan sıkılıp şikâyet etmekte, aile ve çevre öğrencilerin okumasına karşı ilgisiz davranmakta ve kütüphanelerden yararlanma biçimlerini bilmeyen öğrencilerin büyük bir kısmı kütüphaneye ödev yapmak için gitmektedir.

Sancı (2002), “İlköğretim Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal, Ekonomik ve Kültürel Durumlarının Okuma Motivasyonlarına Etkisi” adlı araştırmasında, kız öğrencilerin erkeklere göre daha çok dışa bağımlı olarak okumaya yönelimleri olduklarını bulmuştur.

Sidekli (2005), “İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Öğretici ve Öyküleyici Metinlere Göre Okuduğunu Anlama Becerilerinin Sınanması” adlı

araştırmasını 411 öğrenciye öğretici ve öyküleyici metinlerle ilgili iki başarı testi ve bir bilgi formuyla uygulamıştır. Araştırma sonucunda 5.sınıf öğrencilerinin büyük çoğunluğunun öyküleyici metinleri anlama düzeyinin öğretici metinlere göre daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur.

2.2.2.Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Agaja (1992), 4.,5. ve 6. sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, öğrencilerin kütüphane kullanma alışkanlıklarını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda 5. sınıf öğrencilerinin kütüphaneye daha çok kitap okumak için gittikleri bulunmuştur.

Fisher ve Ayers (1990), yaptıkları karşılaştırmalı araştırmalarında, İngiliz ve Amerikan 8-11 yaşlarındaki çocukların okumaya karşı ilgilerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, Amerikan çocukları İngiliz çocuklarına göre daha fazla bilimsel kitaplar okumayı tercih etmektedirler ve her iki ülke çocuklarının da okuma ilgileri cinsiyete göre değişmektedir.

Neuman (1988), öğrencilerin okuma performansı ile televizyon izlemeleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, öğrencilerin günde 2-4 saat televizyon izlemelerinin okuma performanslarını etkilemediğini ancak 4 saatten fazla televizyon izlemelerinin okuma performanslarını olumsuz etkilediğini saptamıştır.

Pascoe ve Gilchrist (1987), araştırmalarını öğrencilerden ve öğretmenlerden seçtikleri iki grup üzerinde gerçekleştirmişlerdir. Öğrencilerin bir kitabın hangi özelliklerinden hoşlandıklarını ve öğretmenlerin öğrencilerin bir kitabın hangi özelliklerinden hoşlanacaklarına yönelik düşüncelerini karşılaştırmışlardır. Araştırma sonucunda iki grup arasında belirgin farklılıklar

tespit etmişlerdir. Buna göre, öğrencilerin bir kitapta heyecan, korku ve hareket özelliklerine dikkat ettiklerini, öğretmenlerin ise öğrencilerin bir kitapta daha çok kitabın karakterlerine önem verdikleri düşüncesine sahip olduklarını bulmuşlardır.

Stahlschmidt ve Agnes (1981), araştırmalarını 5. sınıf öğrencilerinden oluşan 147 çocuğa uygulamışlardır. Araştırma sonucunda, kitap okuma miktarı ile okuma başarısı arasında belirgin bir ilişki olduğu, okuma başarısı ile cinsiyet arasında herhangi bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Sık kitap okuyanlar okuma sebeplerini iç ve dış faktörlere bağlarken, sık kitap okumayanlar ise okumama sebebi olarak iç faktörleri göstermişlerdir.

Williams (1990), araştırmasında 3., 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin okuma ilgisi, tutumu ve alışkanlığı ile öğretmen ve aile etkisi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların okumayı çok sevdikleri ve okula başlamadan önce ailelerinin onlara kitap okuduğu, çocukların kitaplardan hoşlanmalarının en iyi yolunun onların kendi kitaplarına sahip olmalarını sağlamak olduğu tespit edilmiştir.

III. BÖLÜM

3.YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları, verilerin nasıl toplandığı ve verilerin analizi açıklanmıştır.

3.1.Araştırmanın Modeli

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarını ölçmeyi amaçlayan bu çalışma tarama (betimleme) modelindedir. Var olan durumun betimlenmesi ve araştırma konusu kendi koşulları içerisinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışıldığından tarama modeli araştırma modeli olarak uygun görülmüştür.

3.2.Evren

Araştırmanın evrenini Ankara il sınırlarında bulunan ilköğretim okullarının 4. ve 5. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

3.3.Örneklem

Araştırmanın örneklemi 2005-2006 öğretim yılında Ankara ilinde bulunan ilköğretim okullarından rastgele (random) seçilen il, ilçe ve köy okullarının 4. ve 5. sınıflarında okuyan 597 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem içinde yer alan okullar;

- a) Ankara ili merkez ilçesi Yenimahalle: İsmail Erez İÖÖ.
- b) Ankara ili Kazan ilçesi: Hamdiye Ünlü İÖÖ.
- c) Ankara ili Gölbaşı ilçesi: Ankara Üniversitesi Geliştirme Vakfı Özel İÖÖ.
- d) Ankara ili Çubuk ilçesi: Özel Yükselen İÖÖ.
- e) Ankara ili Çamlıdere ilçesi, Osmansin köyü: Osmansin Köyü İÖÖ.
- f) Ankara ili Çamlıdere ilçesi, Peçenek köyü: Peçenek İÖÖ.

3.4. Veri Toplama Araçları

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığının ne düzeyde olduğuna dair veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen bir anketle elde edilmiştir. Geliştirilen anket iki bölümden oluşmaktadır.

Anket, birinci bölümde kişisel bilgileri ölçen 12 soru, ikinci bölümde okuma alışkanlığını ölçen 8 çoktan seçmeli soru, 22 likert ölçeğiyle ölçeklendirilmiş soru ve 3 açık uçlu soruya yer verilmek üzere toplam 45 sorudan oluşmuştur.

Anket sorularının, II. Bölüm’de yer alan çoktan seçmeli ve 4’lü likert ölçeği puanlama yolu ile ölçülen değişkenleri için geçerlilik ve güvenilirlik analizi yapılmıştır. Anket sorularının geçerliliği ve güvenilirliği için Cronbach’s Alpha test istatistiği kullanılmıştır.

Güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach’s Alpha (α) = 0.78 olarak bulunmuştur. Geçerlilik çalışması kapsamında yapılan faktör analizi sonucunda ise, maddelerin faktör yükleri .35 ve üstü olan maddeler alınmış, bu değer in altında çıkan maddeler anketten çıkarılmıştır.

Araştırmada zaman, izin ve maddî kaynaklar göz önüne alınarak ana kütlede kısıtlamaya gidilip, basit tesadüfî örnekleme kullanılarak 4 devlet okulu (2'si köy, 1'i ilçe ve 1'i il merkezi) ile 2 özel okul örnekleme dahil edilmiştir. Anket seçilen altı okulda eğitim gören 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin tamamına uygulanmıştır.

3.5.Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan anket uygulaması için ilgili yerlerden gerekli izinler alınmıştır. Anket araştırmacının denetiminde çalışma grubundaki öğrencilere, ders saatleri içinde uygulanmıştır.

Anketi uygulamadan önce araştırmanın amacı ve kullanılan ölçme araçlarının nasıl cevaplandırılacağı konularında gerekli açıklamalar yapılmış, anketle ilgili öğrenciler tarafından yöneltilen sorular cevaplanmıştır.

3.6.Verilerin Analizi

Veri toplama aracı olarak geliştirilen ve iki bölümden oluşan anketin, birinci ve ikinci bölümündeki 20 madde dışındaki maddeleri 4'lü likert tipinde dereceleme ölçekli özelliktedir. Dörtlü dereceleme ölçeği ile elde edilen veriler yorumlanırken aşağıdaki puanlama aralığıyla ilgili bilgiler dikkate alınmıştır:

1.00 - 1.75: Hiç	Hiç
1.76 - 2.50: Ara Sıra	Biraz
2.51 - 3.25: Genellikle	Oldukça
3.26 - 4.00: Her Zaman	Tamamen

Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde “SPSS 11.5” istatistiksel paket programı kullanılmıştır.

Kişisel bilgileri ve okuma alışkanlığını ölçmek amaçlı hazırlanmış ölçekli soruların analizinde frekans (f), yüzde (%) değerlerinden yararlanılmıştır.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı ile bağımsız değişkenler arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığının tespitinde ikili karşılaştırma için “t” testinden, çoklu karşılaştırmalar için tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, önce veri toplama aracının birinci bölümünde yer alan kişisel bilgilerden ve ikinci bölümünde yer alan okuma alışkanlığına yönelik sorulardan elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiş, daha sonra ise verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular araştırmanın amacında yer alan alt problemlere dayalı olarak tablolastırılmış ve yorumlanmıştır.

4.1. Kişisel Bilgiler Ve Okuma Alışkanlığına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada öğrencilerin demografik bilgilerine ilişkin elde edilen Tablo 1 ve Tablo 2’de sunulmuştur.

Anket çalışmasında yer alan öğrencilerin okulları incelendiğinde Özel Yükselen İlköğretim Okulu’ndan ankete katılan 61 öğrenci (%10.2), Hamdiye Ünlü İlköğretim Okulu’ndan ankete katılan 78 öğrenci (%13.1), İsmail Erez İlköğretim Okulu’ndan ankete katılan 292 öğrenci (%48.9), Peçenek İlköğretim Okulu’ndan ankete katılan 28 öğrenci (%4.7), Osmansin Köyü İlköğretim Okulu’ndan ankete katılan 29 öğrenci (%4.9) ve Ankara Üniversitesi Geliştirme Vakfı Özel İlköğretim Okulu’ndan ankete katılan 109 (%18.3) öğrencidir (Tablo 1).

Ankete katılan öğrencilerin yaşadıkları yer incelendiğinde, il merkezinde yaşayan 385 öğrenci (%64.5), ilçe merkezinde yaşayan 153 öğrenci (%25.6) ve köyde yaşayan 59 öğrenci (%9.9) vardır (Tablo 1).

Tablo 1
Birinci Bölüm Demografik Bilgiler İçin Frekans Dağılımı -A

		<i>f</i>	%
Okulunuzun Adı?	Özel Yükselen İlköğretim Okulu	61	10.2
	Hamdiye Ünlü İlköğretim Okulu	78	13.1
	İsmail Erez İlköğretim Okulu	292	48.9
	Peçenek İlköğretim Okulu	28	4.7
	Osmansın Köyü İlköğretim Okulu	29	4.9
	Ankara Üniversitesi Geliştirme Vakfı Özel İlköğretim Okulu	109	18.3
	TOPLAM	597	100
Nerede Yaşıyorsunuz?	İl merkezi	385	64.5
	İlçe merkezi	153	25.6
	Köy	59	9.9
	TOPLAM	597	100
Kaçıncı Sınıftasınız?	4.Sınıf	266	44.6
	5.Sınıf	331	55.4
	TOPLAM	597	100
Cinsiyetiniz?	Kız	306	51.3
	Erkek	291	48.7
	TOPLAM	597	100
Annenizin Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	30	5
	İlkokul mezunu	195	32.7
	Ortaokul mezunu	89	14.9
	Lise ve dengi okul mezunu	119	19.9
	Üniversite mezunu	164	27.5
	TOPLAM	597	100
Babanızın Eğitim Durumu	Okuryazar değil	9	1.5
	İlkokul mezunu	118	19.8
	Ortaokul mezunu	102	17.1
	Lise ve dengi okul mezunu	155	26.0
	Üniversite mezunu	213	35.7
	TOPLAM	597	100
Annenizin Mesleği	Memur	75	12.6
	İşçi	22	3.7
	Ev Hanımı	403	67.5
	Diğer	97	16.2
	TOPLAM	597	100
Babanızın Mesleği	Memur	130	21.8
	İşçi	111	18.6
	Esnaf	66	11.1
	Çiftçi	48	8
	Diğer	242	40.5
	TOPLAM	597	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi, ankete katılanların 266’sı (%44.6) 4. sınıf öğrencisi, 331’i (%55.4) ise 5. sınıf öğrencisidir. Bu öğrencilerin, 306’sı kız (%51.3) ve 291’i erkek (%48.7) öğrencidir.

Ankete katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumları incelendiğinde; okuryazar olmayan 30 kişi (%5), ilkokul mezunu olan 195 kişi (%32.7), ortaokul mezunu 89 kişi (%14.9), lise ve dengi okul mezunu 119 kişi (%19.9) ve üniversite mezunu olan 164 kişi (%27.5) olduğu görülmüştür.

Aynı şekilde ankete katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumları incelendiğinde; okuryazar olmayan 9 kişi (%1.5), ilkokul mezunu olan 118 kişi (%19.8), ortaokul mezunu 102 kişi (%17.1), lise ve dengi okul mezunu 155 kişi (%26.0) ve üniversite mezunu olan 213 kişi (%35.7) olduğu görülmüştür.

Ankete katılan öğrencilerin annelerinin meslekleri incelendiğinde; 75’inin (%12.6) memur, 22’sinin (%3.7) işçi, 403’ünün (%67.5) ev hanımı ve 97’sinin (%16.2) diğer meslek gruplarından olduğu görülmüştür.

Aynı şekilde ankete katılan öğrencilerin babalarının meslekleri incelendiğinde; 130’unun (%21.8) memur, 111’inin (%18.6) işçi, 66’sının (%11.1) esnaf, 48’inin (%8) çiftçi ve 242’sinin (%40.5) diğer meslek gruplarından olduğu görülmüştür.

Tablo 2 incelendiğinde; ankete katılan öğrencilerin ailelerinin aylık gelirleri, 0 – 350 YTL arasında olan 110 öğrenci (%18.4), aylık geliri 351 – 500 YTL arasında olan 99 öğrenci (%16.6), aylık geliri 501 – 750 YTL arasında olan 95 öğrenci (%15.9) ve aylık geliri 751 YTL ve üstü olan 293 öğrenci (%49.1) olduğu görülmüştür.

Ankete katılan öğrencilerden 302’si (%50.6) okul öncesi eğitim almış, 295’i (%49.4) okul öncesi eğitim almamıştır.

Ankete katılan öğrencilerin 92'sinin (%15.4) kardeşi yoktur. Bir kardeşi olan 270 kişi (%45.2), iki kardeşi olan 119 kişi (%19.9) ve üç veya daha fazla kardeşi olan 116 kişi (%19.4) vardır.

Tablo 2
Birinci Bölüm Demografik Bilgiler İçin Frekans Dağılımı –B

		<i>f</i>	%
Ailenizin Aylık Geliri Ne kadar?	0 – 350 YTL	110	18.4
	351 – 500 YTL	99	16.6
	551 – 750 YTL	95	15.9
	751 YTL ve fazlası	293	49.1
	TOPLAM	597	100
Okul Öncesi Eğitim Aldınız mı?	Evet	302	50.6
	Hayır	295	49.4
	TOPLAM	597	100
Kaç Kardeşiniz Var?	Yok	92	15.4
	Bir	270	45.2
	İki	119	19.9
	Üç veya daha fazla	116	19.4
	TOPLAM	597	100
Anaokulunda Okuyan	1 kardeş	35	97.2
	2 kardeş	1	2.8
	TOPLAM	597	100
İlköğretimde Okuyan	1 kardeş	187	80.3
	2 kardeş	36	15.5
	3 ve üstü kardeş	10	4.3
	TOPLAM	597	100
Lisede Okuyan	1 kardeş	105	89.0
	2 kardeş	11	9.3
	3 kardeş	2	1.7
	TOPLAM	597	100
Üniversitede Okuyan	1 kardeş	43	87.8
	2 kardeş	5	10.2
	4 kardeş	1	2.0
	TOPLAM	597	100

Ankete katılan öğrencilerin kardeşlerinin eğitim durumları incelendiğinde; anaokulunda okuyan, bir kardeşi olan 35 kişi (%97.2) ve iki kardeşi olan 1 kişi (%2.8)'dir.

Bir kardeşi ilköğretimde okuyan 187 kişi (%80.3), iki kardeşi ilköğretimde okuyan 36 kişi (%15.5) ve üç ve daha fazla kardeşi ilköğretimde okuyan 10 kişi (%4.3) vardır.

Bir kardeşi lisede okuyan 105 kişi (%89), iki kardeşi lisede okuyan 11 kişi (%9.3) ve üç kardeşi lisede okuyan 2 kişi (%1.7) vardır.

Bir kardeşi üniversitede okuyan 43 kişi (%87.8), iki kardeşi üniversitede okuyan 5 kişi (%10.2) ve dört kardeşi üniversitede okuyan 1 kişi (%2.0) vardır.

Tablo 3'te anketin ikinci bölümünde yer alan okuma alışkanlığını ölçmeye yönelik çoktan seçmeli sorular için frekans dağılımı sunulmuştur.

Tablo 3'e göre, ankete katılan öğrencilerin boş vakitlerinde en çok ne yapmaktan hoşlandıkları incelendiğinde; televizyon seyretmekten hoşlanan 62 kişi (%10.4), oyun oynamaktan hoşlanan 78 kişi (%13.1), kitap okumaktan hoşlanan 334 kişi (%55.9) ve diğer şeylerden hoşlanan 123 kişi (%20.6) olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin çoğunun boş vakitlerinde kitap okumayı tercih ettiklerini göstermektedir. F.D. Cleary'e göre boş zamanları değerlendirme uğraşısı olarak okumanın altın yılı 8 ile 13 yaşlar arasındadır. Bu dönemde çocuklar okumaya ve kütüphanelere gitmeye büyük ilgi göstermektedirler. 13 yaşından sonra okumaya ilgi azalmakta ve kitaplarla ilişki de seyrekleşmektedir. (Cleary,1972'den akt. Bamberger,1990:8). Bu bilgiler araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Tablo 3 Okuma Alışkanlığını Ölçen Çoktan Seçmeli Sorular İçin Frekans Dağılımı

		<i>f</i>	%
Boş vakitlerinizde daha çok ne yapmaktan hoşlanırsınız?	Televizyon seyretmek	62	10.4
	Oyun oynamak	78	13.1
	Kitap okumak	334	55.9
	Diğer	123	20.6
	TOPLAM	597	100
Evinizde bir kitaplığınız ya da kitap köşeniz var mı?	Evet	503	84.3
	Hayır	94	15.7
	TOPLAM	597	100
Evinizin çevresinde kütüphane var mı?	Evet	100	16.8
	Hayır	497	83.2
	TOPLAM	597	100
Hangi tür kitapları okumaktan hoşlanıyorsunuz?	Roman	167	28.0
	Şiir	58	9.7
	Çizgi roman	106	17.8
	Öykü	204	34.2
	Diğer	62	10.4
	TOPLAM	597	100
Daha çok hangi konuyu içeren kitaplar okursunuz?	Duygusal	79	13.2
	Macera	425	71.2
	Mizah	13	2.2
	Bilim kurgu	45	7.5
	Polisiye	10	1.7
	Diğer	25	4.2
	TOPLAM	597	100
Kitap okumanıza engel olan en önemli etken nedir?	Ev işleri	76	12.7
	Kitap fiyatlarının pahalı olması	35	5.9
	Derslerin yoğunluğu	213	35.7
	Televizyon	97	16.2
	Bilgisayar	45	7.5
	Diğer	131	21.9
	TOPLAM	597	100
Gazete okuyor musunuz?	Okumuyor	290	48.6
	Okuyor	307	51.4
	TOPLAM	597	100
Dergi okuyor musunuz?	Okumuyor	176	29.5
	Okuyor	421	70.5
	TOPLAM	597	100
Çizgi roman okuyor musunuz?	Okumuyor	379	63.5
	Okuyor	218	36.5
	TOPLAM	597	100
Öykü okuyor musunuz?	Okumuyor	354	59.3
	Okuyor	243	40.7
	TOPLAM	597	100
Diğer yayınları okuyor musunuz?	Okumuyor	560	93.8
	Okuyor	37	6.2
	TOPLAM	597	100
Kütüphanelerden ne amaçla yararlanıyorsunuz?	Ödev için kitaplara ve ansiklopedilere bakıyorum	354	59.3
	Roman, hikâye vs. almak için yararlanıyorum	135	22.6
	Diğer	108	18.1
	TOPLAM	597	100

Öğrencilerin 503'ünün (%84.3) evinde bir kitaplığı ya da kitap köşesi olduğu, 94'ünün (%15.7) ise olmadığı görülmüştür. Bu bulgular doğrultusunda, öğrencilerin çoğunluğunun kolaylıkla kitap temin edebilme şartlarına sahip olduğu ve bu durumun öğrencilerin ailelerinin gelir ve eğitim düzeylerinden kaynaklandığı söylenebilir. Tosunoğlu'nun (2002:557) 4. ve 5. sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 350 öğrenciyle yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre öğrencilerin %77.5'inin evlerinde kitaplık bulunduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen bulgu araştırmayı destekler niteliktedir.

Öğrencilerin 100'ünün (%16.8) evinin çevresinde kütüphane olduğu, 497'sinin ise (%83.2) olmadığı bulunmuştur. Çocuğun yaşadığı çevrede bir kütüphanenin olması okuma alışkanlığının oluşması açısından oldukça önemlidir. Dökmen'in (1990) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, kütüphanelerden yararlanan çocukların yarısından fazlasının, evlerinin yakınında bulunan kütüphaneye gitmeyi tercih ettikleri belirlenmiştir.

Öğrencilerin 167'si (%28.0) roman okumaktan hoşlandığını, 58'i (%9.7) şiir kitabı okumaktan hoşlandığını, 106'sı (%17.8) çizgi roman okumaktan hoşlandığını, 204'ü (%34.2) öykü okumaktan hoşlandığını ve 62'si de (%10.4) diğer türlerde kitap okumaktan hoşlandığını belirtmiştir. Bu bulguların öğrencilerin yaş ve gelişim özellikleriyle ilgili olduğu söylenebilir. Gülerüz'e (2002: 216) göre, 9 yaşından başlayıp 12 yaşlarına kadar süren çağ, gerçeklere yönelme çağıdır. Bu dönemin çocuğu masal dönemiyle macera dönemi arasında bir geçiş dönemindedir. Çocukların okuyacağı kitaplar daha çok yaşanmış ya da yaşanılabilir özellikleri taşımalıdır.

Daha çok duygusal ağırlıklı konular içeren kitapları okuyan 79 öğrenci (%13.2), macera ağırlıklı konular içeren kitapları okuyan 425 öğrenci (%71.2), mizah ağırlıklı konuları içeren kitapları okuyan 13 öğrenci (%2.2), bilim kurgu ağırlıklı konular içeren kitapları okuyan 45 öğrenci (%7.5), polisiye ağırlıklı

konular içeren kitapları okuyan 10 öğrenci (%1.7) ve diğer konular ağırlıklı kitapları okuyan 25 öğrenci (%4.2) olduğu görülmüştür.

11 yaşındaki çocuk, özellikle serüven ve heyecan verici öykülere öncelik tanır. Bu dönemde, erkekler için sevilen konular bilim ve buluşlar; kızlar için ise okul ve aile yaşamını içeren konulardır.

12 yaş, tarih ve efsane kahramanlarıyla okumaya en fazla ilgi duyulan yaş olarak belirlenmiştir. Cinsel olgunluğa erişilen bu dönemde, özellikle kızlarda, aşk öykülerine ilgi önem kazanır (Yavuzer,2005:189).

“Kitap okumasına engel olan en önemli etken ev işleridir” diyen 76 kişi (%12.7), “kitap fiyatlarının pahalı olması” diyen 35 kişi (%5.9), “derslerin yoğunluğu” diyen 213 kişi (%35.7), “televizyon” diyen 97 kişi (%16.2), “bilgisayar” diyen 45 kişi (%7.5) ve “diğer etkenlerdir” diyen 131 kişi (%21.9)’dir.

ABD’de gerçekleştirilen bir araştırma sonunda günümüz okul çağı çocuklarının (6-11 yaş) haftada ortalama 26 saat, okulöncesi dönem çocuklarının ise haftada ortalama 28 saat televizyon izledikleri saptanmıştır. Çocuklar, on sekiz yaşına kadar ortalama 20.000 saat televizyon izlemekte, buna karşılık sınıfta 11.000 saat geçirmektedirler (Rice, 1997’den aktaran İnanç, Bilgin ve Atıcı: 2005: 282) .

Televizyon ve çocuk davranışları konusunda yapılan çalışmalarda, televizyonun çocuk bilincini etkilediği ortaya konmuştur. Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) Kamuoyu ve Yayın Araştırmaları Dairesi Başkanlığınca, Türkiye genelinde 22 il ve 7 coğrafi bölgede 6614 kişiyle yapılan bir araştırmaya göre; çocuklar bir günde ortalama 3 saat 42 dakika süreyle televizyon izlemektedirler. Bu çocuklar için çok uzun bir süredir (Dereobalı, 2005: 78). Araştırmanın sonuçlarına göre de televizyon izlemek derslerin

yoğunluğunun yanı sıra kitap okumaya engel olduğu düşünülen önemli bir etkendir.

Öğrencilerin 307'si (%51.4) gazete okuduğunu, 290'ı ise (%48.6) gazete okumadığını belirtmiştir. Bekar'ın (2005:39) yaptığı araştırma sonucunda öğrencilerin %12'sinin her gün 2 ve daha fazla sayıda, %28.6'sının her gün 1'den fazla sayıda, %49.5'inin 2-3 günde 1 gazete okudukları ve %9.2'sinin hiç gazete okumadıkları görülmüştür. Bu bulgu araştırmayı destekler niteliktedir.

Öğrencilerin 421'i (%70.5) dergi okuduğunu, 176'sı (%29.5) ise dergi okumadığını belirtmiştir. Öğrenciler için çıkarılan dergiler, okuma etkinliğinde birer araç durumundadırlar. Yalçın ve Aytaş'a (2002:211) göre de dergiler çocuklara okuma, düşünme, okuduğunu anlama gibi alışkanlıklar kazandırmaktadır. Öğrencilerin dergileri okuyabilme imkânlarının satın alma ya da kütüphanelerden temin etme yoluyla olduğu düşünüldüğünde bu durumun öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi, eğitim düzeyi ve öğrencilerin kütüphanelerden yararlanma düzeyiyle ilgili olduğu söylenebilir.

Çizgi roman okuyan 218 öğrenci (%36.5) , okumayan 379 öğrenci (%63.5) ,öykü okuyan 243 öğrenci (%40.7), okumayan 354 öğrenci (%59.3), diğer yayınları okuyan 37 öğrenci (%6.2), okumayan 560 öğrenci (%93.8) olduğu görülmüştür.

Kütüphanelerden ödev için kitaplara ve ansiklopedilere bakmak amaçlı yararlanan 354 öğrenci (%59.3), roman, hikâye vs. almak için yararlanan 135 öğrenci (%22.6) ve diğer amaçlarla yararlanan 108 öğrenci (%18.1) olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler ışığında, öğrencilerin çoğunluğunun kütüphaneleri ödev yapmak amaçlı kullandıkları sonucu elde edilmiştir. Kütüphanelerin okuma işlevinden çok araştırma işlevi için kullanılmasının, kütüphanelerin işlevleri hakkında öğrencilere ebeveynleri ve öğretmenleri tarafından yeterli bilgi verilmediği ile ilgili olduğu söylenebilir. Olcay'ın (1990) yaptığı

araştırma sonucunda da ilkokul çocuklarının kütüphaneye en fazla araştırma yapmak amaçlı gittikleri bulunmuştur.

Anketin ikinci bölümünde yer alan okuma alışkanlığını ölçmeye yönelik likert tipi sorular için frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları Tablo 4 ve Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 4’e göre, “Anneniz ya da babanız size ne sıklıkla kitap alır?” sorusuna öğrencilerin 31’i (%5.2) hiç, 203’ü (%34.0) ara sıra, 196’sı (%32.8) genellikle ve 167’si (%28.0) her zaman şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu soru ile ilgili aritmetik ortalama ve standart sapma incelendiğinde, $\bar{X} = 2.84$ ve $ss = 0.89$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre anne ve babanın ne sıklıkta kitap aldığı konusunda öğrencilerin, “genellikle” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Devrimci’nin (1993: 99) ilköğretim 5. sınıflar üzerinde yapmış olduğu çalışmada elde ettiği bulgular da bu maddeyi destekler niteliktedir. Bu çalışmada, genel olarak ailelerin %74.5’inin çocuklarına boş zamanlarında okumaları için kitap aldıkları tespit edilmiştir.

“Satın aldığınız kitaplarınızı ne sıklıkla kendiniz seçersiniz?” sorusuna, öğrencilerin 28’i (%4.7) hiç, 121’i(%20.3) ara sıra, 176’sı (%29.5) genellikle ve 272’si (%45.6) her zaman şeklinde görüş bildirdikleri görülmüştür. Soru ile ilgili $\bar{X} = 3.16$ ve $ss = 0.91$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin satın aldıkları kitapları ne sıklıkla kendilerinin seçtiği konusunda “her zaman” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç doğrultusunda öğrencilerin satın aldıkları bütün kitapları kendilerinin seçtiği söylenebilir. Maraşlı (2005:90), öğrencilerin okuyacakları kitapları kendilerinin seçmesinin, onların okumaya karşı isteklerini artıracak ve seçicilikte seviye kazandıracağını söylemiştir.

Tablo 4
Likert Tipi Sorulara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları-A

Soru		n	%	- X	ss
Anneniz ya da babanız size ne sıklıkla kitap alır?	Hiç	31	5.2	2.84	0.89
	Ara Sıra	203	34		
	Genellikle	196	32.8		
	Her Zaman	167	28		
Satın aldığınız kitaplarınızı ne sıklıkla kendiniz seçersiniz?	Hiç	28	4.7	3.16	0.91
	Ara Sıra	121	20.3		
	Genellikle	176	29.5		
	Her Zaman	272	45.6		
Okuduğunuz kitapları ne sıklıkla arkadaşlarınızdan ödünç alırsınız?	Hiç	175	29.3	1.94	0.78
	Ara Sıra	311	52.1		
	Genellikle	84	14.1		
	Her Zaman	27	4.5		
Okuduğunuz kitapları ne sıklıkla "okul kütüphanesi"nden alırsınız?	Hiç	218	36.5	1.93	0.88
	Ara Sıra	235	39.4		
	Genellikle	109	18.3		
	Her Zaman	35	5.9		
Okuduğunuz kitapları ne sıklıkla "sınıf kitaplığı"ndan alırsınız?	Hiç	86	14.4	2.59	1.00
	Ara Sıra	211	35.3		
	Genellikle	160	26.8		
	Her Zaman	140	23.5		
Okuduğunuz kitapları ne sıklıkla "çocuk kütüphanesi"nden alırsınız?	Hiç	309	51.8	1.79	0.98
	Ara Sıra	159	26.6		
	Genellikle	74	12.4		
	Her Zaman	55	9.2		
Doğum günü, sınıf geçme vb. nedenlerden dolayı başkalarına kitap hediye etme alışkanlığına ne derece sahipsiniz?	Hiç	71	11.9	2.73	0.98
	Ara Sıra	178	29.8		
	Genellikle	190	31.8		
	Her Zaman	158	26.5		
Anneniz boş zamanlarında ne sıklıkla kitap okur?	Hiç	120	20.1	2.50	1.05
	Ara Sıra	194	32.5		
	Genellikle	145	24.3		
	Her Zaman	138	23.1		
Babanız boş zamanlarında ne sıklıkla kitap okur?	Hiç	145	24.3	2.42	1.07
	Ara Sıra	180	30.2		
	Genellikle	146	24.5		
	Her Zaman	126	21.1		
Harçlıklarınızla ne sıklıkla kitap alırsınız?	Hiç	113	18.9	2.33	0.89
	Ara Sıra	236	39.5		
	Genellikle	187	31.3		
	Her Zaman	61	10.2		

“Okuduğunuz kitapları ne sıklıkla arkadaşlarınızdan ödünç alırsınız?” sorusuna, öğrencilerin 175’i (%29.3) hiç, 311’i (%52.1) ara sıra, 84’ü (%14.1) genellikle ve 27’si (%4.5) her zaman şeklinde görüş bildirmişlerdir. Soru ile ilgili $\bar{X} = 1.94$ ve $ss = 0.78$ olarak bulunmuştur. Bu bulgular neticesinde öğrencilerin okudukları kitapları arkadaşlarından ödünç alma sıklıkları konusunda “ara sıra” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç doğrultusunda öğrencilerin arkadaşlarından okumak için çok fazla kitap ödünç almadıkları söylenebilir. Oysa öğrencilerin arkadaşlarından ödünç kitap alması, onların çeşitli kitaplar okumalarını sağladığı ve okuma alışkanlığını geliştirdiği için önemlidir.

“Okuduğunuz kitapları ne sıklıkla ‘okul kütüphanesi’nden alırsınız?” sorusuna, öğrencilerin 218’i (%36.5) hiç, 235’i (%39.4) ara sıra, 109’u (%18.3) genellikle ve 35’i (%5.9) her zaman şeklinde görüş bildirmişlerdir. Soru ile ilgili $\bar{X} = 1.93$ ve $ss = 0.88$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin okudukları kitapları okul kütüphanesinden alma sıklıkları konusunda “ara sıra” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu veri, öğrencilerin kütüphanelerden kitap almak için çok fazla yararlanmadıklarını göstermektedir.

“Okuduğunuz kitapları ne sıklıkla ‘sınıf kitaplığı’ndan alırsınız?” sorusuna, öğrencilerin 86’sı (%14.4) hiç, 211’i (%35.3) ara sıra, 160’ı (%26.8) genellikle ve 140’ı (%23.5) her zaman şeklinde görüş bildirmişlerdir. Soru ile ilgili $\bar{X} = 2.59$ ve $ss = 1.00$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin okudukları kitapları sınıf kitaplığından alma sıklıkları konusunda “genellikle” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu veri, öğrencilerin okudukları kitapların büyük bir kısmını sınıf kitaplığından aldıklarını göstermektedir. Bu sonuçla öğrencilerin kitap edinmelerinde sınıf kitaplıklarının önemli bir rolü olduğu görülmektedir.

“Okuduğunuz kitapları ne sıklıkla ‘çocuk kütüphanesi’nden alırsınız?” sorusuna, öğrencilerin 309’u (%51.8) hiç, 159’u (%26.6) ara sıra, 74’ü (%12.4) genellikle ve 55’i (%9.2) her zaman şeklinde görüş bildirmişlerdir. Soru ile ilgili $\bar{X} = 1.79$ ve $ss = 0.98$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin okudukları kitapları çocuk kütüphanesinden alma sıklıkları konusunda “ara sıra” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç doğrultusunda öğrencilerin çocuk kütüphanelerinden kitap almak için çok fazla yararlanmadıkları söylenebilir.

“Doğum günü, sınıf geçme vb. nedenlerden dolayı başkalarına kitap hediye etme alışkanlığına ne derece sahipsiniz?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde öğrencilerin, 71’i (%11.9) hiç, 178’i (%29.8) ara sıra, 190’ı (%31.8) genellikle ve 158’i (%26.5) her zaman şeklinde görüş belirtmişlerdir. Soru ile ilgili $\bar{X} = 2.73$ ve $ss = 0.98$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin doğum günü, sınıf geçme vb. nedenlerden dolayı başkalarına kitap hediye etmeleri konusunda “genellikle” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Kitap okuma alışkanlığının kazanılmasında kitap hediye etmenin önemli bir yeri olduğu düşünüldüğünde, ankete katılan öğrencilerin kitaplara değer verdikleri ve kitap okumayı sevdikleri söylenebilir.

“Anneniz boş zamanlarında ne sıklıkla kitap okur?” sorusuna, öğrencilerin 120’si (%20.1) hiç, 194’ü (%32.5) ara sıra, 145’i (%24.3) genellikle ve 138’i (%23.1) her zaman şeklinde cevap vermiştir. Soru ile ilgili $\bar{X} = 2.50$ ve $ss = 1.05$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin annelerinin boş zamanlarında hangi sıklıkta kitap okudukları konusunda “genellikle” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, öğrencilerin annelerinin büyük bir çoğunluğunun kitap okuma alışkanlığının olduğu şeklinde yorumlanabilir. Annelerin çocuklarına model oldukları düşünüldüğünde bu sonuç çok önemlidir.

“Babanız boş zamanlarında ne sıklıkla kitap okur?” sorusuna, öğrencilerin 145’i (%24.3) hiç, 180’i (%30.2) ara sıra, 146’sı (%24.5)

genellikle ve 126'sı (%21.1) her zaman şeklinde görüş bildirmişlerdir. Soru ile ilgili $\bar{X} = 2.42$ ve $ss = 1.07$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin babalarının boş zamanlarında hangi sıklıkta kitap okudukları konusunda “ara sıra” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, öğrencilerin babalarının kitap okumaya çok fazla zaman ayırmadıklarını göstermektedir. Bu durumun babaların çalışma şartlarından dolayı boş zamanlarının az olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

“Harçlıklarınızla ne sıklıkla kitap alırsınız?” sorusuna, öğrencilerin 113'ü (%18.9) hiç, 236'sı (%39.5) ara sıra, 187'si (%31.3) genellikle ve 61'i (%10.2) her zaman şeklinde görüş bildirmişlerdir. Soru ile ilgili $\bar{X} = 2.33$ ve $ss = 0.89$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin harçlıklarıyla hangi sıklıkta kitap aldıkları konusunda “ara sıra” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, öğrencilerin harçlıklarıyla çok fazla kitap almadıklarını göstermektedir. Bu durumun, öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleriyle ilgili olduğu söylenebilir.

Tablo 5’de , “Kitap okumanız kelime hazinenizi ne derece arttırıyor?” sorusuna, öğrencilerin 9'unun (%1.5) hiç, 98'inin (%16.4) biraz, 225'inin (%37.7) oldukça ve 265'inin (%44.4) tamamen şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Soru ile ilgili $\bar{X} = 3.25$ ve $ss = 0.779$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin kitap okumanın kelime hazinesini ne kadar zenginleştirdiği konusunda “oldukça” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, öğrencilerin kitap okumanın kelime hazinesini arttıracağını düşündüklerini göstermektedir. Gökşen (1985:25) kitap okuyan çocukların kelime hazinelerinin zenginleştiğini ifade etmiştir. Bu ifade araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Tablo 5. Likert Tipi Sorulara İlişkin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları-B

Soru No		n	%	$\bar{X}$	ss
Kitap okumanız kelime hazinenizi ne derece arttırıyor?	Hiç	9	1.5	3.25	0.77
	Biraz	98	16.4		
	Oldukça	225	37.7		
	Tamamen	265	44.4		
Kitap okumanız hayal dünyanızı ne derece geliştiriyor?	Hiç	14	2.3	3.30	0.80
	Biraz	90	15.1		
	Oldukça	196	32.8		
	Tamamen	297	49.7		
Kitap okumanız derslerinizdeki başarınızı ne derece arttırıyor?	Hiç	14	2.3	3.15	0.82
	Biraz	122	20.4		
	Oldukça	220	36.9		
	Tamamen	241	40.4		
Arkadaş tavsiyesi kitap okumanızda ne derece etkilidir?	Hiç	52	8.7	2.78	0.92
	Biraz	175	29.3		
	Oldukça	220	36.9		
	Tamamen	150	25.1		
Anneniz kitap okumanızda ne derece etkilidir?	Hiç	59	9.9	3.10	1.00
	Biraz	98	16.4		
	Oldukça	163	27.3		
	Tamamen	277	46.4		
Babanız kitap okumanızda ne derece etkilidir?	Hiç	58	9.7	3.06	1.00
	Biraz	110	18.4		
	Oldukça	166	27.8		
	Tamamen	263	44.1		
Öğretmeniniz kitap okumanızda ne derece etkilidir?	Hiç	24	4.0	3.46	0.85
	Biraz	71	11.9		
	Oldukça	107	17.9		
	Tamamen	395	66.2		
Medya kitap okumanızda ne derece etkilidir?	Hiç	174	29.1	2.24	1.01
	Biraz	188	31.5		
	Oldukça	155	26.0		
	Tamamen	80	13.4		
Kitapların biçimsel özellikleri (baskı kalitesi, kalınlığı-inceliği, bol resimli olması vb.) kitap okuma isteğinizi ne derece etkilemektedir?	Hiç	96	16.1	2.76	1.07
	Biraz	144	24.1		
	Oldukça	166	27.8		
	Tamamen	191	32.0		
Okuduğunuz kitabın çok okunan kitaplar arasında olması o kitabı okumanızı ne derece etkiler?	Hiç	76	12.7	2.84	1.03
	Biraz	145	24.3		
	Oldukça	175	29.3		
	Tamamen	201	33.7		
Okul kütüphanenizdeki kitap sayısının ne derece yeterli olduğunu düşünüyorsunuz?	Hiç	75	12.6	2.78	0.99
	Biraz	152	25.5		
	Oldukça	200	33.5		
	Tamamen	170	28.5		
Okul kütüphanenizin fiziki şartlarını ne derece yeterli buluyorsunuz?	Hiç	82	13.7	2.75	1.03
	Biraz	164	27.5		
	Oldukça	171	28.6		
	Tamamen	180	30.2		

“Kitap okumanız derslerinizdeki başarınızı ne derece arttırıyor?” sorusunu, öğrencilerin 14’ü (%2.3) hiç, 122’si (%20.4) biraz, 220’si (%36.9) oldukça ve 241’i (%40.4) tamamen şeklinde cevaplamıştır. Soru ile ilgili $\bar{X} = 3.15$ ve $ss = 0.82$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin kitap okumanın derslerdeki başarıyı ne kadar artırdığı konusunda “oldukça” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu veriye göre, öğrencilerin kitap okumanın okuldaki başarıyı artırdığı düşüncesinde oldukları söylenebilir. Tezcan’a (2005:73) göre de çocuk, okuya okuya dünya ile ilgisini güçlendirir. Okumasını seven, kitap ve dergiyi bir gereksinim gibi gören çocuk mutlaka okulda da başarılıdır.

“Arkadaş tavsiyesi kitap okumanızda ne derece etkilidir?” sorusuna, öğrencilerin 52’si (%8.7) hiç, 175’i (%29.3) biraz, 220’si (%36.9) oldukça ve 150’si (%25.1) tamamen şeklinde görüş bildirmişlerdir. Soru ile ilgili $\bar{X} = 2.78$ ve $ss = 0.92$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin kitap okumalarında arkadaşlarının ne kadar etkili olduğu konusunda “oldukça” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu veri, öğrencilerin kitap okumalarında arkadaş yönlendirmesinin etkili olduğunu göstermektedir.

“Anneniz kitap okumanızda ne derece etkilidir?” sorusuna, öğrencilerin 59’u (%9.9) hiç, 98’i (%16.4) biraz, 163’ü (%27.3) oldukça ve 277’si (%46.4) tamamen şeklinde görüş belirtmişlerdir. Soru ile ilgili $\bar{X} = 3.10$ ve $ss = 1.00$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin kitap okumalarında annelerinin ne kadar etkili olduğu konusunda “oldukça” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu veri, öğrencilerin kitap okumalarında annelerinin etkili olduğunu göstermektedir.

“Babanız kitap okumanızda ne derece etkilidir?” sorusunu, öğrencilerin 58’i (%9.7) hiç, 110’u (%18.4) biraz, 166’sı (%27.8) oldukça ve 263’ü (%44.1) tamamen şeklinde cevaplamışlardır. Soru ile ilgili $\bar{X} = 3.06$ ve $ss = 1.00$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin kitap okumalarında

babalarının ne kadar etkili olduğu konusunda “oldukça” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu veri, öğrencilerin kitap okumalarında babalarının etkili olduğunu göstermektedir. Anne –babalar çocukların model alabilecekleri öncelikli kişilerdir.

“Öğretmeniniz kitap okumanızda ne derece etkilidir?” sorusuna, öğrencilerin 24’ü (%4) hiç, 71’i (%11.9) biraz, 107’si (%17.9) oldukça ve 395’i (%66.2) tamamen şeklinde görüş belirtmişlerdir. Soru ile ilgili $\bar{X} = 3.46$ ve $ss = 0.85$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin kitap okumalarında öğretmenin ne kadar etkili olduğu konusunda “tamamen” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Güngördü’ye göre (2006:51) sınıf öğretmeni okuma alışkanlığı edinme sürecindeki en etkili kişidir. Bu nedenle sınıf öğretmenin örnek bir kişilik sergilemesi gerekmektedir. Böyle bir öğretmen öğrencilerini kitapların büyüğü dünyasına rahatlıkla çekebilir.

“Medya kitap okumanızda ne derece etkilidir?” sorusuna öğrencilerin 174’ü (%29.1) hiç, 188’i (%31.5) biraz, 155’i (%26) oldukça ve 80’i (%13.4) tamamen şeklinde görüş belirtmişlerdir. Soru ile ilgili $\bar{X} = 2.24$ ve $ss = 1.01$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin kitap okumalarında medyanın ne kadar etkili olduğu konusunda “biraz” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bulgular doğrultusunda öğrencilerin kitap okumalarında medyanın çok fazla etkili olmadığı görülmektedir. Bunun nedeninin medyada çocukların okuma sevgisi ve alışkanlığı kazanmalarına yönelik çalışmalara pek fazla yer verilmemesi olduğu söylenebilir.

“Kitapların biçimsel özellikleri (baskı kalitesi, kalınlığı-inceliği, bol resimli olması vb.) kitap okuma isteğinizi ne derece etkilemektedir?” sorusuna öğrencilerin 96’sı (%16.1) hiç, 144’ü (%24.1) biraz, 166’sı (%27.8) oldukça ve 191’i (%32) tamamen şeklinde görüş belirtmişlerdir. Soru ile ilgili $\bar{X} = 2.76$ ve $ss = 1.07$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin

kitap okuma isteklerinde kitapların biçimsel özelliklerinin ne kadar etkili olduğu konusunda “oldukça” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Demiray’ın (1977: 6) da belirttiği gibi çocuk kitabının içeriği kadar biçimsel özellikleri de önemlidir. Her yaş grubunun okuyacağı kitabın biçimsel özellikleri birbirinden farklılık gösterir. Dolayısıyla kitap seçiminde dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de kitabın biçimsel özelliklerinin okuyucu kitlesinin yaşına ve gelişim özelliklerine hitap etmesidir. Öğrencilerin, oldukça yönünde görüş bildirmeleri de okudukları kitabın biçimsel özelliklerine dikkat ettiklerini belirtir niteliktedir.

“Okuduğunuz kitabın çok okunan kitaplar arasında olması o kitabı okumanızı ne derece etkiler?” sorusuna öğrencilerin 76’sı (%12.7) hiç, 145’i (%24.3) biraz, 175’i (%29.3) oldukça ve 201’i (%33.7) tamamen şeklinde görüş belirtmişlerdir. Soru ile ilgili $\bar{X} = 2.84$ ve $ss = 1.03$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin okudukları kitabın en çok okunan kitaplar arasında olmasının o kitabı okumalarına etkisi konusunda “oldukça” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu veri, öğrencilerin okudukları kitapları seçerken başkalarının beğenisini kazanmış olmasına önem verdiklerini ve güncel kitapları takip ettiklerini göstermektedir.

“Okul kütüphanenizdeki kitap sayısının ne derece yeterli olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusunu, öğrencilerin 75’i (%12.6) hiç, 152’si (%25.5) biraz, 200’ü (%33.5) oldukça ve 170’i (%28.5) tamamen şeklinde cevaplamışlardır. Soru ile ilgili $\bar{X} = 2.78$ ve $ss = 0.99$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin okul kütüphanesindeki kitap sayısının yeterliliği konusunda “oldukça” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu sonucunda kütüphanelerin öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak donanımına sahip olduğu söylenebilir.

“Okul kütüphanenizin fizikî şartlarını ne derece yeterli buluyorsunuz?” sorusuna öğrencilerin 82’si (%13.7) hiç, 164’ü (%27.5) biraz, 171’i (%28.6)

oldukça ve 180'i (%30.2) tamamen şeklinde görüş belirtmişlerdir. Soru ile ilgili $\bar{X} = 2.75$ ve $ss = 1.03$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrencilerin okul kütüphanesinin fizikî şartlarının yeterliliği konusunda “oldukça” derecesinde görüş bildirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu veri, öğrencilerin eğitim aldıkları okullarda bulunan kütüphanelerin fizikî şartlarının yeterli olduğunu göstermektedir.

1.Alt Probleme İlişkin Bulgular

Alt Problem: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, cinsiyetlerine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın birinci alt probleminde “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, cinsiyetlerine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmış, bu amaçla öğrencilerin ankete verdikleri cevaplar cinsiyet değişkenine göre t testi ile analiz edilerek sonuçları Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6
Öğrencilerin Kitap Okuma Alışkanlıkları Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması İle İlgili T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	P
Kız	306	2.77	0.43	595	3.315	.001**
Erkek	291	2.65	0.47			

*p < .05

**p < .01

Tablo 6 analiz edildiğinde öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(595)} = 3.315, p < .01$]. Kız

öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.77$), erkek öğrencilerinininki ise ($\bar{X} = 2.65$) tir. Buna göre, kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla aritmetik ortalamalarında az da olsa bir fazlalık görülmektedir. Ankete katılan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı genel aritmetik ortalamasına bakıldığında ($\bar{X} = 2.71$), kız öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeylerinin aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.77$), genel aritmetik ortalamanın üzerindedir. Erkek öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeylerinin aritmetik ortalaması ise ($\bar{X} = 2.65$) genel aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) altında kalmıştır.

Elde edilen tüm bu bulgular ışığında, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre kitap okuma alışkanlıklarının biraz daha fazla olduğu söylenebilir. Bu, kız ve erkek çocukların kişilik özelliklerinin farklılığından kaynaklanmaktadır. Kız çocuklar duygusal, içe dönük, çevrenin beklentilerini önemseyen bir yapıya sahipken, erkek çocuklar sporla uğraşmayı tercih eden, iddiacı, maceracı bir yapıya sahiptirler. Kız çocukların erkek çocuklara oranla evde geçirdikleri zaman dilimi daha fazladır. Dolayısıyla kız çocukların kitap okumaya yönelmeleri daha kolaydır.

Harell ve arkadaşları (1997) 2200 ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencisiyle çocukların boş zaman aktivitelerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada; boş zamanlarında erkek öğrencilerin %28'inin televizyon seyretmeyi, %33'ünün video oyunu oynamayı, % 32'sinin futbol oynamayı, % 31'inin bisiklete binmeyi tercih ettiğini saptamıştır. Kız öğrencilerin % 39'unun ev ödevlerini yapmayla, %31'inin bisiklete binmeyle, % 30'unun televizyon seyretmeyle, % 27'sinin dans etmeyle ve %23'ünün okumayla boş zamanlarını değerlendirdiklerini belirlemişlerdir (Akt. Öztürk ve bşk.,2004). Bu çalışma sonucunda cinsiyete göre ilgi duyulan konuların değişiklik gösterdiği görülmektedir. Bu bulgu araştırmayı destekler niteliktedir.

Küçük (1998:90-129)'ün, ilköğretim 6.sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği araştırma bulguları da bu sonuçları destekler niteliktedir. Küçük, araştırmasında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha düzenli olarak kitap okuduklarını belirtmiştir.

Uluslararası Eğitim Başarılarını Belirleme Kurulu'sunun (IEA), Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi (PIRLS) çerçevesinde, 35 ülkenin 4. sınıf öğrencileri arasında yapılan araştırmada da, ülkelerin tamamında, 4. sınıf kız öğrencilerinin, okuma yönünden erkek öğrencilerden “anlamli düzeyde” daha başarılı olduğu tespit edilmiştir (PIRLS,2001).

Gönen ve arkadaşlarının (2004) yaptığı araştırma sonuçlarına göre, kız ve erkek çocukların kitap okuma oranları arasında anlamli bir farklılık bulunmuş, farklılığın kız öğrencilerin lehine olduğu görölmüşür.

Zengin'in (2003) yaptığı araştırma sonuçlarında da kız öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran daha fazla kitap okudukları tespit edilmiştir. Yine Gömleksiz'in (2005) yaptığı araştırmada okuma alışkanlığında cinsiyete göre anlamli bir farklılığın olup olmadığına t testiyle bakılmış, okuma alışkanlığı ile cinsiyet arasında anlamli bir farklılık olduğu bulunmuştur. Buna göre kız öğrencilerin ($\bar{X} = 4.47$) kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin tutumları erkek öğrencilere ($\bar{X} = 4.21$) göre daha olumlu yöndedir.

2.Alt Probleme İlişkin Bulgular

Alt Problem: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, anne ve babalarının eğitim durumlarına göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamli bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, anne ve babalarının eğitim durumlarına göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmış, bu amaçla yapılan varyans analizi sonuçları Tablo 7 ve Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 7
Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Okuma
Alışkanlığını Ölçen Değerlendirme Değişkenleri Ortalama Puanları
Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	14.751	4	3.688	20.070	.000**	1-2, 1-3,
Gruplar İçi	108.775	592	.184			1-4, 1-5,
Toplam	123.526	596				2-2, 2-3, 2-4, 2-5

1=Okuryazar değil, 2=İlkokul mezunu, 3=Ortaokul mezunu, 4=Lise ve dengi okul mezunu,
5=Üniversite mezunu

*p < .05

**p < .01

Analiz sonuçları, öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarıyla, annelerinin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(4-592)} = 20.070$, $p < .01$]. Başka bir deyişle öğrencilerin kitap okuma alışkanlığını annelerinin eğitim düzeyleri etkilemektedir. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarındaki farkların annelerin eğitim düzeylerinin hangileri arasında olduğunu bulmak amacıyla Scheffe testi yapılmıştır. Testin sonuçlarına göre üniversite mezunu annelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.85$), lise ve dengi okul mezunu ($\bar{X} = 2.84$), ortaokul

mezunu ($\bar{X} = 2.75$), ilkokul mezunu ($\bar{X} = 2.58$) ve okuryazar olmayan ($\bar{X} = 2.25$) annelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasından daha yüksektir.

Annelerin eğitim düzeylerine göre öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeylerine bakıldığında üniversite mezunu ($\bar{X} = 2.85$), lise ve dengi okul mezunu ($\bar{X} = 2.84$) ve ortaokul mezunu ($\bar{X} = 2.75$) annelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamaları, ankete katılan tüm öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) üzerindedir. İlkokul mezunu ($\bar{X} = 2.58$) ve okuryazar olmayan ($\bar{X} = 2.25$) annelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamaları ise ankete katılan tüm öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) altında kalmıştır. Bu bulgulara göre, anneleri üniversite mezunu, lise ve dengi okul mezunu ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeyleri diğerlerine göre daha yüksektir.

Annelerin eğitim düzeylerine göre öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeyleri incelendiğinde, ortaokul mezunu, lise ve dengi okul mezunu ve üniversite mezunu annelerin çocukları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Üniversite mezunu annelerin çocukları ile lise mezunu annelerin çocukları arasında da anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Elde edilen bu bulgular neticesinde, annelerin eğitim düzeyinin öğrencilerin kitap okuma alışkanlığında etkili olduğu ve annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeylerinin de yükseldiği söylenebilir.

Tablo 8
Öğrencilerin Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Okuma
Alışkanlığını Ölçen Değerlendirme Değişkenleri Ortalama Puanları
Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	11.337	4	2.834	14.956	.000**	1-5, 2-4, 2-5
Gruplar İçi	112.189	592	.190			
Toplam	123.526	596				

1=Okuryazar değil, 2=İlkokul mezunu, 3=Ortaokul mezunu, 4=Lise ve dengi okul mezunu, 5=Üniversite mezunu

*p < .05

**p < .01

Analiz sonuçları, öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarıyla, babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(4-592)} = 14.956$, $p < .01$]. Başka bir deyişle öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarını babalarının eğitim düzeyleri etkilemektedir. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarındaki farkların, babaların eğitim düzeylerinin hangileri arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre; üniversite mezunu babaların çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.83$), lise ve dengi okul mezunu ($\bar{X} = 2.77$), ortaokul mezunu ($\bar{X} = 2.68$), ilkokul mezunu ($\bar{X} = 2.51$) ve okuryazar olmayan ($\bar{X} = 2.13$) babaların çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasından daha yüksektir.

Babaların eğitim düzeylerine göre öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeylerine bakıldığında üniversite mezunu ($\bar{X} = 2.83$) ve lise ve dengi okul mezunu ($\bar{X} = 2.77$) babaların çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamaları, ankete katılan tüm öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) üzerindedir. Ortaokul mezunu ($\bar{X} = 2.68$), ilkokul

mezunu ($\bar{X} = 2.51$) ve okuryazar olmayan ($\bar{X} = 2.13$) babaların çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamaları ise ankete katılan tüm öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) altında kalmıştır. Bu sonuçlara göre, üniversite ve lise ve dengi okul mezunu babaların çocuklarının kitap okuma alışkanlığının diğerlerine göre daha fazla olduğu söylenebilir.

Babaların eğitim düzeylerine göre bakıldığında, üniversite mezunu babaların çocuklarının lehine, okuryazar olmayan ve ilkokul mezunu olan babaların çocuklarına göre anlamlı bir farklılık vardır. Yine lise mezunu babaların çocukları ile ilkokul mezunu babaların çocukları arasında da anlamlı bir farklılık görülmüştür. Okuryazar olmayan babaların çocukları ile ilkokul, ortaokul ve lise ve dengi okul mezunu babaların çocukları arasında anlamlı bir farklılığın görülmemesi ise ilginçtir.

Çocuğun doğumundan ergenlik çağına kadar en çok iletişim kurduğu kişiler anne ve babasıdır. Bu sebeple, daha iyi eğitim almış anne ve babaların çocukların eğitimlerinde daha bilinçli olması ve onlara rehberlik yapması beklenir. Ayrıca daha üst düzeyde eğitim almış olan bireyler, genellikle daha iyi mesleklere, daha iyi toplumsal statü ve gelir düzeyine sahiptir. Bu düşünceden hareketle, eğitim araştırmalarında sosyo-ekonomik düzeyi belirlemede en çok kullanılan unsurlardan biri de öğrencinin anne ve babasının eğitim düzeyi olmuştur (Özdoğan,1982; İsmailioğlu,1991; Bacanlı,1997; Küçük,1998).

Elde edilen tüm bu veriler doğrultusunda, anne ve babanın eğitim düzeyinin öğrencinin kitap okuma alışkanlığında etkili olduğu ve annenin eğitim düzeyinin öğrencilerin kitap okuma alışkanlığını etkileme oranının babaya göre daha fazla olduğu söylenebilir.

Üst düzeyde eğitim alan anne babaların alt düzeyde eğitim alan anne babaya göre daha çok kitap okudukları söylenebilir. Bu sebeple üst düzeyde

eğitim alanlar çocuklarına kitap okuma hususunda örnek olabilirler ve çocuklarını okumaya yönlendirmede daha bilinçli davranabilirler; onlara yaş, zekâ ve ilgilerine uygun kitaplara ulaşmada rehber olabilirler. Üst düzeyde eğitim alanların evinde doğal olarak daha fazla kitap vardır ve çocukları daha küçük yaşta iken birçok kitapla karşılaşabilmektedir. Buna karşın, alt düzeyde eğitim alanların çocukları, evde çoğunlukla ders kitabının dışında kitap görmeden yetişmektedir. Bu durum, öğrenciler arasında okuma alışkanlığı bakımından anne ve babasının eğitim düzeyi daha yüksek olanlar lehine fark oluşturmaktadır.

Bekar'ın (2005) yaptığı araştırmada da üniversite mezunu olan annelerin ($\bar{X} = 48.61$) ve lise mezunu annelerin ($\bar{X} = 48.44$), ortaokul mezunu annelere ($\bar{X} = 43.9$), ilkokul mezunu annelere ($\bar{X} = 43.3$) ve okur-yazar olmayan annelere ($\bar{X} = 38.7$) göre çocuklarını okumaya yönlendirmeleri daha fazladır. Üniversite ($\bar{X} = 49.53$) ve lise mezunu olan babaların ($\bar{X} = 45.59$), ortaokul mezunu ($\bar{X} = 43.69$) ve ilkokul mezunu babalara göre ($\bar{X} = 40.66$) çocuklarını okumaya yönlendirmeleri daha fazladır. Annenin ve babanın eğitim durumu yükseldikçe ailenin çocukları okumaya yönlendirmesi de artmıştır.

3.Alt Probleme İlişkin Bulgular

Alt Problem: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, ailelerinin gelir düzeylerine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, ailelerinin gelir düzeylerine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmış, bu amaçla yapılan varyans analizi sonuçları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9
Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Okuma Alışkanlığını
Ölçen Değerlendirme Değişkenleri Ortalama Puanları Arasındaki Tek
Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	7.271	3	2.424	12.363	.000**	1-3,1-4,
Gruplar İçi	116.255	593	.196			2-4
Toplam	123.526	596				

1= 0- 350 YTL., 2= 351- 500 YTL., 3 = 501-750 , 4 = 751<

*p < .05

**p < .01

Analiz sonuçları, öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri ile öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(3-593)} = 12.363$, $p < .01$]. Başka bir deyişle öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarını ailelerinin gelir düzeyi etkilemektedir. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarındaki farkların ailenin hangi gelir düzeyinde olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre 0-350YTL. gelir düzeyine sahip olan ailelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.52$), 351-500 YTL. gelir düzeyine sahip olan ailelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.62$), 501-750 YTL. gelir düzeyine sahip olan ailelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.74$) ve 751 YTL. ve üzeri gelir düzeyine sahip olan ailelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.80$) olarak bulunmuştur.

Bu sonuçlara göre, gelir düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarıyla gelir düzeyi düşük olan ailelerin çocukları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bu farklılık, gelir düzeyi en yüksek olan öğrencilerin (751<) kitap okuma alışkanlıklarının diğerlerine göre daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin gelir düzeyi düştükçe kitap okuma alışkanlığı düzeyleri de düşmektedir.

Gelir düzeyi 501-750 YTL. olan ailelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.74$) ve 751 YTL. ve üzeri olan ailelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.80$), ankete katılan öğrencilerin tamamının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) üzerindedir. Buna göre gelir düzeyi 501-750 YTL. ve 751 YTL. < olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığının olduğu söylenebilir. 0-350YTL. gelir düzeyine sahip olan ailelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.52$) ve 351-500 YTL. gelir düzeyine sahip olan ailelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.62$) öğrencilerin genelinin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) altındadır. Buna göre gelir düzeyi 0-350 YTL. ve 351-500 YTL. olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeyleri düşüktür.

Coşkun'a (2003:114) göre, bir insanın sosyo-ekonomik düzeyini belirlemede göz önünde bulundurulacak en önemli faktörlerden birisi gelir düzeyidir. Hatta bir kişinin sosyo-ekonomik düzeyini belirlemede birçok kez sadece gelir düzeyine bakıldığı da görülmektedir. Çünkü gelir düzeyi kişinin eğitim düzeyi, mesleği, sosyal çevresi gibi birçok sosyo-ekonomik gösterge ile yakından ilgilidir.

Tosunoğlu'nun (2002:547) da belirttiği gibi, kitap edinme ve kitap okuma konusunda kabuller geliştirme ile ekonomik durum arasında bir paralellik vardır. Ekonomik durumu iyi olan aileler çocuklarının her türlü ihtiyacını karşılarlarken, ekonomik durumu iyi olmayan aileler zorlanmaktadır. Bu durum, alt düzeyde gelire sahip ailelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı kazanmalarında yeterli etkiyi gösterememelerine neden olmaktadır. Tablo 9 incelendiğinde de ailenin gelir durumunun öğrencilerin okuma

alışkanlıklarını etkilediği görülmektedir. Gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeyleri de artmaktadır.

4.Alt Probleme İlişkin Bulgular

Alt Problem: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, okudukları sınıf düzeylerine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, okudukları sınıf düzeylerine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?”sorusuna cevap aranmaya çalışılmış, bu amaçla öğrencilerin ankete verdikleri cevaplar sınıf düzeyi değişkenine göre t testi ile analiz edilerek sonuçları Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10
Öğrencilerin Kitap Okuma Alışkanlıkları Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılması İle İlgili T-Testi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	P
4. Sınıf	266	2.74	0.43	595	1.091	.0276*
5. Sınıf	331	2.70	0.47			

*p < .05

**p < .01

Tablo 10 analiz edildiğinde öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(595)} = 1.091, p < .05$].

4. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlık düzeyi ($\bar{X} = 2.74$), 5. sınıf öğrencilerinin ise ($\bar{X} = 2.70$) tir. Buna göre, 4. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasında, 5. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasına oranla az da olsa bir fazlalık görülmektedir. Ankete katılan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı genel aritmetik ortalamasına bakıldığında ($\bar{X} = 2.71$), 4. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığı düzeylerinin aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.74$) genel aritmetik ortalamanın üzerindedir. 5. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığı düzeylerinin aritmetik ortalaması ise ($\bar{X} = 2.65$) genel aritmetik ortalamanın ($\bar{X} = 2.71$) altında kalmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda, öğrencilerin sınıf düzeylerinin kitap okuma alışkanlık düzeylerini az da olsa etkilediği ve 4. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığının, 5. sınıf öğrencilerine oranla daha fazla olduğu söylenebilir. Okuma becerisi belirli bir yetkinliğe ulaşmış, gelişim özellikleri açısından çok fazla farklılık göstermeyen 4. ve 5. sınıf öğrencileri arasındaki bu farklılığın, 5. sınıf öğrencilerinin derslerinin daha yoğun olmasından ve sınavlara hazırlanmaktan dolayı boş zamanlarının azalmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

5.Alt Probleme İlişkin Bulgular

Alt Problem: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, yaşadıkları yerleşim birimine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın beşinci alt problemi olan “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, yaşadıkları yerleşim birimine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmış, bu amaçla yapılan varyans analizi sonuçları Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11
Öğrencilerin Yaşadıkları Yerleşim Birimlerine Göre Okuma
Alışkanlığını Ölçen Değerlendirme Değişkenleri Ortalama Puanları
Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	7.521	2	3.760	19.255	.000**	1-3,
Gruplar İçi	116.005	594	.195			2-3
Toplam	123.526	596				

1= Köy 2= İlçe merkezi 3 = İl merkezi

*p < .05

**p < .01

Analiz sonuçları, öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimi ile kitap okuma alışkanlıkları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(2-594)} = 19.255$, $p < .01$]. Başka bir deyişle öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimleri kitap okuma alışkanlıklarını etkilemektedir. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarındaki farkların yaşadıkları yerleşim birimlerinin hangileri arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, il merkezinde yaşayan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.79$), ilçe merkezinde yaşayan ($\bar{X} = 2.61$) ve köyde yaşayan ($\bar{X} = 2.46$) öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamalarından daha fazladır. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeylerinin köy yerleşiminden şehir yerleşimine doğru artmasının nedeni, ailelerin gelir düzeylerindeki ve eğitim düzeylerindeki farklılıktır. Köyde yaşayan öğrencilerin aileleri şehirde yaşayan ailelere oranla daha az ilgilidir. Maddi sıkıntılar ve kütüphanenin yetersiz ya da hiç olmaması nedeniyle köyde yaşayan öğrencilerin kitap edinmeleri daha zordur. Konuk'un (2003) yapmış olduğu araştırma sonuçları bu bulguları desteklemektedir. Araştırmada köyde yaşayan ailelerin %48'inin, kasabada yaşayan ailelerin %74'ünün, şehirde yaşayan ailelerin %87'sinin çocuklarının okuldaki durumuyla ilgilendiği görülmüştür (Akt. Sidekli, 2005:85). Buna göre ailelerin çocuklarına karşı gösterdikleri ilginin köyden şehre gidildikçe arttığı söylenebilir.

Ankete katılan tüm öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasıyla ($\bar{X} = 2.71$), öğrencilerin yaşadıkları birimlere göre kitap okuma alışkanlığı puanlarının aritmetik ortalamaları incelendiğinde; il merkezinde yaşayan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.79$) genel aritmetik ortalamasının üzerinde, ilçe merkezi ($\bar{X} = 2.61$) ve köyde yaşayan öğrencilerin ($\bar{X} = 2.46$) ise altında olduğu görülmektedir. İl merkezinde yaşayan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeyleri ile ilçe merkezi ve köyde yaşayan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeyleri arasında il merkezinde yaşayanların lehine anlamlı bir farklılık vardır. Köyde yaşayan öğrenciler ile ilçe merkezinde yaşayan öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Bireyin yaşadığı ekolojik çevre ile doğduğu ve içinde yetiştiği aile ortamı kişiye ait özelliklerin oluşmasını büyük ölçüde etkiler. Yerleşim yeri, konut, ulaşım, eğitim, sağlık, eğlenme imkânları, kamu hizmetleri vb. çevresel koşullar ile ailenin sosyo-ekonomik yapısı, kazanç biçimi, komşuluk ilişkileri, aile içi ilişkiler, aile üyelerinin rol fonksiyonlarını yerine getirme biçimleri gibi öğeler içeren çevre ve aile ortamı, bireyin kişilik özelliklerini, çevresiyle iletişim kurma becerilerini etkilemektedir.

Bireyin doğuştan getirdiği yeteneklerin geliştirilmesini amaçlayan eğitim de çevreden etkilenir. Bu yeteneklerin geliştirilmesi, uygun bir çevre ile mümkün olur. Tablo 11'den elde edilen bulgular doğrultusunda, öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimlerinin kitap okuma alışkanlığı düzeylerinde etkili olduğu, öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimleri küçüldükçe kitap okuma alışkanlığı düzeylerinin de düştüğü söylenebilir.

Deniz'in (2003) yapmış olduğu araştırmada, köydeki annelerin %12'si hiç okula gitmemiş, %70'i ilkokuldan mezun olmuştur. Kentte ise annelerin çoğu lise ve üniversite mezunudur. Kentte annelerin hiç okula gitmeme

durumu ile karşılaşılmamıştır. Dolayısıyla kent öğrencilerinin zihin ve dil gelişimine annelerinin katkısının daha fazla olduğu görülmektedir. Evde kitaplık bulunma oranı köyde %77, kentte %80 olarak belirlenmiştir. Köyde düzenli olarak kütüphaneye gitme oranı %26, kentte ise %37'dir. Yine anne ve babaların kitap okuma durumları açısından kent öğrencilerinin daha avantajlı olduğu bulunmuştur. Bu avantajın, kentteki annelerin %40'ının ve babaların %45'inin düzenli olarak kitap okumasına karşın köydeki annelerin %36'sının ve babaların %31'inin hiç kitap okumamasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına göre iki grup arasında farklılık olduğu, bunun da öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeylerini etkileyebileceği söylenebilir.

Küçük'ün (2002) yaptığı araştırma sonucunda okuma-anlama becerisine göre şehir doğumlu öğrencilerin köy doğumlu öğrencilere nazaran daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Anne ve babanın şehir doğumlu oluşunun öğrencinin başarısını olumlu, köy doğumlu olmasının ise olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Bu da şehir doğumlu anne ve babaların okuma düzeyinin daha yüksek olmasına ve çocuğunun başarısıyla yakından ilgilenmesine bağlanabilir.

6. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Alt Problem: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, eğitim aldıkları okul türüne göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın altıncı alt problemi olan “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, eğitim aldıkları okul türüne göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmış, bu amaçla yapılan varyans analizi sonuçları Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12
Öğrencilerin Eğitim Aldıkları Okul Türüne Göre Okuma
Alışkanlığını Ölçen Değerlendirme Değişkenleri Ortalama Puanları
Arasındaki Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	4.593	2	2.296	11.470	.000**	1-3,
Gruplar İçi	118.933	594	.200			2-3
Toplam	123.526	596				

1= Özel Okul 2= Merkez Okul 3 = Köy Okulu

*p < .05

**p < .01

Analiz sonuçları, öğrencilerin eğitim aldıkları okul türü ile kitap okuma alışkanlıkları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(2-594)} = 11.474$, $p < .01$]. Başka bir deyişle öğrencilerin eğitim aldıkları okul türleri kitap okuma alışkanlıklarını etkilemektedir. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarındaki farkların hangi okul türleri arasında olduğunu bulmak amacıyla Scheffe testi yapılmıştır. Testin sonuçlarına göre, özel okulda eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığının aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.79$), merkez okulda ($\bar{X} = 2.71$) ve köy okulunda ($\bar{X} = 2.46$) eğitim alan öğrencilere nazaran daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Özel okulda eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.79$), ankete katılan öğrencilerin genel aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) üzerindedir. Buna göre özel okulda eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Merkez okulda eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.71$) ile ankete katılan öğrencilerin genel aritmetik ortalaması eşittir. Köy okulunda eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.46$) ise genel aritmetik ortalamasının

altındadır. Buna göre köy okulunda eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir.

Özel okulda eğitim alan öğrenciler ile köy okulunda eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeyleri arasında, özel okulda eğitim alan öğrenciler lehine bir farklılık olduğu görülmektedir. Benzer şekilde merkez okulunda eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeyleri ile köy okulunda eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeylerinde anlamlı bir farklılık vardır. Bu farklılıklar özel ve merkez okullarda eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarının, köy okullarında eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarına göre daha fazla olduğunu göstermiştir. Özel okulda eğitim alan öğrenciler ile merkez okulda eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmaması ilginçtir.

7.Alt Probleme İlişkin Bulgular

Alt Problem: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, kardeş sayılarına göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın yedinci alt problemi olan “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, kardeş sayılarına göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmış, bu amaçla yapılan varyans analizi sonuçları Tablo 13’te sunulmuştur.

Analiz sonuçları, öğrencilerin kardeş sayıları ile kitap okuma alışkanlıkları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(3-593)} = 12.213$, $p < .01$]. Başka bir deyişle öğrencilerin kardeş sayıları kitap okuma alışkanlıklarını etkilemektedir. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarındaki farkların kardeş sayılarının hangilerinin arasında olduğunu bulmak amacıyla

Scheffe testi yapılmıştır. Testin sonuçlarına göre, bir kardeşi olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.79$), iki kardeşi olan öğrencilere ($\bar{X} = 2.75$), kardeşi olmayan öğrencilere ($\bar{X} = 2.74$) ve üç veya daha fazla kardeşi olan öğrencilere ($\bar{X} = 2.49$) nazaran daha fazladır.

Tablo 13
Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Okuma Alışkanlığını Ölçen
Değerlendirme Değişkenleri Ortalama Puanları Arasındaki Tek Yönlü
Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	7.188	3	2.396	12.213	.000**	1-4,
Gruplar İçi	116.338	593	.196			2-4,
Toplam	123.526	596				3-4

1= Yok 2=Bir kardeş olan 3 =İki kardeşi olan 4=Üç veya daha fazla kardeşi olan

*p < .05

**p < .01

Kardeş sayılarına göre öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeylerine bakıldığında, kardeşi olmayan, bir ve iki kardeşi olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeylerinin aritmetik ortalaması, ankete katılan öğrencilerin genel aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) üstündedir. Üç veya daha fazla kardeşi olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeylerinin aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.49$) ankete katılan öğrencilerin genel aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) altındadır. Bu karşılaştırma sonucunda, kardeşi olmayan, bir ve iki kardeşi olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığının olduğu, üç veya daha fazla kardeşi olan öğrencilerin ise kitap okuma alışkanlığının olmadığı söylenebilir. İnanç ve arkadaşlarının da (2005: 271) belirttiği gibi bu durum çok çocuklu ailelerin çocuklarıyla daha az ilgilenmesinden kaynaklanmaktadır.

Üç veya daha fazla kardeşi olan öğrenciler ile kardeşi olmayan, bir kardeşi ve iki kardeşi olan öğrenciler arasında olumsuz yönde anlamlı bir farklılığın olduğu gözlenmiştir. Kardeşi olmayan öğrenciler ile bir kardeşi, iki kardeşi ve üç kardeşi olan öğrenciler arasında anlamlı bir fark çıkmamıştır. Yine bir kardeşi olan öğrenciler ile iki kardeşi olan öğrenciler arasında da anlamlı bir fark çıkmamıştır.

Elde edilen bulgular öğrencilerin kardeş sayılarının kitap okuma alışkanlığı düzeylerini etkilediği sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu sonucun nedeninin, kardeş sayısının yetişme şartları ve sahip oldukları imkânlar açısından öğrenciler arasında farklılıklara yol açmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Coşkun'un (2003:111) yapmış olduğu araştırma sonuçları bu bulguları destekler niteliktedir. Araştırmada, kardeş sayısına göre öğrencilerin okuma becerileri arasında anlamlı bir farklılık oluşup oluşmadığını ortaya koymak için varyans analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda, kardeşi olmayan veya 1 kardeşi olan öğrenciler ile 2 veya daha fazla sayıda kardeşi olanların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur.

AÇIK UÇLU SORULAR

4. ve 5. sınıflarda okuma alışkanlıklarının ne düzeyde olduğunu ölçmek amacıyla hazırlanmış olan 45 soruluk anketin 3 sorusu açık uçlu olarak hazırlanmış ve uygulanmıştır.

Açık Uçlu Soru 1

Anketin 43. sorusu olan “Bugüne kadar okuduğunuz kitaplardan sizi en çok etkileyeni hangisidir? Neden?” sorusuyla öğrencilerin en çok hangi tür kitapları okumayı tercih ettikleri ve cinsiyete, sınıf düzeyine, okul türüne göre

bir ayırım gösterip göstermediğinin tespiti beklenmiş, elde edilen veriler Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14'e göre, okudukları kitaplardan en çok etkilendiği kitabı, ankete katılan 291 erkek öğrencinin %8.2'si duygusal içerikli, %37.1'i macera içerikli, % 4.5'i mizah içerikli , %2.1'i bilim kurgu içerikli, %5.8'i tarih içerikli ve %8.6'sı öğretici bulduğu için seçmiştir. Buna göre, erkek öğrencilerin daha çok macera kitaplarını okumaktan zevk aldıkları söylenebilir.

Okudukları kitaplardan en çok etkilendiği kitabı, ankete katılan 306 kız öğrencinin %38.2'si duygusal içerikli, %18.3'ü macera içerikli, %3.3'ü mizah içerikli, %2.6'sı bilim kurgu içerikli, %4.9'u tarih içerikli ve %12.4'ü öğretici bulduğu için seçmiştir. Buna göre, kız öğrencilerin daha çok duygusal içerikli kitaplar okumaktan zevk aldıkları söylenebilir.

Güngördü'ye (2006:49) göre , bu yaş döneminde, kız ve erkek çocuklar arasındaki ilgi farkı iyice belirginleşir. Erkek çocukları macera arzusu arttığı için bol bol macera romanı okur. Kız çocukları ise daha çok hayalci ve romantiktirler.

Yavuzer'e göre de (2005:188) genellikle, erkekler spor, gezi, serüven, makine, bilim ve ünlü kişilerin yaşamlarını içeren yayınları okumayı severlerken; kızlar, romantik romanlarla, kendilerini ilgilendiren öykü ve şiir kitaplarını okumaktan zevk duymaktadırlar. Araştırma sonucunda elde edilen bulguların bu görüşü desteklediği görülmüştür.

Sınıf düzeylerine göre, okunulan kitaplar arasından en çok etkilenilen kitabın etkilenme nedenlerini incelediğimizde, 4. sınıf öğrencilerinin %22.9'u duygusal içerikli, %26.3'ü macera içerikli, % 1.9'u mizah içerikli , %0.4'ü bilim kurgu içerikli, %4.1'i tarih içerikli ve %8.3'ü öğretici bulduğu için, 5. sınıf öğrencilerinin %24.2'si duygusal içerikli, %28.4'ü macera içerikli, % 5.4'ü mizah içerikli , %3.9'u bilim kurgu içerikli, %6.3'ü tarih içerikli ve

%12.4'ü öğretici bulduğu için olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, 4.sınıf ve 5. sınıf öğrencileri çoğunlukla macera kitaplarını okumayı tercih etmektedirler.

Tablo 14

Açık Uçlu Soru 1

Soru: Bu güne kadar okuduğunuz kitaplardan sizi en çok etkileyeni hangisidir? Neden?								
		Erkek	Kız	4.sınıf	5. sınıf	Merkez okullar	Köy okulları	Özel okulları
Duygusal	f	24	117	61	80	95	11	35
	%	8.2	38.2	22.9	24.2	25.7	19.3	20.6
Macerah	f	108	56	70	94	97	12	55
	%	37.1	18.3	26.3	28.4	26.2	21.1	32.4
Mizah	f	13	10	5	18	7	6	10
	%	4.5	3.3	1.9	5.4	1.9	10.5	5.9
Bilim k	f	6	8	1	13	12	-	4
	%	2.1	2.6	0.4	3.9	3.2	-	2.4
Tarih	f	17	15	11	21	23	2	7
	%	5.8	4.9	4.1	6.3	6.2	3.5	4.1
Öğretici	f	25	38	22	41	46	5	12
	%	8.6	12.4	8.3	12.4	12.4	8.8	7
Boş	f	98	62	96	64	90	21	47
	%	33.7	20.3	36.1	19.4	24.4	36.8	27.6

Yörükoğlu'nun (2000:96) da söylediği gibi ilkokul yıllarında, serüvenlere, yiğitlik öykülerine ve gizli bulunan öykülere eğilimin arttığı söylenebilir.

Ankete katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türünün en çok etkilenilen kitaptan etkilenme nedenine göre farklılık gösterip göstermediği de incelenmiştir. Merkez okuldaki öğrencilerin %25.7'si duygusal içerikli, %26.2'si macera içerikli, % 1.9'u mizah içerikli , %3.2'si bilim kurgu içerikli, %6.2'si tarih içerikli ve %12.4'ü öğretici buldukları için, köy okullarındaki öğrencilerin %19.3'ü duygusal içerikli, %21.1'i macera içerikli, % 10.5'i mizah içerikli , %3.5'i tarih içerikli ve %8.8'i öğretici buldukları için, özel okuldaki öğrencilerin %20.6'sı duygusal içerikli, %32.4'ü macera içerikli, % 5.9'u mizah içerikli , %2.4'ü bilim kurgu içerikli, %4.1'i tarih içerikli ve %7'si öğretici buldukları için daha çok etkilendiklerini açıklamışlardır.

Buna göre, merkez okuldaki öğrencilerin daha çok duygusal içerikli kitaplardan, köy okullarındaki öğrencilerin macera içerikli, özel okulda okuyan öğrencilerin ise macera kitaplarını okumaktan zevk aldıklarını söyleyebiliriz.

Okunulan kitaplar içerisindeki en çok etkilenilen kitabın, 4. sınıf öğrencilerinde Beyaz Diş ve Tom Sawyer, 5. sınıf öğrencilerinde ise Şeker Portakalı olduğu tespit edilmiştir.

Açık Uçlu Soru 2

Anketin 44. sorusu olan “Son bir yılda okuduğunuz kitapların ismini yazar mısınız?” sorusuyla öğrencilerin 1 yılda okudukları kitap sayısına ulaşılmaya çalışılmış ve buna göre öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarının tespiti amaçlanmıştır.

Soruya yönelik elde edilen veriler Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15 incelendiğinde, devlet okulu 4. sınıf öğrencilerinin büyük bir kesiminin (%42.5), bir yılda okudukları kitap sayısına göre az kitap okuyan (1-

5) okuyucu grubuna girdikleri görülmektedir. Özel okulların 4. sınıf öğrencilerinin de % 45.9 olan büyük bir kesiminin bir yılda okudukları kitap sayısına göre az kitap okuyan (1-5) okuyucu grubuna girdikleri görülmektedir. Buna göre devlet okulları ve özel okulların 4. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının çok fazla olmadığı söylenebilir.

Tablo 15
Açık Uçlu Soru 2

1 yılda okunan kitap sayısına göre okuyucu dereceleri	Devlet Okulları				Özel Okullar			
	4.Sınıf		5.sınıf		4.Sınıf		5.sınıf	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Çok okuyan okuyucu (21+)	1	0.6	2	0.8	1	1.2	6	7.1
Orta düzeyde okuyan okuyucu (6-20)	73	40.3	99	40.2	36	42.4	35	41.2
Az okuyan okuyucu (1-5)	77	42.5	144	58.5	39	45.9	29	34.1
Okuyucu olmayan	-	-	-	-	-	-	-	-
Soruyu cevapsız bırakanlar	30	16.6	1	0.4	9	10.6	15	17.6

Tablo 15'teki 5. sınıf öğrencilerinin bir yılda okudukları kitap sayısı incelendiğinde, devlet okullarındaki soruyu cevaplayan öğrencilerin yarıdan fazlasının (58.5) az kitap okuyan (1-5) okuyucu, özel okullardaki öğrencilerin büyük bir kısmının (%41.2) ise orta düzeyde okuyan okuyucu (6-20) grubuna girdikleri görülmektedir. Buna göre, devlet okullarındaki ve özel okullardaki 5. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlık düzeyleri arasında farklılık olduğunu ve özel okulda eğitim alan 5. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarının devlet okullarında eğitim alan 5. sınıf öğrencilerine göre daha fazla olduğu

söylenabilir. Bu durumun özel okulda eğitim alan öğrencilerin ailelerinin gelir ve eğitim düzeylerinin fazla olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Açık Uçlu Soru 3

Anketin 45. sorusu olan “Öğretmeniniz kitap okumanız konusunda sizi yönlendiriyor ise, nasıl yönlendiriyor? Açıklayınız.” sorusuyla öğretmenlerin öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı üzerindeki etkisi ve kitap okuma alışkanlığının kazanılması için uyguladıkları yöntemlerin tespiti amaçlanmıştır.

Soruya verilen cevaplardan elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı kazanmalarında etkili olabileceği görülmüştür.

Öğretmenlerin, öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı kazanabilmeleri için uyguladıkları yöntemler,

- * Kitap okumanın yararlarını anlatmak,
- * Kitap okuyun uyarısında bulunmak,
- * Kitapların belirlenen zaman diliminde okunmasını istemek,
- * Kitap okumak için ders saatleri ayırmak,
- * Okunan kitapların özetini istemek,
- * Kitap tavsiye etmek,
- * Öğrencilere sesli kitap okumak,
- * Çeşitli yöntemlerle kitaba karşı merak uyandırmak,
- * Kitap okumayanlara kızmak, şeklinde sıralanabilir.

Sınıf öğrenci sayıları göz önüne alınarak değerlendirme yapıldığında öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarını en üst düzeyde etkileyen yöntemin, haftada iki saat klasik müzik eşliğinde yapılan okuma dersi uygulaması olduğu söylenebilir.

V. BÖLÜM

Bu bölümde, araştırma sonucunda elde edilen bulgu ve yorumlar doğrultusunda sonuç ve öneriler sunulmuştur.

5.1. SONUÇLAR

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığının ne düzeyde olduğunu saptamak amacıyla, Ankara ili sınırları içerisinde bulunan altı ilköğretim okulunda 4. ve 5. sınıflarda okuyan toplam 597 öğrenciye uygulanan anket sonucunda elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemlerine göre analiz edilerek aşağıda sunulmuştur.

1.Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın birinci alt probleminde “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, cinsiyetlerine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır.

Ankete katılan öğrencilerin 306’sı kız (%51.3) ve 291’i erkek (%48.7)’dir. Buna göre araştırmaya katılan kız öğrencilerin sayısı erkek öğrencilere göre biraz daha fazladır.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre okuma alışkanlıkları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına “t” testiyle bakılmıştır. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Cinsiyete

göre öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı puanlarının aritmetik ortalamasına bakıldığında, kızların kitap okuma alışkanlığı puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.77$), erkek öğrencilerin ise ($\bar{X} = 2.65$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, ankete katılan tüm öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı puanlarının aritmetik ortalamasıyla karşılaştırıldığında ($\bar{X} = 2.71$) kız öğrencilerin kitap okuma alışkanlığının erkek öğrencilere nazaran daha fazla olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

2.Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt probleminde “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, anne ve babalarının eğitim durumlarına göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aramaya çalışılmıştır.

Ankete katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumları incelendiğinde; okur-yazar olmayan 30 kişi (%5.0), ilkokul mezunu olan 195 kişi (%32.7), ortaokul mezunu 89 kişi (%14.9), lise ve dengi okul mezunu 119 kişi (%19.9) ve üniversite mezunu olan 164 kişi (%27.5) olduğu görülmüştür. Aynı şekilde ankete katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumları incelendiğinde; okur-yazar olmayan 9 kişi (%1.5), ilkokul mezunu olan 118 kişi (%19.8), ortaokul mezunu 102 kişi (%17.1), lise ve dengi okul mezunu 155 kişi (%26.0) ve üniversite mezunu olan 213 kişi (%35.7) olduğu görülmüştür.

Okuma alışkanlığını ölçen değerlendirme ölçek değişkenlerinin öğrencilerin annelerin ve babaların eğitim durumuna göre ortalama puanlarında bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Anne ve babaların eğitim düzeylerine göre öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Üniversite mezunu ($\bar{X} = 2.85$), lise ve dengi okul mezunu ($\bar{X} = 2.84$) ve ortaokul mezunu ($\bar{X} = 2.75$) annelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasının, ankete katılan tüm öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgulara ışığında, anneleri üniversite mezunu, lise ve dengi okul mezunu ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarının diğerlerine göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Üniversite mezunu ($\bar{X} = 2.83$) ve lise ve dengi okul mezunu ($\bar{X} = 2.77$) babaların çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamaları, ankete katılan tüm öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) üzerindedir. Ortaokul mezunu ($\bar{X} = 2.68$), ilkokul mezunu ($\bar{X} = 2.51$) ve okur-yazar olmayan ($\bar{X} = 2.13$) babaların çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ise ankete katılan tüm öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) altında kalmıştır. Bu bulgular ışığında, üniversite ve lise ve dengi okul mezunu babaların çocuklarının kitap okuma alışkanlığının diğerlerine göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Annenin eğitim düzeyinin öğrencilerin kitap okuma alışkanlığını etkileme oranının babaya göre daha fazla olduğu görülmüştür.

3.Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın 3. alt probleminde “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, ailelerin gelir düzeylerine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır.

Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin aylık gelirleri, 0 – 350 YTL arasında olan 110 kişi (%18.4), aylık geliri 351 – 500 YTL arasında olan 99 kişi (%16.6), aylık geliri 501 – 750 YTL arasında olan 95 kişi (%15.9) ve aylık geliri 751 YTL ve üstü olan 293 kişi (%49.1) vardır.

Alt probleme ilişkin veriler, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile elde edilmiştir. Ailenin gelir düzeyi ile öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Gelir düzeyi 501-750 YTL. ($\bar{X} = 2.74$) ve 751 YTL. ve üzeri ($\bar{X} = 2.80$), olan ailelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı puanlarının aritmetik ortalamaları, ankete katılan öğrencilerin tamamının kitap okuma alışkanlığı puanlarının aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) üzerindedir. 0-350YTL. gelir düzeyine sahip olan ailelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.52$) ve 351-500 YTL. gelir düzeyine sahip olan ailelerin çocuklarının kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.62$) öğrencilerin genelinin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) altındadır. Buna göre gelir düzeyi 0-350 YTL. ve 351-500 YTL. olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeyleri diğerlerine göre daha düşüktür. Gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeyleri de artmaktadır.

4.Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın 4. alt probleminde, “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, okudukları sınıf düzeylerine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır.

Okuma alışkanlığını ölçen değerlendirme ölçek değişkenlerinin öğrencilerin okuduğu sınıf düzeyi değişkenine göre ortalama puanlarında bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla “t” testi yapılmış, öğrencilerin sınıf düzeylerine göre kitap okuma alışkanlığı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Ankete katılan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı genel aritmetik ortalamasıyla ($\bar{X} = 2.71$), farklı sınıf düzeyindeki öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı puanlarının aritmetik ortalaması karşılaştırıldığında; 4. sınıf öğrencilerinin ($\bar{X} = 2.74$) kitap okuma alışkanlığının 5. sınıf öğrencilerine göre ($\bar{X} = 2.65$) daha fazla olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

5. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın 5. alt probleminde, “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, yaşadıkları yerleşim birimine göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır.

Öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimlerine göre kitap okuma alışkanlığı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı tek yönlü varyans analiziyle test edildiğinde, öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimleriyle kitap okuma alışkanlığı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılan tüm öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı puanlarının aritmetik ortalamasıyla ($\bar{X} = 2.71$), öğrencilerin yaşadıkları birimlere göre kitap okuma alışkanlığı puanlarının aritmetik ortalamaları incelendiğinde; il merkezinde yaşayan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.79$) genel aritmetik ortalamasının üzerinde, ilçe merkezi ($\bar{X} = 2.61$) ve köyde yaşayan öğrencilerin ($\bar{X} = 2.46$)

ise altında olduğu görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeylerinin, yaşadıkları yerleşim birimleri küçüldükçe azaldığı sonucu ortaya çıkmıştır.

6. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın 6. alt probleminde, “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, eğitim aldıkları okul türüne göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır.

Anket çalışmasında yer alan öğrencilerin okulları incelendiğinde Özel Yükselen İlköğretim Okulu’ndan ankete katılan 61 öğrenci (%10.2), Hamdiye Ünlü İlköğretim Okulu’ndan ankete katılan 78 öğrenci (%13.1), İsmail Erez İlköğretim Okulu’ndan ankete katılan 292 öğrenci (%48.9), Peçenek İlköğretim Okulu’ndan ankete katılan 28 öğrenci (%4.7), Osmansin Köyü İlköğretim Okulu’ndan ankete katılan 29 öğrenci (%4.9) ve Ankara Üniversitesi Geliştirme Vakfı Özel İlköğretim Okulu’ndan ankete katılan 109 öğrenci (%18.3)’dir.

Öğrencilerin eğitim aldıkları okul türü ile kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Bu farklılık tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ortaya konulmuştur.

Özel okulda eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.79$), ankete katılan öğrencilerin genel aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) üzerindedir. Merkez okulda eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.71$) ile ankete katılan öğrencilerin genel aritmetik ortalaması eşittir. Köy okulunda eğitim alan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.46$) ise genel aritmetik ortalamasının altındadır. Buna göre özel okulda eğitim alan

öğrencilerin kitap okuma alışkanlığının, diğerlerine oranla daha fazla olduğu sonucu elde edilmiştir.

7. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın 7. alt probleminde, “İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, kardeş sayılarına göre kitap okuma alışkanlığı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır.

Öğrencilerin kardeş sayılarının kitap okuma alışkanlığına etkisi tek yönlü varyans analizi(ANOVA) ile ölçülmüş ve öğrencilerin kardeş sayılarına göre kitap okuma alışkanlığı düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur.

Kardeşi olmayan ($\bar{X} = 2.74$), bir ($\bar{X} = 2.79$), ve iki ($\bar{X} = 2.75$) kardeşi olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeylerinin aritmetik ortalaması ankete katılan öğrencilerin genel aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) üstündedir. Üç veya daha fazla kardeşi olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeylerinin aritmetik ortalaması ($\bar{X} = 2.49$) ankete katılan öğrencilerin genel aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 2.71$) altındadır. Bu karşılaştırma sonucunda, kardeşi olmayan, bir ve iki kardeşi olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığının olduğu, üç veya daha fazla kardeşi olan öğrencilerin ise kitap okuma alışkanlığının olmadığı görülmüştür.

5.2. ÖNERİLER

Araştırma sonucu elde edilen bulgulara dayalı olarak öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarını artırmaya yönelik aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

1- Çocuğun ilk sosyalleştiği ortam ailedir. Okuma alışkanlığının temelleri ailede atılacağına göre yetişkin nüfus, çocuklarına bu alışkanlığı kazandırması yönünde bilinçlendirilmelidir.

Ailenin okuma alışkanlığı kazandırmak için yapabileceği etkinlikler:

- a-Annebaba evde kitap okuyarak çocuğuna model olabilir ve ailece kitap okuma saatleri düzenleyebilir.
- b-Çocuğun bilgi kazanması ve bu bilgiyi kullanması teşvik edilebilir.
- c-Çocuğun değer verdiği özel günlerinde ona kitap hediye edilebilir.
- ç-Evde her çocuk için kendisine ait bir kütüphane oluşturulabilir ve kitap okuması ödüllendirilebilir.
- d-Çocuğun okuduğu kitabı başkalarına anlatma imkânı sağlanabilir.
- e-Anne-baba kitaplardan elde ettikleri bilgileri çocuklarıyla paylaşabilir.
- f-Televizyon ve bilgisayar karşısında geçirilen zamanlar düzenlenerek, bu konuda aşırılığa izin verilmeyebilir.
- g-Günlük gazete, dergi ve süreli yayınlar takip edilerek çocuklarda merak hissi uyandırılabilir.
- h-Kitabevleri, çocuk fuarları gezilerek çocuğun kitaplara karşı ilgisi artırılabilir.
- ı-Çocukların harçlıklarıyla kitap almaları teşvik edilebilir.

2- İnsan hayatının en kritik yıllarını içine alan okulun, çocuğa kitap okumayı sevdirmeye ve okuma alışkanlığını kazandırma konusunda görevi de sorumluluğu da son derece büyüktür. Öğretmenler çocukta okuma

alışkanlığının kazandırılması konusu üzerinde daha ciddi durmalı, bu konuda yeni yaklaşımlar geliştirebilmelidir.

Okulun ve öğretmenin çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasında yapabileceği etkinlikler:

- a-Öğretmen kitap okuyarak öğrencilerine model olabilir.
- b-Öğretmen sınıf kütüphanesinin kurulmasına ve işlerliğinin olmasına özen gösterebilir.
- c-Okuma saatleri oluşturulup, okunanların değerlendirilmesi için de vakit ayrılabilir.
- ç-Öğrencileri kütüphaneyle kaynaştırmak için bazı dersler kütüphanede yapılabilir.
- d-Öğrencilere süreli yayın takip etme alışkanlığı kazandırmak için sınıf kütüphanesine haftalık ve aylık dergiler alınabilir.
- e-Sınıfça yayınevi, kitabevi ziyaretleri yapılabilir.
- f-Öğrenciler kitap fuarlarına, imza günlerine götürülebilir.
- g-Öğretmen, sınıftaki öğrencileri gruplara ayırarak, en çok kitap okuyan ve en az kitap okuyan grupları seçeceğini söyleyerek öğrencileri kitap okuma konusunda gayretlendirebilir.
- h-Özel günlerde kitap hediye etme alışkanlığı başlatılabilir. Öğrencilerin başka sınıflarla ve arkadaşlarıyla kitap alıp vermesi, hediye etmesi, birbirlerine okudukları kitapları tavsiye etmesi teşvik edilebilir.
- ı-Öğretmen sınıfta değişik metotlarla (arkası yarın metodu, devamını sen oku metodu...) kitap okuyarak öğrencinin kitaba karşı ilgisini artırılabilir.
- i-Okul kütüphanesi öğrencinin ihtiyacına cevap verecek şekilde düzenlenebilir.

3- Kütüphanelerden yararlanma konusunda her türlü kolaylığın sağlanması gereklidir. Çocuğun ihtiyaç duyduğu yerde ve zamanda bu hizmetin ona sunulması gerekir. Bu nedenle kütüphanelerin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Kütüphanelerde ihtiyaca yönelik nicelik ve nitelikte kitaplar bulundurulması gerekir.

4- Çocuklara okuma alışkanlıklarının kazandırılması ve geliştirilmesi aşamasında kullanılacak temel eser kitaptır. Bu nedenle piyasadaki kitapların daha kaliteli, daha nitelikli ve daha ucuz olması konusunda toplumca mücadele verilmelidir.

Kitaplarda kullanılan dil, çocuklarda dil zevkini ve bilincini geliştirebilecek nitelikte olmalıdır. Çocuğu kitaba çekecek renklilik ve ilginçlik günün koşullarına göre geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

AGAJA, J.A. (1992). **Childrens Use of Universiti of Maiduguri Staff Primary School Library. Education Libraries Journal** Vol 35, No: 1, s. 29-35.

AKYOL, Hayati. (2005). **Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi.** Ankara: Pegem A Yayıncılık, 4. Baskı.

ALPAY, Meral.(1991). **Kütüphane: Dünyü Yarına Bağlayan Köprü.** İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği.

AVCIOĞLU, Hasan. (2000). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okuma Becerilerinin Değerlendirilmesi. Eğitim ve Bilim Dergisi*, 25. Sayı.

AYTAŞ, Gıyasettin. (2003). *Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü. Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13. sayı, 155-161.

..... (2005). *Okuma Eğitimi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4. sayı, 461-470.

BACANLI, Hasan. (1997). **Sosyal İlişkilerde Benlik Kendini Ayarlamann Psikolojisi.** Ankara: MEB Yayınları.

BAMBERGER, R. (1990). **Okuma Alışkanlığını Geliştirme** (Çev: Bengü ÇAPAR), Ankara: Kültür Bakanlığı.

BAYMUR, Feriha. (1983). **Genel Psikoloji**. İstanbul: İnkılâp ve Aka Yayınları.

BAYRAM, Servet. (2001). **Türkiye’de Kitap Okuma Alışkanlığı**. İstanbul: Tanburacı Matbaacılık.

BAYRAM, Olcay. (1990). **İlkokul Çağı Çocuklarının Okuma Alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Kütüphanesi Gezici Kütüphane Hizmeti**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

BEKAR, Ülkü. (2005). **İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmalarında Ailenin Rolü**. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

BİRCAN, İsmail ve M. TEKİN (1989). *Türkiye’de Okuma Alışkanlığının Azalması Sorunu ve Çözüm Yolları*. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, 22. Sayı.

CEMALOĞLU, Necati. (2000). **İlkokuma Yazma Öğretimi**. Ankara: Nobel Yayınları.

COŞKUN, Eyyup. (2002-a). *Lise Hızlı Okuma Teknikleri Öğretim Programı ve Uygulamalarının değerlendirilmesi*. **Eğitim Araştırmaları**. Sayı 9.

..... (2002-b). *Okumanın Hayatımızdaki Yeri ve Okuma Sürecinin Oluşumu. Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sayı 11.

.....(2003). *Çeşitli değişkenlere göre Lise Öğrencilerinin Etkili Okuma Becerileri ve Bazı öneriler. Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13. sayı, 101-129.

ÇELENK, Süleyman. (2003). **İlkokuma-Yazma Programı ve Öğretimi**. Ankara: Anı Yayıncılık.

ÇETİNKAYA, Ç. Songül. (2004). **Afyon Merkezindeki İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı**. Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

DEMİRAY, Kemal. (1977). **Çocuk Edebiyatı Antolojisi**. İstanbul: İnkılâp ve Aka Basımevi.

DEMİREL, Özcan. (1990). **Yabancı Dil Öğretimi: İlkeler, Yöntemler, Teknikler**. Ankara: Usem Yayınları.

..... (1995). **Türkçe Programı ve Öğretimi**, Ankara: Usem Yayınları.

DEREOBALI, Nilay. (2005). **Okul Çağında Çocuk Gelişimi ve Eğitimi**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

DEVRİMCİ, Halise. (1993). **İlkokul 5. Sınıf Çocuklarında Okuma Alışkanlığının İncelenmesi**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü (Bilim Uzmanlığı Tezi).

DİLBAZ, Belgüza. (1988). **İlkokul 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Türkçe Dersinin Bilişsel Alanla İlgili Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).

DÖKMEN, Üstün. (1990). **İlkokul Çocuklarında Okuma Alışkanlığı**, Ankara: Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

..... (1994). **Okuma Becerisi, İlgisi ve Alışkanlığı Üzerine Psiko- Sosyal Bir Araştırma**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

EARGE; PIRLS 2001. (Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi), 2003, Ankara.

FISHER, P., Ayers, G. (1990). **A Comparision of The Reading Intrest of Children in England end The U. S.A., Reading Improvement Vo: 27, No:2, s. 111-115.**

FREİDE, Paulu ve MACEDO, Donaldo. (1998). **Okuryazarlık – Sözcükleri ve Dünyayı Okuma** (Çev. Serap Ayhan). Ankara: İmge Kitabevi.

GÖĞÜŞ, Beşir. (1978). **Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi**, Ankara: Gül Yayınevi.

GÖKŞEN, Enver Naci. (1985). **Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız.** İstanbul: Evrim Matbaacılık, 5. Basım.

GÖKTÜRK, Akşit. (1997).**Okuma Uğraşı.** İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

GÖMLEKSİZ, Mehmet Nuri. (2005). *Geleceğin Öğretmenlerinin Kitap Okumaya İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Yüzüncü yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi.* Cilt 1, Sayı 1.

GÖNEN, Mübeccel, E. ÖNCÜ ve S. IŞITAN .(2004). *İlköğretim 5. 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi, Milli Eğitim Dergisi,* Sayı 164, Güz.

GÜLERYÜZ, Hasan. (1998). **Programlanmış İlkokuma Yazma Öğretimi Kuram ve Uygulamaları.** Ankara: Önder Matbaacılık.

..... (2002). **Yaratıcı Çocuk Edebiyatı.** Ankara: Pegem A Yayıncılık.

GÜNEŞ, FİRDEVŞ. (1997). **Okuma- Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi .** Ankara: Ocak Yayınları.

GÜNEŞ, Metin. (1997). **İlkokul Öğrencilerinin Okuma Düzeyleri ve Dikkat Özelliklerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi.** Ankara: Gazi Üniversitesi (Yüksek Lisans Tezi).

GÜNEYLİ, Ahmet. (2003). **Metin Türlerine Göre Okuduğunu Anlama Becerisinin Sınanması**. Ankara: Ankara Üniversitesi (Yüksek Lisans Tezi).

GÜNGÖRDÜ, Erol. (2006). *Okuma Alışkanlığı Edinme Sürecinde Sınıf Öğretmeninin Sorumluluğu*. **Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı**, 1. Cilt.

GÜRCAN, Halil İ. (1999). **Okuma Alışkanlığı İle Kitap Yayıncılığının Kültürel İletişim ve Teknolojisine Bağlı Sorunları Karşısında Türkiye Koşulları Temelinde Bir Model Önerisi**, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No 1113.

GÜRLER, Ümit. (1999). **Çocuk Kitapları ve Anne-Babaların Bu Konudaki Tutumları Üzerine Bir İnceleme**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).

HOWE, Michael J.A. (2001). **Öğrenme Psikolojisi** (Çev. Ebru KILIÇ). İstanbul: Alfa Yayınları.

İNANÇ, Banu, M. BİLGİN ve M. KILIÇ ATICI. (2005). **Gelişim Psikolojisi**. Adana: Adana Nobel Kitapevi, İkinci Baskı.

İPŞİROĞLU, Zehra. (1997). **Eğitimde Yeni Arayışlar**. İstanbul: Adam Yayınları.

İSMAİLLİOĞLU, Lütfi. (1991). **Farklı Sosyo Ekonomik Düzeylerdeki Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Meslekleri Algılamaları**.

Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

KARAÇAM, Ali. (2005). *Hastalarını Kitapla İyileştiren Doktor. Kitap Hayattır Dergisi*. Sayı 2.

KAYALAN, Meriç. (2002). **Etkili ve Hızlı Okuma Sanatı**. İstanbul: Alfa Yayınları.

KORKMAZ, Zeynep. (1992). **Gramer Terimleri Sözlüğü**. Ankara: TDK Yayınları.

KÖKSAL, Kemal. (1999). **Okuma Yazmanın Öğretimi**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

KÜÇÜK, Salım. (1998). **Şehirleşmenin İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma-Anlama Becerisine Etkileri**. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

..... (2002). *Şehirleşme ve Okuma Anlama İlişkisi*. **Dil Dergisi**. Sayı 117, 25-46.

LUMA, Serpil. (2002). **İlköğretim Okulu Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma Beceri ve Alışkanlığını Geliştirmeye Yönelik Uygulamalı Bir Araştırma**. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

MARAŞLI, Ahmet. (2005). **Okumayı Sevdirmeye Yolları**. İstanbul: Bilge Yayıncılık.

NEUMAN, S. (1988). **The Displacement Effect. Assessing The Relation Between TV Viewing and Reading Performanc. Reading-Research, Quarterly** Vol: 23, No: 4.

OĞUZKAN, A. Ferhan. (2001). **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Anı Yayıncılık, 7. Baskı.

ÖMEROĞLU, Esra ve A. KANDIR. (2005). **Bilişsel Gelişim**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

ÖZÇELEBİ, O.Suat ve N.S.CEBECİOĞLU.(1990).**Okuma Alışkanlığı ve Türkiye: Türkiye’de okuma alışkanlığının olmaması**. İstanbul:Milliyet Yayınları.

ÖZDEMİR, Emin. (1990). **Okuma Sanatı**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

ÖZDOĞAN, B. (1982). *Dokuz Yaş Çocuklarında Davranış Bozukluklarının Çevresel Nedenleri*. **Psikoloji Dergisi**, 14-15.

ÖZEN, Ferhat. (2001). **Türkiye’de Okuma Alışkanlığı (Neden Okumuyoruz? Niçin Okumalıyız? Neler Okumalıyız?)**. Kültür Bakanlığı Yayınları:2705, Kültür Eserleri Dizisi 317

ÖZTÜRK, M. Candan ve başk. (2004). *Okul Dönemindeki Çocukların Sağlık Durumlarının Belirlenmesi. Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 163.

PASCOE, E., GILCHRIST, M. (1987). **Children Responses to Literatur: Views of Children and Teachers. English in Australia** No: 81, s. 55-62.

RUSSEL, David H. (1949). **Reading End Child Development, Reading in The Elemantari School, Forty Eighty Yearbook, The National Society for The Study of Education, Part II.** Chicago: Chicago University Pres.

SANCI, Demet. (2002). **İlköğretim Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal, Ekonomik ve Kültürel Durumlarının Okuma Motivasyonlarına Etkisi.** Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).

SAYGILI, Sefa. (2002). *Çocuklarda Okuma Alışkanlığını Nasıl Kazandırmalı?. Sağlık Yolu Dergisi*, Sayı 1.

SENEMOĞLU, Nuray. (2001). **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim. Kuramdan Uygulamaya.** Ankara: Başak Matbaası.

SEVER, Sedat. (2001). *Öğretim Dili Olarak Türkçe'nin Sorunları ve Öğretme-Öğrenme Sürecindeki Etkili Yaklaşımları. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Sayı 34 (1-2).

SİDEKLİ, Sabri. (2005). **İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Öğretici ve Öyküleyici Metinlere Göre Okuduğunu Anlama Becerilerinin Sınanması**. Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).

SOYSAL, Özer. (1969). **Çağdaş Eğitim ve Türkiye’de Okul Kütüphanesi**. Ankara: Güven Matbaası.

STAHLSCMIT, A., D. (1981). **A Study of the Recreational Book Reading Habits of Selected Fifth Grade Children**. Dissertation Abstract International Vol:42, No:7.

ŞİRİN, Mustafa R. ve İ. SOYLU. (2003). **Okuyan Türkiye Ön Bilgi Raporu**. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

TEZCAN, Mahmut. (2005). **Çocuk Sosyolojisi**. Ankara: Kök Yayıncılık.

TOSUNOĞLU, Mesiha. (2002). *Türkçe Öğretiminde Okuma Alışkanlığı ve Çocukların Okuma Eğilimleri*, **Dil ve Edebiyat Dergisi**, Sayı 609.

TOWNSEND, Roz. (2002). **Okuma Zenginliği** (Çev: Tayfur Keskin), İstanbul: Sistem Yayıncılık.

TUNCER, Nilüfer.(2000). **Çocuk ve Kitap** (Haz. Mustafa Ruhi Şirin). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 3. Baskı

ÜNAL, İbrahim. (2002). **Kitap Tiryakiliği**. İstanbul: Nesil Yayınları, 4. Baskı.

VAROL, Ramazan. (2002). **Çocuklarımıza Neyi, Ne Zaman ve Nasıl Öğretelim?**. İstanbul: Bilge Yayıncılık.

WILLIAMS, C. (1990). **A Study of the Reading Interests Habits and Attitudes of Theird, Fourth and Fifth Grades**. A Class Action Research Project.

YALÇIN, Alemdar ve G. AYTAŞ. (2002). **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Akçağ Yayınları.

YAZICI, Mustafa.(1970).**Türkiye’de Kitap ve Kütüphane Meseleleri**. Ankara.

YILMAZ, Bülent. (1993). **Okuma Alışkanlığında Halk Kütüphanelerinin Rolü**. Ankara: Kültür Bakanlığı

YAVUZER, Haluk. (2003). **Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Ailenin Rolü, Aileler ve Eğitimcilere Çocuk Kitapları Rehberi**. İstanbul: Erkam Yayınları .

YAVUZER, Haluk. (2001). **Okul Çağı Çocuğu**. İstanbul: Remzi Kitapevi.

YAVUZER, Haluk. (2005). **Çocuk Psikolojisi**. İstanbul: Remzi Kitapevi, 27. Basım.

YÖRÜKOĞLU, Atalay. (2000). **Çocuk Ruh Sağlığı**. İstanbul: Özgür Yayınları, 24. Basım.

ZENGİN, Nesrin. (2003). *Gençlerin Okuma Alışkanlıklarını Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma Hakkında*. **Türklük Bilimi Araştırmaları**, 13. Sayı, 130-149.

<http://tdk.org.tr/yazim/default.asp?soz=okuryazar&page=0>

EKLER

Sevgili Çocuklar;

Bu anket, ilkokul 4. ve 5.sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları konusunda yapılan bir bilimsel araştırma ile ilgilidir. Anketteki soruları doğru cevaplandırmanız araştırmanın değerini ve başarısını artıracaktır.

Araştırmada anketi dolduranın kimliği değil, verilen cevaplar önemlidir. Bu nedenle anket formunun üzerine kimliğinizi yazmayınız.

Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Özgül KELEŞ

I. BÖLÜM

KİŞİSEL BİLGİLER

1- Okulunuzun adı?

.....
.....

2- Nerede yaşıyorsunuz?

a-) İl merkezi b-) İlçe merkezi c-) Köy

3- Kaçınıcı sınıftasınız?

a-) 4 b-) 5

4- Cinsiyetinizi belirtiniz.

a-) Kız b-) Erkek

5- Annenizin eğitim durumu nedir?

a-) Okuryazar değil
b-) İlkokul mezunu
c-) Ortaokul mezunu
d-) Lise ve dengi okul mezunu
e-) Üniversite mezunu

6- Babanızın eğitim durumu nedir?

a-) Okuryazar değil
b-) İlkokul mezunu
c-) Ortaokul mezunu
d-) Lise ve dengi okul mezunu
e-) Üniversite mezunu

7- Babanızın mesleği nedir?

a- Memur b- İşçi c- Esnaf d- Çiftçi e- Diğer
(.....)

8- Annenizin mesleği nedir?

a- Memur b- İşçi c- Ev hanımı d- Diğer (.....)

9- Ailenizin aylık geliri ne kadar?

a- 0-350 YTL. b- 351-500 YTL. c- 501-750 YTL. d- 751 YTL. ve fazlası

10-Okul öncesi eğitim aldınız mı?

- a) Evet b- Hayır

11-Kaç kardeşiniz var?

- a-) Yok b-) Bir c-) İki d-) Üç veya daha fazla

12-Sizden başka okuyan kardeşiniz varsa nerede okuyor? (Sayılarını yazınız)

- a-) Anaokulu b-) İlköğretim c-) Lise d-) Üniversite
(.....) (.....) (.....) (.....)

II .BÖLÜM

OKUMA ALIŞKANLIĞI ÖLÇME SORULARI

13- Boş vakitlerinizde daha çok ne yapmaktan hoşlanıyorsunuz?

- a-) Televizyon seyretmek
b-) Oyun oynamak
c-) Kitap okumak
d-) Diğer
(Açıklayınız).....

14-Evinizde bir kitaplığınız ya da kitap köşeniz var mı?

- a-) Evet
b-) Hayır

15- Evinizin çevresinde kütüphane var mı?

- a-) Evet
b-) Hayır

16- Hangi tür kitapları okumaktan hoşlanıyorsunuz?

- a-) Roman
b-) Şiir
c-) Çizgi roman
d-) Öykü
e-) Diğer
(Açıklayınız).....

17- Daha çok hangi konuyu içeren kitaplar okursunuz?

- a-) Duygusal
- b-) Macera
- c-) Mizah
- d-) Bilim kurgu
- e-) Polisiye
- d-) Diğer

(Açıklayınız).....

18- Kitap okumanıza engel olan **en önemli** etken nedir?

- a) Ev işleri
- b) Kitap fiyatlarının pahalı olması
- c) Derslerin yoğunluğu
- d) Televizyon
- e) Bilgisayar
- f) Diğer

(Açıklayınız).....

19- Kitaptan başka yayın okuyor musunuz?

(Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsiniz.)

- a-) Gazete
- b-) Dergi
- c-) Çizgi roman
- d-) Öykü
- e-) Diğer

(Açıklayınız).....

20- Kütüphanelerden ne amaçla yararlanıyorsunuz?

- a-) Ödev için kitaplara ve ansiklopedilere bakıyorum.
- b-) Roman, hikaye vs. almak için yararlanıyorum.
- c-) Diğer

(Açıklayınız).....

Aşağıdaki soruları size uygun olan bölüme X işareti koyarak cevaplandırınız.

	HİÇ	ARA SIRA	GENELLİKLE	HER ZAMAN
21-Anneniz ya da babanız size ne sıklıkta kitap alır?				
22- Satın aldığınız kitaplarınızı ne sıklıkta kendiniz seçersiniz?				
23-Okuduğunuz kitapları ne sıklıkta arkadaşlarınızdan ödünç alırsınız?				
24- Okuduğunuz kitapları ne sıklıkta “okul kütüphanesi”nden alırsınız?				
25-Okuduğunuz kitapları ne sıklıkla “sınıf kitaplığı”ndan alırsınız?				
26- Okuduğunuz kitapları ne sıklıkta “çocuk kütüphanesi”nden alırsınız?				
27-Doğum günü, sınıf geçme vb. nedenlerden dolayı başkalarına kitap hediye etme alışkanlığına ne derece sahipsiniz?				
28-Anneniz boş zamanlarında ne sıklıkta kitap okur?				
29- Babanız boş zamanlarında ne sıklıkta kitap okur?				
30-Harçlıklarınızla ne sıklıkta kitap alırsınız?				
	HİÇ	BİRAZ	OLDUKÇA	TAMAMEN
31-Kitap okumanız kelime hazinenizi ne derece artırıyor?				
32-Kitap okumanız hayal dünyanızı ne derece geliştiriyor?				
33- Kitap okumanız derslerinizdeki başarınızı ne derece artırıyor?				
34-Arkadaş tavsiyesi kitap okumanızda ne derece etkilidir?				

35-Anneleriniz kitap okumanızda ne derece etkilidir?				
36- Babanız kitap okumanızda ne derece etkilidir?				
37-Öğretmeniniz kitap okumanızda ne derece etkilidir?				
38-Medya kitap okumanızda ne derece etkilidir?				
39- Kitapların biçimsel özellikleri (baskı kalitesi, kalınlığı- inceliği, bol resimli olması vb.) kitap okuma isteğinizi ne derece etkilemektedir?				
40- Okuduğunuz kitabın çok okunan kitaplar arasında olması o kitabı okumanızı ne derece etkiler?				
41-Okul kütüphanenizdeki kitap sayısının ne derece yeterli olduğunu düşünüyorsunuz?				
42-Okul kütüphanenizin fiziki şartlarını ne derece yeterli buluyorsunuz?				

43- Bu güne kadar okuduğunuz kitaplardan sizi en çok etkileyeni hangisidir?
Neden?

.....

44- Son bir yılda okuduğunuz kitapların ismini yazar mısınız?

.....

45- Öğretmeniniz kitap okumanız konusunda sizi yönlendiriyor ise, nasıl yönlendiriyor? Açıklayınız.

.....

.....

.....

Kitap okumakla ilgili olarak başka eklemek istedikleriniz varsa belirtiniz.

Anketi cevapladığınız için teşekkür ederim.